

**საქართველოს საკონსტიტუციო
სასამართლოს 2020 წლის ანგარიში**

სარჩევი

შესავალი	5
1. პრაქტიკის მიმოხილვა	7
1.1. განმწესრიგებელი სხდომის ეტაპზე მიღებული აქტები.....	7
1.1.1. კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების დასაბუთებულობის მოთხოვნა	7
1.1.2. კონსტიტუციური სარჩელის წარდგენა უფლებამოსილი სუბიექტის მიერ	17
1.1.3. საკონსტიტუციო სასამართლოს განსჯადობა	20
1.1.4. კონსტიტუციურ სარჩელში ან კონსტიტუციურ წარდგინებაში მითითებული ყველა სადავო საკითხი უკვე გადაწყვეტილია საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ.....	24
1.1.5. სუბსიდიურობა.....	25
1.2. გადაწყვეტილების დამტკიცების ნორმები.....	26
1.3. გადაწყვეტილებები.....	29
1.3.1. პლენუმი.....	29
1.3.2. პირველი კოლეგია	42
1.3.3. მეორე კოლეგია	49
2. საერთაშორისო ურთიერთობები და სხვა ღონისძიებები.....	62
2.1. საჯარო კომუნიკაცია და საგამომცემლო საქმიანობა.....	62
2.1.1. სამართალწარმოების ელექტრონული პორტალი.....	62
2.1.2. „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალის“ გამოცემები	62
2.2. საერთაშორისო ურთიერთობები.....	64
2.2.1. სასამართლოს თავმჯდომარის/წევრების მიერ 2020 წელს განხორციელებული მნიშვნელოვანი ვიზიტები	64
2.2.2. საქართველოში აკრედიტებულ დიპლომატიურ კორპუსთან, საერთაშორისო და დონორ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა.....	66
2.2.3. ევროკავშირისა და ევროპის საბჭოს მიერ თანადაფინანსებული პროექტის „სასამართლო რეფორმის მხარდაჭერა საქართველოში“	67
2.2.4. ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენცია	68

3. კონსტიტუციური კანონიერების განმტკიცების მნიშვნელოვანი მიმართულებები.....	70
3.1. 2020 წელს დადგენილი კონსტიტუციურსამართლებრივი სტანდარტები.....	70
3.2. ახალი კორონავირუსის პანდემიით გამოწვეული რიგი შეზღუდვების პირობებში საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ეფექტური ფუნქციონირებისთვის გადადგმული ნაბიჯები.....	78
3.3. საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრთა განწესება და სასამართლოს თავმჯდომარის არჩევა.....	79
4. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულება და გადაწყვეტილებებით დადგენილი სტანდარტების იმპლემენტაცია.....	81
4.1. სადავო ნორმის ქალაქაპარბულად ცნობის გადაწყვეტა.....	81
<i>4.1.1. საქმეები, რომლებზეც საკანონმდებლო ცვლილებები არ მიღებულა .</i>	<i>82</i>
<i>4.1.2. საქმეები, რომლებზეც საკანონმდებლო ცვლილებები მიღებულია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადის ამოწურვის შემდეგ</i>	<i>84</i>
<i>4.1.3. საქმეები, რომლებზეც უფლებამოსილმა ორგანოებმა საკითხი მოაწესრიგეს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში და საქმეები, რომლებზეც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადა არ ამოწურულა</i>	<i>85</i>
5. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის საქმიანობის სტატისტიკური მიმოხილვა	87

შესავალი

დემოკრატიული, სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფოს დამკვიდრებისკენ სწრაფვა არის ის ძირითადი იდეა, რომელსაც ეფუძნება საქართველოს კონსტიტუცია და მის ძირითად საყრდენს წარმოადგენს. საქართველოს კონსტიტუცია სახელმწიფოს აკისრებს ვალდებულებას, ხელისუფლების განხორციელებისას პატივი სცეს და გაუმართლებლად არ შეზღუდოს ადამიანის უფლებები, უზრუნველყოს მათი თავისუფალი რეალიზაციის შესაძლებლობა. ბუნებრივია, ამ ღირებულებათა სრულყოფილი რეალიზაცია მხოლოდ კონსტიტუციის უზენაესობის დაცვით, მასში გამოხატული პრინციპების ერთგულებით მიიღწევა. კონსტიტუციის უზენაესობის დაცვა ხელისუფლების თითოეული შტოს უპირობო ვალდებულებაა, თუმცა ამ პროცესში განსაკუთრებული როლი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს აკისრია, რომელიც, კონსტიტუციური კონტროლის გზით, უზრუნველყოფს ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების ეფექტურ დაცვას.

დღესდღეობით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობის ძირითადი ნაწილი მიმართულია ფიზიკური და იურიდიული პირების, აგრეთვე, საქართველოს სახალხო დამცველის კონსტიტუციური სარჩელების საფუძველზე, ნორმატიული აქტების კონსტიტუციური კონტროლის შემოწმებისკენ. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში საქმის განხილვას საფუძველად უდევს ინდივიდუალური პირის კონსტიტუციური სარჩელი, ნორმატიული აქტის ან მისი ნაწილის არაკონსტიტუციურად ცნობის შემთხვევაში, სასამართლოს გადანყვეტილება მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საზოგადოებაზე ან მის ნაწილზე. ამასთან, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ თითოეული საქმის ფარგლებში მოცემული განმარტებები და არგუმენტაცია შესაძლოა მიუთითებდეს კანონმდებლობის დახვეწის და მასში განსახორციელებელი ცვლილებების აუცილებლობაზე. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, უაღრესად მნიშვნელოვანია, საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობისა და მისი პრაქტიკის შესახებ სრულყოფილი ინფორმაცია მიენოდოს როგორც ხელისუფლების წარმომადგენლებს, ისე - საზოგადოების დაინტერესებულ წევრებს.

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-12 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე წელიწადში ერთხელ საქართველოს პრეზიდენტს, საქართველოს პარლამენტსა და საქართველოს უზენაეს სასამართლოს წარუდგენს ინფორმაციას საქართველოში კონსტიტუციური კანონიერების შესახებ. წინამდებარე დოკუმენტი მოიცავს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2020 წელს განხორციელებული საქმიანობის შეჯამებას. კერძოდ, მასში წარმოდგენილია გასული წლის განმავლობაში საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ კონსტიტუციური კონტროლის ფარგლებში განხორციელებული საქმიანობის მიმოხილვა, პრაქტიკაში წარმოშობილი სიახლეები თუ სირთულეები, აგრეთვე ყველა ის ინფორმაცია, რომლის თაობაზეც მნიშვნელოვანია საზოგადოების ინფორმირება.

გასული წლის განმავლობაში არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელს მსოფლიოში ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან მოვლენას და გამოწვევას წარმოადგენდა ახალი კორონავირუსის პანდემიით გამოწვეული არაერთი სირთულე, რომელმაც ბუნებრივია, აგრეთვე მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა, მათ შორის, საკონსტიტუციო სასამართლოში საქმის განხილვასთან დაკავშირებული სხვადასხვა პროცესების კლასიკური მეთოდით წარმართვაზე. პანდემიამ და მისი პრევენციისთვის დაწესებულმა სხვადასხვა სახის შეზღუდვებმა ყველაზე მეტად გავლენა იქონია სასამართლოში საქმის განხილვის ტრადიციული, ზეპირი ფორმით სასამართლოს სხდომის დარბაზში წარმართვის პროცესზე. ამ კუთხით, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლო გასულ წელს გადავიდა ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით საქმის განხილვის სხდომების დის-

ტანციურ რეჟიმზე. ამასთან, თითოეული ამ მეთოდით ჩატარებული ზეპირი განხილვის სხდომა, პირდაპირი ტრანსლირებით გადაიცემა ონლაინ, საკონსტიტუციო სასამართლოს youtube არხის საშუალებით და ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს გააჩნია მასზე წვდომა.

წინამდებარე დოკუმენტი შედგება 5 თავისგან. I თავი შეეხება საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის პრაქტიკის მიმოხილვას. დოკუმენტის ამ ნაწილში დეტალურად არის განხილული კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების დასაბუთებულობის მოთხოვნები და მათი არსებითად განსახილველად მიღებაზე უარის თქმის საფუძვლები, ასევე განმწესრიგებელი სხდომის ეტაპზე გამოვლენილი აქტუალური პრობლემები. I თავში აგრეთვე მოცემულია საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის ყველა გადაწყვეტილებისა და გადაწყვეტილების დამძლევ ნორმებთან დაკავშირებით მიღებული განჩინებების მოკლე მიმოხილვა.

დოკუმენტის II თავი შეიცავს ინფორმაციას საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ გასული წლის განმავლობაში განხორციელებული საერთაშორისო ღონისძიებების შესახებ. III თავი ეთმობა 2020 წელს ქვეყანაში კონსტიტუციური კანონიერების განმტკიცების მნიშვნელოვანი მიმართულებების მიმოხილვას. IV თავში განხილულია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულებისა და გადაწყვეტილებებით დადგენილი კონსტიტუციურსამართლებრივი სტანდარტების იმპლემენტაციის საკითხი. დაბოლოს, წინამდებარე დოკუმენტის V თავში წარმოდგენილია სტატისტიკური მონაცემები 2020 წელს საკონსტიტუციო სასამართლოში რეგისტრირებული სარჩელების, სასამართლოს მიერ განხილული საქმეების, მიღებული აქტებისა და საკონსტიტუციო სამართალწარმოების სხვა აქტუალური საკითხების შესახებ.

დოკუმენტი, მასში წარმოდგენილი ინფორმაციიდან გამომდინარე, პრაქტიკული მნიშვნელობის იქნება არა მხოლოდ საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლების წარმომადგენლებისთვის, არამედ მნიშვნელოვან დახმარებას გაუწევს საკონსტიტუციო სასამართლოსადმი კონსტიტუციური სარჩელით მიმართვის მსურველ პირებს, მედიის წარმომადგენლებს, აკადემიურ წრეებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებს, სტუდენტებსა და საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობით დაინტერესებულ სხვა პირებს.

1. პრაქტიკის მიმოხილვა

1.1. განმწესრიგებელი სხდომის ეტაპზე მიღებული აქტები

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით, კონსტიტუციური სარჩელი/წარდგინება არსებითად განსახილველად არ მიიღება, თუ იგი არ აკმაყოფილებს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ფორმალურ და მატერიალურ მოთხოვნებს, მაგალითად, დაუსაბუთებელია, შემოტანილია არაუფლებამოსილი სუბიექტის მიერ, საკონსტიტუციო სასამართლოს არ აქვს სადავო საკითხზე მსჯელობის კომპეტენცია, დარღვეულია სუბსიდიურობის მოთხოვნა და სხვა. განმწესრიგებელი სხდომის ეტაპზე ხდება აღნიშნული მოთხოვნების დარღვევით წარდგენილი კონსტიტუციური სარჩელების/წარდგინებების არსებითად განსახილველად მიღებაზე უარის თქმა, რაც იცავს სასამართლოს უსაფუძვლო/დაუსაბუთებელი კონსტიტუციური სარჩელების/წარდგინებებისაგან და ემსახურება ეფექტური საკონსტიტუციო კონტროლის განხორციელებას. ამრიგად, მნიშვნელოვანია საზოგადოების, მათ შორის, პოტენციური მოსარჩელების ინფორმირება კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების არსებითად განსახილველად არმიღების საფუძვლებთან დაკავშირებით, რათა მათთვის ცხადი და მარტივად იდენტიფიცირებადი იყოს ყველა ის გარემოება, რომელმაც შეიძლება წარდგენილი კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების არსებითად განსახილველად მიღებაზე უარის თქმა გამოიწვიოს.

1.1.1. კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების დასაბუთებულობის მოთხოვნა

კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების არსებითად განსახილველად მიღების წინაპირობებიდან მნიშვნელოვანია გამოიყოს დასაბუთებულობის მოთხოვნა, რომელიც რამდენიმე კრიტერიუმისაგან შედგება. „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, კონსტიტუციური სარჩელი/წარდგინება დასაბუთებული უნდა იყოს. შესაბამისად, კონსტიტუციურ სარჩელში/წარდგინებაში მოსარჩელემ/წარდგინების ავტორმა უნდა მოიყვანოს ის მტკიცებულებანი, რომლებიც, მათი აზრით, ადასტურებენ კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების საფუძვლიანობას.

საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, კონსტიტუციური სარჩელის დასაბუთებისათვის აუცილებელია, სხვა მოთხოვნებთან ერთად, დაკმაყოფილებული იყოს ორი მოთხოვნა: ა) დასაბუთება შინაარსობრივად შეეხებოდეს სადავო ნორმას და ბ) დასაბუთებული იყოს შინაარსობრივი მიმართება სადავო ნორმასა და კონსტიტუციის იმ დებულებას შორის, რომელთან დაკავშირებითაც არის მოთხოვნილი სადავო ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობა.

ა) დასაბუთება შინაარსობრივად არ შეეხება სადავო ნორმას

კონსტიტუციური სარჩელის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია მოსარჩელის მიერ სადავო ნორმის შინაარსის სწორად აღქმა. საკონსტიტუციო სასამართლო უფლებამოსილია, იმსჯელოს და შეაფასოს ნორმატიული აქტის მხოლოდ რეალური შინაარსის კონსტიტუციურობა. შესაბამისად, აუცილებელია მოსარჩელე სწორად აღიქვამდეს გასაჩივრებული ნორმის შინაარსს. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ მოსარჩელეთა მხრიდან სადავო ნორმის შინაარსის არასწორი აღქმა კვლავაც რჩება აქტუალურ პრობლემად. ქვემოთ განხილულია კონკრეტული კონსტიტუციური სარჩელები, რომლებიც არსებითად განსახილველად არ იქნა მიღებული სწორედ ხსენებული პრობლემის გამო.

მაგალითად, საქმეზე „ედუარდ მარიკაშვილი და გიორგი ჩიტაძე საქართველოს

პარლამენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1515)¹ მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდიდა, მათ შორის, „იზოლაციისა და კარანტინის წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 მაისის №322 დადგენილების მე-11 მუხლის მე-12 პუნქტის კონსტიტუციურობას. სადავო ნორმის თანახმად, ფიზიკური პირის იზოლაციის (კარანტინი, თვითიზოლაცია) შესახებ გადაწყვეტილებას იღებდა შესაბამისი უფლებამოსილი სამსახური წერილობით ან ზეპირად. გადაწყვეტილების ზეპირად მიღების შემთხვევაში, არა უმეტეს 5 დღისა, გადაწყვეტილების მიმღები პირის მიერ ხდებოდა ამ გადაწყვეტილების წერილობითი სახით გაფორმება.

მოსარჩელე მხარე სადავო ნორმის არაკონსტიტუციურობის წარმოსაჩენად, ერთი მხრივ, მიუთითებდა, რომ პრობლემური იყო აღმასრულებელი ხელისუფლებისათვის ფიზიკური თავისუფლების შეზღუდვის უფლებამოსილების დელეგირება, ხოლო, მეორე მხრივ, აპელირებდა იმ ფაქტზე, რომ პირის კარანტინში/იზოლაციაში მოთავსების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებდნენ აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოები სასამართლო კონტროლის გარეშე.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სადავო ნორმა განსაზღვრავდა, თუ რა ფორმით და პროცედურით მიიღებოდა გადაწყვეტილება პირის იზოლაციაში/კარანტინში მოთავსების შესახებ. გასაჩივრებული ნორმა არ შეიცავდა რაიმე რეგულაციას პირის ფიზიკური თავისუფლების შეზღუდვის უფლებამოსილების დელეგირების თაობაზე. გარდა ამისა, პირის კარანტინში/იზოლაციაში მოთავსების შესახებ გადაწყვეტილების მიმღები სუბიექტთა წრე განისაზღვრებოდა კანონმდებლობის სხვა ნორმებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელე მხარეს არასწორად ესმოდა დასახელებული ნორმის შინაარსი, შესაბამისად სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში კონსტიტუციური სარჩელი არ მიიღო არსებითად განსახილველად.

საქმეზე „„შპს ტრანსკავკასიის კრისტალი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1433)² მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდიდა, მათ შორის, „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის 49-ე მუხლის მე-2 პუნქტის, 55-ე მუხლის პირველი პუნქტის და 61-ე მუხლის კონსტიტუციურობას საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის პირველ პუნქტთან მიმართებით. მოსარჩელის მტკიცებით, სადავო ნორმები გამორიცხავდა აღმასრულებლის ვალდებულებას, მოვალის საკუთრებაში რამდენიმე ქონების არსებობის შემთხვევაში, უპირველესად ყადაღა დაედო და იძულებით აუქციონზე სარეალიზაციოდ გაეტანა კრედიტორის მოთხოვნის პროპორციული ღირებულების ქონება, ხოლო, შესაძლებლობის შემთხვევაში, ერთი საკადასტრო კოდის ქვეშ მოქცეული უძრავი ნივთი დაეყო ნაწილებად/ლოტებად, რათა იძულებით აუქციონზე მოეხდინა მოთხოვნის პროპორციული წილის რეალიზება.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის 49-ე მუხლი ადგენდა აღსრულების ეროვნული ბიუროს მიერ ყადაღადადებული მოძრავი ნივთების რეალიზაციის ფორმას, 55-ე მუხლის პირველი პუნქტი და 61-ე მუხლი კი განსაზღვრავდა, შესაბამისად, აღსრულებას დაქვემდებარებული მოთხოვნების და უძრავი ქონების სახეობების ჩამონათვალს. მაშასადამე, სადავო ნორმებით არ იყო დარეგულირებული ის საკითხი, თუ რა მოცულობითა და თანმიმდევრობით უნდა მომხდარიყო საჯარო აუქციონზე მოვალის უძრავი ქონების გატანა აღმასრულებლის მიერ. ისევე, როგორც სადავო ნორმები არ ადგენდა ქონების დაყადაღების/

¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 12 ნოემბრის №1/12/1515 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „ედუარდ მარიკაშვილი და გიორგი ჩიტიძე საქართველოს პარლამენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“.

² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის №1/8/1433 განჩინება საქმეზე „„შპს ტრანსკავკასიის კრისტალი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

რეალიზაციის სამართლებრივ საფუძველს. აქედან გამომდინარე, მოსარჩელე მხარის მოთხოვნა სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში ემყარებოდა სადავო ნორმების შინაარსის არასწორ აღქმას.

აღნიშნულ საქმეზე საკონსტიტუციო სასამართლომ დამატებით განმარტა, რომ ვინაიდან მოსარჩელის პოზიციით საკუთრების კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვას იწვევდა ქონების აუქციონზე რეალიზაციისას აღმასრულებლის მიმართ გარკვეული ვალდებულებების არარსებობა, ასეთ შემთხვევაში, მოსარჩელეს უნდა მოეთხოვა იმ ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობა, რომელიც აღსრულების ეროვნული ბიუროს ამგვარ ვალდებულებებს ექსპლიციტურად გამორიცხავდა, ხოლო, მსგავსი სპეციალური ნორმის არარსებობის შემთხვევაში, მოსარჩელე მხარეს უნდა გაესაჩივრებინა კანონის ის დებულება, რომელიც ადგენდა უფლების შეზღუდვის საფუძველს, მოცემულ შემთხვევაში, აღმასრულებლის ზოგად უფლებამოსილებას, გაეყიდა მოვალის ქონება.

ა.ა) ნორმატიული აქტის კონკრეტული გრამატიკული ერთეულის გასაჩივრება

წინამდებარე დოკუმენტის პრაქტიკული დანიშნულების გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სასამართლო მიზანშეწონილად მიიჩნევს კიდევ ერთხელ გაუსვას ხაზი სასარჩელო მოთხოვნის დასაბუთებასთან გამოკვეთილ ისეთ პრობლემურ ასპექტს, რომელიც უკავშირდება ნორმატიული აქტის კონკრეტული გრამატიკული ერთეულების (სიტყვების) გასაჩივრებას.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, იგი უფლებამოსილია იმსჯელოს მხოლოდ იმ ნორმატიული აქტის კონსტიტუციურობის საკითხზე, რომელმაც შესაძლოა დაარღვიოს ძირითადი უფლება ან სხვა კონსტიტუციური დებულება. საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში გამოიკვეთა შემთხვევები, როდესაც მოსარჩელე მხარე ასაჩივრებს არა კონკრეტული ქცევის წესის დამდგენ ნორმას, არამედ ნორმატიული აქტის კონკრეტულ სიტყვებს, გრამატიკულ ერთეულებს, რომლებიდანაც შეუძლებელია რაიმე ქცევის წესის იდენტიფიცირება.

საქმეზე „თორნიკე ართქმელაძე საქართველოს პარლამენტის, საქართველოს პრეზიდენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1503)³ მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდიდა, მათ შორის, „საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებათა შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის №1 დეკრეტის პირველი მუხლის მე-4 პუნქტის სიტყვების: „საქართველოს მთავრობას მიეცეს უფლება, დადგენილებით განსაზღვროს“ კონსტიტუციურობას. საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის №1 დეკრეტის პირველი მუხლის მე-4 პუნქტით საქართველოს მთავრობას მიეცა საჯარო სერვისებისა და ადმინისტრაციული საქმისწარმოების განხორციელების საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობისაგან განსხვავებული წესების დადგენის უფლებამოსილება.

როგორც აღინიშნა, საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილი პრაქტიკის თანახმად, კონსტიტუციური სარჩელის დასაბუთებულად მიჩნევისათვის მოსარჩელე ვალდებულია მოახდინოს სადავო ნორმით დადგენილი რომელიმე წესის იდენტიფიცირება და მოითხოვოს მისი არაკონსტიტუციურად ცნობა. №1503 კონსტიტუციური სარჩელის ფარგლებში, მოსარჩელე მხარე არაკონსტიტუციურად მიიჩნევდა მთავრობისათვის გარკვეული უფლებამოსილების გადაცემას, თუმცა მის მიერ სადავოდ გამხდარი სიტყვები მთავრობის რაიმე უფლებამოსილებას არ ადგენდა. საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ცალკე აღებული დებულება „საქართველოს მთავრობას მიეცეს უფლება, დადგე-

³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 20 მაისის №3/7/1503 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „თორნიკე ართქმელაძე საქართველოს პარლამენტის, საქართველოს პრეზიდენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“.

ნილებით განსაზღვროს“ არ ქმნიდა ნორმატიულ წესს, არამედ წარმოადგენდა დეკრეტის პირველი მუხლის მე-4 პუნქტით დადგენილი წესის გრამატიკულ ერთეულს (სიტყვებს) და შინაარსს იძენდა მხოლოდ ხსენებული პუნქტის სხვა სიტყვებთან ერთობლიობაში. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებულ სიტყვებს არ გააჩნდა მოსარჩელის მიერ სადავოდ გამხდარი ნორმატიული შინაარსი და სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში კონსტიტუციური სარჩელი არ მიიღო არსებითად განსახილველად.

ბ) არ არსებობს შინაარსობრივი მიმართება სადავო ნორმასა და კონსტიტუციის იმ დებულებას შორის, რომელთან დაკავშირებითაც არის მოთხოვნილი ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობა

კონსტიტუციური სარჩელის განსახილველად მიღების კიდევ ერთი წინაპირობაა, რომ მოსარჩელემ დაასაბუთოს ცხადი შინაარსობრივი მიმართება სადავო ნორმასა და შესაბამის კონსტიტუციურ უფლებას შორის. კონსტიტუციით გარანტირებული ძირითადი უფლებები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისაგან დაცული სფეროს, უფლებაში ჩარევის საფუძვლებისა და სხვა მახასიათებლების მიხედვით. მაგალითად, ცალკეულ უფლებებთან მიმართებით სახელმწიფოს გააჩნია მიხედულების ფართო ზღვარი და თავისუფალი მოქმედების მეტი ფარგლები, მაშინ, როდესაც გარკვეული უფლებები აბსოლუტური ხასიათისაა და მათი შეზღუდვა დაუშვებელია. ამგვარი კონსტიტუციური წესრიგი ქმნის თითოეული უფლების შინაარსისა და ფარგლების სწორი განმარტების საჭიროებას. ძირითადი უფლებების სწორი განმარტება და დაცვა გართულდება, თუ უფლების შეზღუდვა არ შეფასდა შესაბამის კონსტიტუციურ დებულებასთან მიმართებით.

ამ მხრივ, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მოსარჩელის მიერ სადავო ნორმიდან მომდინარე შეზღუდვის ზუსტად წარმოჩენას და კონსტიტუციის რელევანტური დებულების იდენტიფიცირებას. საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი მიუთითებს, რომ მოსარჩელეთა მიერ კონსტიტუციური უფლებების შინაარსისა და ფარგლების არასწორი აღქმა კვლავ აქტუალური პრობლემაა.

მაგალითად, საქმეზე „თორნიკე ართქმელაძე საქართველოს პარლამენტის, საქართველოს პრეზიდენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1503)⁴ მოსარჩელე სადავოდ ხდიდა, მათ შორის, საქართველოს მთავრობის ნორმატიულ აქტს, რომლის მიხედვითაც საგანგებო მდგომარეობის ვადით იკრძალებოდა 21:00 საათიდან 06:00 საათამდე პირთა გადაადგილება როგორც ქვეითად, ისე სატრანსპორტო საშუალებით. მოსარჩელის პოზიციით, აღნიშნული რეგულაცია ზღუდავდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-12 მუხლით დაცულ პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, პიროვნების თავისუფალი განვითარება უზოგადესი უფლებაა. საქართველოს კონსტიტუციის მე-12 მუხლის მიზანია, დაუცველი არ დარჩეს ცხოვრების ის სფეროები, რომლებიც პიროვნებასთან დაკავშირებული კონკრეტული უფლებებით არ არის მოცული. ამასთანავე, იმ შემთხვევაში, თუ დადგინდება, რომ პიროვნების თავისუფალი განვითარების ესა თუ ის უფლებობრივი კომპონენტი დაცულია სპეციალური კონსტიტუციური დებულებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ სადავო ნორმის კონსტიტუციურობის საკითხი უნდა შეაფასოს არა საქართველოს კონსტიტუციის მე-12 მუხლთან, არამედ იმ კონსტიტუციურ დებულებასთან მიმართებით, რომელიც პიროვნების თავისუფალი განვითარების ამა თუ

⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 20 მაისის №3/7/1503 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „თორნიკე ართქმელაძე საქართველოს პარლამენტის, საქართველოს პრეზიდენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“.

იმ უფლებრივი კომპონენტის დაცვის სპეციალურ კონსტიტუციურსამართლებრივ სტანდარტებს ადგენს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ განსახილველ შემთხვევაში, სადავო ნორმა წარმოადგენდა, ადამიანების მიმოსვლის შემცირების მიზნით, სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ ღონისძიებათა ნაწილს, რომლის საფუძველზე, სადავო ნორმით განსაზღვრულ პერიოდში (21:00 საათიდან 06:00 საათამდე) იზღუდებოდა პირთა ნებისმიერი სახის გადაადგილება როგორც ქვეითად, ისე სატრანსპორტო საშუალებით. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, პირის შესაძლებლობა, საკუთარი სურვილისამებრ, ნებისმიერ დროს გადაადგილდეს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, დატოვოს ქვეყნის საზღვრები და თავისუფალი ნების შესაბამისად აირჩიოს საცხოვრებელი ადგილი პიროვნული ავტონომიისა და თვითგამორკვევის მნიშვნელოვანი კომპონენტია, თუმცა პიროვნების თავისუფალი განვითარების დასახელებული ასპექტები დაცულია საქართველოს კონსტიტუციის სპეციალური ნორმით, კერძოდ, მე-14 მუხლით, რომელიც განამტკიცებს გადაადგილების თავისუფლებას. ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, მოსარჩელე მხარემ ვერ დაასაბუთა, რომ სადავო ნორმით, გადაადგილების თავისუფლების მიღმა იზღუდებოდა პიროვნების თავისუფალი განვითარების კონსტიტუციური უფლების რომელიმე კომპონენტი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელე მხარემ ვერ წარმოაჩინა შინაარსობრივი მიმართება სადავო ნორმასა და საქართველოს კონსტიტუციის მე-12 მუხლით განმტკიცებულ პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებას შორის და შესაბამისად, სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში კონსტიტუციური სარჩელი არ იქნა მიღებული არსებითად განსახილველად.

საქმეზე „ნიკოლოზ აკოფოვი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1444)⁵ მოსარჩელე მხარე ითხოვდა პატიმრობის კოდექსის 77-ე მუხლის პირველი ნაწილის მე-2 წინადადებისა და 79-ე მუხლის მე-2 ნაწილის არაკონსტიტუციურად ცნობას, მათ შორის, საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის როგორც პირველ, ისე მე-2 პუნქტებთან მიმართებით. სადავო ნორმები განსაზღვრავდა გამომძიებლის და პროკურორის უფლებამოსილებას ბრალდებულისათვის ხანმოკლე პაემნის, მიმონერის ან/და სატელეფონო საუბრის უფლებების შეზღუდვის თაობაზე.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, კონსტიტუციის მე-15 მუხლით დაცულ უფლებას ორი სტრუქტურულად ერთმანეთისაგან განსხვავებული ასპექტი გააჩნია. მე-15 მუხლის პირველი პუნქტი იცავს პირის შესაძლებლობას, თავისი სურვილისამებრ განავითაროს პირადი და ოჯახური ცხოვრება, აირჩიოს, პირად სფეროში ვისთან დაამყარებს კომუნიკაციას და, ზოგადად, ჰქონდეს პირად სფეროში გადანყვეტილების სახელმწიფოსგან ჩაურევლად მიღების შესაძლებლობა. ხსენებული უფლების მე-2 ასპექტი კი მოიაზრებს პირის შესაძლებლობას, პირადი ცხოვრების სახელმწიფოსგან ფარულად განხორციელებაზე, მის პირად კომუნიკაციაზე წვდომის, პირად სივრცეში შეჭრის და სხვა ფორმით მასზე ზედამხედველობის აკრძალვას. საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტის მიზანია არა პირის პირადი კომუნიკაციის შესაძლებლობის, არამედ ამ კომუნიკაციაზე სახელმწიფოს მიერ გაუმართლებელი წვდომისაგან დაცვა. საქართველოს კონსტიტუციის აღნიშნული დანაწესი გარანტიანია იმისა, რომ პირთა პირად სივრცეში, პრივატულ გარემოში სახელმწიფო არ შეიჭრება.

განსახილველ შემთხვევაში, სადავო ნორმებით დადგენილი იყო კონკრეტული სახის პირადი კომუნიკაციის შეზღუდვა და არა მასზე სახელმწიფოს მიერ წვდომის განხორციელების შესაძლებლობა. მათ საფუძველზე პროკურორს/გამომძიებელს ენიჭებოდა ბრალდებულისთვის მიმონერის ან/და პაემნის ფორმით კომუნიკაციის შეზღუდვის უფლებამოსილება. გასაჩივრებული ნორმები არ განსაზღვრავდნენ

⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 აპრილის №2/3/1444 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „ნიკოლოზ აკოფოვი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

განხორციელებულ კომუნიკაციაზე სახელმწიფოს მიერ წვდომის ფარგლებს. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმებით ხდებოდა ჩარევა საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის პირველ პუნქტში და არ არსებობდა შინაარსობრივი მიმართება სადავო ნორმებსა და საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტით დაცულ უფლებას შორის.

გასული წლის განმავლობაში სადავო ნორმებსა და კონსტიტუციით გარანტირებულ უფლებებს შორის შინაარსობრივი მიმართების დასაბუთების კუთხით გამოიკვეთა კიდევ რამდენიმე პრობლემური საკითხი, რომელთა შესახებ საზოგადოების ინფორმირება ხელს შეუწყობს მომავალში კონსტიტუციური სარჩელების უკეთ დასაბუთებას. ესენია: ა) კონსტიტუციური უფლების შესაძლო შეზღუდვის თანამდევი გვერდითი ეფექტი; ბ) პირთა წრის მიმართ ნეიტრალური შინაარსის ნორმების გასაჩივრება თანასწორობის კონსტიტუციურ უფლებასთან მიმართებით; გ) სადავო ნორმის გასაჩივრება საქართველოს კონსტიტუციის 34-ე მუხლთან მიმართებით; დ) სადავო ნორმასა და საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით დაცულ სამართლიანი სასამართლოს უფლებას შორის შინაარსობრივი მიმართების დასაბუთება; ე) მატერიალური უფლების შეზღუდვის გასაჩივრება სამართლიანი ადმინისტრაციული წარმოებისა და სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან მიმართებით და ვ) სადავო ნორმის გასაჩივრება კონსტიტუციის ფორმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადგენის თვალსაზრისით.

ა) კონსტიტუციური უფლების შესაძლო შეზღუდვის თანამდევი გვერდითი ეფექტი

მიმდინარე წლის პრაქტიკაში გამოვლინდა რამდენიმე შემთხვევა, როდესაც მოსარჩელები სადავო ნორმების კონსტიტუციურობის შეფასებას ითხოვდნენ იმ უფლებებთან მიმართებით, რომელიც სადავო ნორმიდან მომდინარე შეზღუდვის გვერდითი ეფექტია. ამ მხრივ აღსანიშნავია საქმე „პაატა დიასამიძე საქართველოს პარლამენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, რომელშიც სადავოდ იყო გამხდარი, მათ შორის, „იზოლაციისა და კარანტინის წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 მაისის №322 დადგენილებით დამტკიცებული იზოლაციისა და კარანტინის წესების მე-2 მუხლის მე-7 პუნქტი.⁶ სადავო ნორმის თანახმად, ტაქსით გადაადგილებით მომსახურებისას იკრძალებოდა 3-ზე მეტი პირის (მძლოლის ჩათვლით) გადაადგილება. ამასთან, გადაადგილებისას მძლოლი აღჭურვილი უნდა ყოფილიყო პირბადით, ხოლო მგზავრები უნდა განთავსებულიყვნენ მძლოლის უკანა მხარეს. მოსარჩელე მიიჩნევდა, რომ ასეთი რეგულაცია ზღუდავდა თავისუფალი გადაადგილების უფლებას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ გარკვეულ შემთხვევებში, ავტოსატრანსპორტო საშუალების გამოყენებასთან დაკავშირებული რეგულაციები თუ შეზღუდვები შესაძლოა, აბრკოლებდეს გადაადგილების თავისუფლებას, რადგანაც ამგვარი ტრანსპორტის უპირველესი დანიშნულება პირთა ერთი პუნქტიდან მეორეში გადაყვანაა, თუმცა ავტოსატრანსპორტთან მიმართებით ნებისმიერი რეგულაციის დაწესება არ ნიშნავს, რომ ეს შეზღუდვა მიმართულია პირთა მიმოსვლის შეზღუდვისაკენ და, რიგ შემთხვევებში, ეს შედეგი წარმოადგენს სხვა კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვის გვერდით ეფექტს. მოცემულ შემთხვევაში, სადავო ნორმის ანალიზის საფუძველზე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ ნორმის მიზანი იყო ავტოსატრანსპორტო საშუალებაში სამზე მეტი პირის განთავსების გამორიცხვა და აღნიშნულ პირებს შორის ახლო კონტაქტის შემცირება, რითაც შესაძლოა შეზღუდულიყო, მაგალითად, საკუთრების ობიექტის სრული რესურსით გამოყენების შესაძლებლობა, პირადი ცხოვრება ან სხვა რომელიმე კონსტიტუციური უფლება. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით,

⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 5 ივნისის №1/9/1505 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „პაატა დიასამიძე საქართველოს პარლამენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“.

ამგვარ რეგულაციას შესაძლოა, გვერდითი ეფექტის სახით, გაერთულებინა, მათ შორის, პირთა ერთი პუნქტიდან მეორეში გადაადგილება ან ამისათვის უფრო მეტი რესურსის გაღება გამხდარიყო საჭირო, თუმცა, აღნიშნული არ წარმოადგენდა გადაადგილების უფლების შეზღუდვის დასაბუთებისთვის საკმარის საფუძველს. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ მოცემულ შემთხვევაში, სადავო ნორმა არ იყო მიმართული გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვისაკენ და ეს უკანასკნელი წარმოადგენდა მხოლოდ სხვა კონსტიტუციური უფლებების შესაძლო შეზღუდვის თანმდევ გვერდით ეფექტს, რის გამოც კონსტიტუციური სარჩელი სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში არ იქნა მიღებული არსებითად განსახილველად.

ბ) პირთა წრის მიმართ ნეიტრალური ნორმების გასაჩივრება თანასწორობის კონსტიტუციურ უფლებასთან მიმართებით

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლი კრძალავს არსებითად თანასწორი პირების მიმართ არათანასწორ მოპყრობას და პირიქით. შესაბამისად, კონსტიტუციის მე-11 მუხლთან მიმართებით ნორმის არაკონსტიტუციურობის სამტკიცებლად მოსარჩელე მხარე ვალდებულია, დაასაბუთოს, რომ სადავო ნორმა მას, სხვა არსებითად თანასწორ პირებთან შედარებით, დიფერენცირებულ მდგომარეობაში აყენებს ან ადგილი აქვს უთანასწორო პირთა მიმართ თანასწორ მოპყრობას.

საქმეზე „ნინო ჟველია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1534)⁷ სადავოდ იყო გამხდარი „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს 2012 წლის 28 დეკემბრის კანონის მე-11 მუხლის კონსტიტუციურობა, მათ შორის, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტთან მიმართებით. სადავო ნორმის თანახმად, პირი, რომელმაც ჩაიდინა სისხლის სამართლის კოდექსის 180-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისა და სასჯელისგან თავისუფლდებოდა იმ შემთხვევაში, თუ ყველა დაზარალებული ან მისი უფლებამონაცვლე ამ კანონის გამოყენებისას გამოძიების ან სასამართლოს წინაშე განაცხადებდა თანხმობას, ამ პირზე ამნისტიის გავრცელების თაობაზე. მოსარჩელე მხარის პოზიციით, სადავო რეგულაცია ატარებდა დისკრიმინაციულ ხასიათს, ვინაიდან გათავისუფლდებოდა თუ არა კონკრეტული პირი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან დამოკიდებული იყო დაზარალებულის (უფლებამონაცვლის) კეთილგანწყობაზე.

საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ სადავო ნორმის თანახმად, ამნისტია ვრცელდებოდა ნებისმიერ პირზე, თუ ამაზე თანხმობას განაცხადებდა ნორმით გათვალისწინებული სუბიექტი. შესაბამისად, სადავო ნორმით გათვალისწინებული სარგებელი - კონკრეტულ პირზე ამნისტიის გავრცელება დამოკიდებული იყო არა პირთა რომელიმე ჯგუფისადმი მიკუთვნებაზე, არამედ - კონკრეტულ ქმედებაზე, დაზარალებულის ან მისი უფლებამონაცვლის თანხმობაზე. ამგვარი თანხმობის არარსებობის შემთხვევაში კი არა მხოლოდ მოსარჩელეზე, არამედ არც ერთ სხვა პირზე არ გავრცელდებოდა ამნისტია. ამდენად, სადავო ნორმა ითვალისწინებდა ერთგვაროვან უფლებრივ რეჟიმს ერთგვაროვანი სამართლებრივი მნიშვნელობის მქონე ქმედებების განხორციელებისათვის და არ გამოყოფდა რომელიმე იდენტიფიცირებად პირთა ჯგუფს. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ გასაჩივრებული ნორმა იყო ნეიტრალური შინაარსის და მოცემულ შემთხვევაში ადგილი არ ჰქონდა პირთა მიმართ დიფერენცირებულ მოპყრობას.

⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 11 დეკემბრის №2/20/1534 განჩინება საქმეზე „ნინო ჟველია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

გ) სადავო ნორმის გასაჩივრება საქართველოს კონსტიტუციის 34-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებთან მიმართებით

საქართველოს კონსტიტუციის 34-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „ადამიანის ძირითადი უფლებების განხორციელებამ არ უნდა დაარღვიოს სხვათა უფლებები“, ამავე მუხლის მე-3 პუნქტი კი ადგენს, რომ „ადამიანის ძირითადი უფლების შეზღუდვა უნდა შეესაბამებოდეს იმ ლეგიტიმური მიზნის მნიშვნელობას, რომლის მიღწევასაც იგი ემსახურება“.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, დასახელებული კონსტიტუციური დებულებები არ წარმოადგენენ ძირითადი უფლების დამდგენ ნორმებს, არამედ განსაზღვრავენ ზოგად კონსტიტუციურ პრინციპებს. კერძოდ, საქართველოს კონსტიტუციის 34-ე მუხლის მე-2 პუნქტი განსაზღვრავს ადამიანის უფლებებს შორის სამართლიანი ბალანსის მიღწევის კონსტიტუციურ პრინციპს, ხოლო ამავე მუხლის მე-3 პუნქტი ახდენს უფლების შეზღუდვის პროპორციულობის ზოგადი პრინციპის დეკლარირებას. ხსენებული კონსტიტუციური დებულებებისგან დამოუკიდებლად, აღნიშნული პრინციპებით დაცული გარანტიები, თავისთავად, გამომდინარეობს კონსტიტუციის მეორე თავით განსაზღვრული ცალკეული უფლებებიდან. ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლო, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, აფასებს სადავო ნორმას ძირითადი უფლების დამდგენ, კონსტიტუციის მეორე თავით განსაზღვრულ დებულებებთან მიმართებით, კონსტიტუციის 34-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებით დადგენილი პრინციპების კონტექსტში.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლო სადავო ნორმის კონსტიტუციურსამართლებრივ შეფასებას საქართველოს კონსტიტუციის 34-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებთან მიმართებით განცალკევებულად არ ახდენს და ითხოვს გასაჩივრებული წესიდან მომდინარე შეზღუდვის დასაბუთებას ძირითადი უფლებების დამდგენ ნორმებთან მიმართებით. გასული წლის მანძილზე საკონსტიტუციო სასამართლომ სასარჩელო მოთხოვნის შესაბამის ნაწილებში დასახელებული საფუძვლით არსებითად განსახილველად არ მიიღო №1534,⁸ №1472,⁹ და №1508¹⁰ კონსტიტუციური სარჩელები.

დ) იმგვარი ნორმის გასაჩივრება რომელიც არ ზღუდავს სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობას

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სამართლიანი სასამართლოს უფლება, პირველ რიგში, მოიცავს სახელმწიფო ხელისუფლების ყველა უფლებაშემზღუდველი გადაწყვეტილების (ქმედების) სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობას. ამასთანავე, კონსტიტუცია არა მხოლოდ აღიარებს და იცავს ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებებს, არამედ განსაზღვრავს მათ შინაარსსა და მოცულობას. შესაბამისად, კონსტიტუციური უფლება არსებობს კანონის მიერ მისი აღიარების გარეშეც, ის არსებობასა და მოქმედებას განაგრძობს მაშინაც, როდესაც კანონმდებლობით ამ უფლების რეალიზაციის საფუძვლები არ არის განსაზღვრული. საკონსტიტუციო სასამართლოს დადგენილი პრაქტიკის თანახმად, სამართლიანი სასამართლოს უფლების შინაარსი და ფარგლები თავად საქართველოს კონსტიტუციითაა განსაზღვრული და მისით სარგებლობა შესაძლებელია გასაჩივრების შესაძლებლობის საკანონმდებლო აქტით

⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 11 დეკემბრის №2/20/1534 განჩინება საქმეზე „ნინო ყველია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის №1/4/1472 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „ნიკოლოზ ლომიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

¹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 12 ნოემბრის №1/24/1508 განჩინება საქმეზე „დურმიშან გურგენიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

დადასტურების გარეშეც. ამის მიუხედავად, ხშირია შემთხვევები, როდესაც მოსარჩელე მხარე მიიჩნევს, რომ თუ საკანონმდებლო აქტში პირდაპირ არ არის მითითებული სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობაზე იგი ამ უფლებით ვერ სარგებლობს და ეზღუდება სამართლიანი სასამართლოს უფლება.

მაგალითად, საქმეზე „მადონა ძიძიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1468)¹¹ მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდოდა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-100 მუხლის პირველი ნაწილის კონსტიტუციურობას. სადავო ნორმის თანახმად, „დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღების შემთხვევაში გამომძიებელი, პროკურორი ვალდებული არიან დაიწყონ გამოძიება. გამომძიებლის მიერ გამოძიების დაწყების თაობაზე დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს პროკურორს“. მოსარჩელე მხარის განმარტებით, კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა სისხლისსამართლებრივი გამოძიების არდაწყების შემთხვევაში პროკურორის, გამომძიებლის გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობას. შესაბამისად, არ არსებობდა გამოძიების დაწყების ვალდებულების სასამართლო კონტროლის მექანიზმი, რითაც ირღვეოდა შესაძლო დაზარალებული პირის სამართლიანი სასამართლოს უფლება.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტი ადგენს სასამართლოსთვის მიმართვის შესაძლებლობას, მიუხედავად იმისა, იარსებებს თუ არა პირდაპირი საკანონმდებლო ჩანაწერი ხელისუფლების ორგანოს მიერ მიღებული უფლებაშემზღუდველი აქტის/გადაწყვეტილების სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობის შესახებ. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით დაცული შემზღუდველი ღონისძიების სასამართლოში გასაჩივრების უფლებასთან შინაარსობრივი მიმართების დასასაბუთებლად მოსარჩელე ვალდებული იყო მიეთითებინა იმგვარ უფლებაშემზღუდველ ნორმატიულ აქტზე, რომელიც მას ართმევდა შესაძლებლობას, მიემართა სასამართლოსთვის მის მიმართ გამოყენებული შემზღუდველი ღონისძიების კანონიერების შესამოწმებლად. ხოლო, ამგვარი აქტის არარსებობის პირობებში, პირს შესაძლებლობა ჰქონდა, საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტის საფუძველზე, მიემართა სასამართლოსთვის საკუთარი უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დასაცავად.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სადავოდ გამხდარი ნორმა შემოიფარგლებოდა პროკურორის, გამომძიებლის ვალდებულების დადგენით, დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის მიღების შემთხვევაში დაეწყოს გამოძიება. შესაბამისად, აღნიშნული წესი არათუ არ აწესებდა აკრძალვებს პროკურორის, გამომძიებლის გადაწყვეტილების სასამართლოს გზით გასაჩივრების თაობაზე, არამედ, საერთოდ არ ადგენდა სამართლიანი სასამართლოს გამოყენების პროცესუალურ წესრიგს. საკონსტიტუციო სასამართლომ დამატებით განმარტა, რომ კონსტიტუციურ სარჩელში არ იყო წარმოდგენილი რაიმე მტკიცებულება, რომელიც დაადასტურებდა, რომ საერთო სასამართლოები სადავო ნორმის საფუძველზე, უარს ამბობდნენ პროკურორის, გამომძიებლის მიერ გამოძიების დაწყების საკითხზე მიღებული გადაწყვეტილების კანონიერების შემოწმებაზე. ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმა არ ზღუდავდა გამოძიების დაწყებაზე უარის თქმის სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობას და ამ კუთხით, არ არსებობდა შინაარსობრივი მიმართება სადავო ნორმასა და საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით გა-რანტირებულ სამართლიანი სასამართლოს უფლებას შორის.

¹¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 11 დეკემბრის №2/13/1468 განჩინება საქმეზე „მადონა ძიძიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

ე) მატერიალური უფლების შეზღუდვის გასაჩივრება სამართლიანი ადმინისტრაციული წარმოებისა და სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან მიმართებით

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებული ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ საქმის დროულად და სამართლიანად განხილვის უფლება, ადმინისტრაციული წარმოების ფარგლებში, ქმნის კონსტიტუციური უფლებების ან/და კანონიერი ინტერესების დაცვის პროცესუალურ გარანტიას. ანალოგიურად, საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით დაცული სამართლიანი სასამართლოს უფლება ინსტრუმენტული ხასიათისაა და მისი მიზანია ადამიანის უფლებების და კანონიერი ინტერესების, სასამართლოს გზით, ეფექტიანი დაცვის შესაძლებლობის უზრუნველყოფა. დასახელებული კონსტიტუციური დებულება განამტკიცებს პირის საპროცესო უფლებას, საქართველოს კონსტიტუციითა და კანონმდებლობით დადგენილი მატერიალური უფლებების დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტით და 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით დაცული უფლებების შეზღუდვა სახეზე იქნება იმ შემთხვევაში, როდესაც სადავო ნორმით შეიზღუდება უფლების ან/და კანონიერი ინტერესის დაცვის საპროცესო მექანიზმით ეფექტურად სარგებლობის შესაძლებლობა. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, დასახელებული კონსტიტუციური დებულებებით განმტკიცებული პროცესუალური გარანტია არ მოიცავს პირის უფლებას, მოითხოვოს მატერიალური უფლების შექმნა ან ფარგლების გაფართოება. იგი მხოლოდ არსებული უფლებებისა და ინტერესების ეფექტიანად დაცვის შესაძლებლობაზე მიუთითებს. შესაბამისად, თუ სადავო ნორმა მიმართულია თავად მატერიალური უფლებისა თუ კანონიერი ინტერესის შეზღუდვის ან/და გაუქმებისაკენ, მაშინ ადგილი აქვს არა უფლების დაცვის საპროცესო მექანიზმების შეზღუდვას, არამედ თავად ამ უფლების მატერიალური შინაარსის რეგულირებას და იგი ვერ შეფასდება სამართლიანი ადმინისტრაციული წარმოების ან/და სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან მიმართებით.

მაგალითად, საქმეზე „ზაურ შერმაზანაშვილი საქართველოს პრეზიდენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1502)¹² მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდიდა, მათ შორის, საქართველოს პრეზიდენტის №1 დეკრეტის მე-8 მუხლის სიტყვების „ამ დეკრეტითა და საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განსაზღვრული საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევა გამოიწვევს: 1. ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას — ჯარიმას ფიზიკური პირებისათვის 3 000 ლარის ოდენობით“ კონსტიტუციურობას საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის პირველ პუნქტთან და 31-ე მუხლის პირველ პუნქტთან მიმართებით. მოსარჩელის პოზიციით, აკრძალული ქმედებების შინაარსი, ისევე როგორც პასუხისმგებლობა ამ ქმედებებისათვის, გათვალისწინებული უნდა ყოფილიყო კანონით, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დაირღვეოდა საქმის სამართლიანად განხილვის უფლება.

საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ სადავო ნორმა განსაზღვრავდა პასუხისმგებლობას საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევისათვის. პირისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრება კი უკავშირდებოდა ამა თუ იმ მატერიალური უფლების შეზღუდვას. შესაბამისად, გასაჩივრებული ნორმის მიზანი არ იყო ადმინისტრაციული ორგანოს ან/და სასამართლოს მიერ საქმის განხილვის პროცესუალური წესრიგის დადგენა, აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმას არ გააჩნდა მიმართება საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტით და 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით დაცულ უფლებებთან და სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში კონსტიტუციური სარჩელი არ მიიღო არსებითად განსახილველად.

¹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 20 მაისის №3/6/1502 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „ზაურ შერმაზანაშვილი საქართველოს პრეზიდენტის და საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“.

ვ) სადავო ნორმის გასაჩივრება კონსტიტუციის ფორმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადგენის თვალსაზრისით

მიმდინარე წელს განხილული საქმეების მაგალითზე საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში გამოიკვეთა კიდევ ერთი პრობლემური ტენდენცია კონსტიტუციური სარჩელების დასაბუთებულობის თვალსაზრისით. კერძოდ, ხშირ შემთხვევაში, მოსარჩელები ითხოვდნენ სადავო ნორმების არაკონსტიტუციურად ცნობას მათი კონსტიტუციის ფორმალურ მოთხოვნებთან შეუსაბამობის მოტივით, ისე, რომ სარჩელში არ იყო წარმოდგენილი არგუმენტაცია თავად კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვის კუთხით.

მაგალითად, საქმეზე „„შპს ლექსიკა“ საქართველოს მთავრობის და საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1438)¹³ მოსარჩელე მხარე ასაჩივრებდა „შემოსავლების სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტისა და „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის — შემოსავლების სამსახურის მიერ მომსახურების განწესისათვის საფასურებისა და მათი განაკვეთების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 30 მარტის №96 დადგენილების კონსტიტუციურობას საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლთან მიმართებით. სადავო ნორმებით დადგენილი იყო, მათ შორის, შემოსავლების სამსახურის მიერ სხვადასხვა სახის მომსახურების განწესისთვის გათვალისწინებული საფასურები, შესაბამისი განაკვეთები, საფასურის გადახდის წესი და მისგან გათავისუფლების შემთხვევები. მოსარჩელის არგუმენტაციით, აღნიშნული საფასურები თავისი არსით წარმოადგენდა მოსაკრებელს, რომლის სტრუქტურისა და შემოღების წესის, მათი განაკვეთების ან განაკვეთების ფარგლების დადგენა, საქართველოს კონსტიტუციის ფორმალური მოთხოვნების თანახმად, უნდა მომხდარიყო კანონით და არა მთავრობის ნორმატიული აქტით.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ კონსტიტუციური სარჩელის დასაბუთებულად მიჩნევისათვის, მოსარჩელეს მოეთხოვება, მოიყვანოს არგუმენტები იმ კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვასთან დაკავშირებით, რომელთან მიმართებითაც იგი ითხოვს სადავო ნორმების არაკონსტიტუციურად ცნობას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, იმისათვის, რომ იდავოს კონსტიტუციით დადგენილი ფორმალური მოთხოვნების დარღვევაზე, პირველ რიგში, აუცილებელია, მოსარჩელემ მოახდინოს სადავო ნორმის საფუძველზე უფლების შეზღუდვის იდენტიფიცირება. საკონსტიტუციო სასამართლო უფლებამოსილია, პირის სარჩელის საფუძველზე, მხოლოდ უფლებაშემზღუდველი ნორმები ცნოს არაკონსტიტუციურად. პირი ვერ მოითხოვს, თუნდაც კონსტიტუციით დადგენილი ფორმის დარღვევით მიღებული ისეთი ნორმების არაკონსტიტუციურად ცნობას, რომელიც მის უფლებას არ ზღუდავს.

დასახელებულ კონსტიტუციურ სარჩელში, გარდა კონსტიტუციის ფორმალური მოთხოვნების დარღვევაზე მითითებისა, არ იყო წარმოდგენილი რაიმე სახის არგუმენტაცია სადავო ნორმებით მოსარჩელის საკუთრების უფლების შეზღუდვასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლომ კონსტიტუციური სარჩელი არ მიიღო არსებითად განსახილველად.

1.1.2. კონსტიტუციური სარჩელის წარდგენა უფლებამოსილი სუბიექტის მიერ

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31³ მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი ადგენს კონსტიტუციური სარჩელის უფლებამოსილი სუბიექტის მიერ წარდგენის ვალდებულებას. ამავე კანონით

¹³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 აპრილის №2/4/1438 განჩინება საქმეზე „„შპს ლექსიკა“ საქართველოს მთავრობის და საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

განსაზღვრულია კონსტიტუციურ დავაზე უფლებამოსილ სუბიექტთა წრე საკონსტიტუციო სასამართლოს კომპეტენციებთან მიმართებით. 2020 წელს პრაქტიკაში გამოიკვეთა, რომ კონსტიტუციური სარჩელის უფლებამოსილი სუბიექტის სწორად იდენტიფიცირება რამდენიმე ძირითად პრობლემურ საკითხთან არის დაკავშირებული. ქვემოთ დეტალურადაა განხილული არაუფლებამოსილი სუბიექტის მიერ წარდგენილი კონსტიტუციური სარჩელის არსებითად განსახილველად მიღებაზე უარის თქმის საფუძველები, ის გარემოებები და სამართლებრივი არგუმენტაცია, რომლებზე დაყრდნობითაც სასამართლომ უარი თქვა კონსტიტუციური სარჩელების არსებითად განსახილველად მიღებაზე.

ა) პირი არ ექცევა სადავო ნორმის მოქმედების სფეროში

იმისათვის, რომ ფიზიკური და იურიდიული პირი ჩაითვალოს კონსტიტუციური სარჩელის წარდგენაზე უფლებამოსილ სუბიექტად, მას ევალება, წარმოაჩინოს, რომ სადავო ნორმის მოქმედება მასზე ვრცელდება ან არსებობს მომავალში ნორმის მოქმედების გავრცელების რეალური ალბათობა. მარტოოდენ ჰიპოთეტური ვარაუდი, რომ მოსარჩელე ოდესმე შეიძლება მოექცეს ნორმის მოქმედების ქვეშ, არ არის საკმარისი მის უფლებამოსილ სუბიექტად მიჩნევისთვის.

საქმეზე „ა(ა)იპ „პროფესორთა ასოციაცია“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“¹⁴ მოსარჩელე იურიდიული პირი სადავოდ ხდიდა „ამნისტიის შესახებ“ საქართველოს 2012 წლის 28 დეკემბრის კანონის მე-11 მუხლის კონსტიტუციურობას. მოსარჩელის მითითებით, სადავო ნორმა უშვებდა იმის შესაძლებლობას, რომ ამნისტია არ გავრცელდებოდა ყველა მსჯავრდებულზე, რითაც ირღვეოდა თანასწორობის უფლება. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ საკანონმდებლო ნორმათა ანალიზით დაადგინა, რომ სადავო ნორმა სასჯელისაგან ათავისუფლებდა პირს, რომელმაც ჩაიდინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 180-ე მუხლით განსაზღვრული ქმედება. თავის მხრივ, ხსენებული მუხლით ჩადენილი ქმედებისათვის არ დგებოდა იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. შესაბამისად, იურიდიული პირი არ ექცეოდა და ვერც მომავალში მოექცეოდა სადავო ნორმის რეგულირების ფარგლებში. ამდენად, სასამართლომ მოსარჩელის მიმართ სადავო ნორმის გაუვრცელებლობაზე მითითებით, იგი კონსტიტუციური სარჩელის წარდგენაზე არაუფლებამოსილ სუბიექტად მიიჩნია.

მსგავსი გარემოებები გამოიკვეთა საქმეზე „ზურაბ დგებუაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.¹⁵ მოსარჩელე სადავოდ ხდიდა „საქართველოს მოქალაქეთა პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლად აღიარებისა და რეპრესირებულთა სოციალური დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს 2011 წლის 19 აპრილის №4562-ს კანონის მე-2 მუხლს. სადავო ნორმა შეეხებოდა იმ პირებს, რომელთაც მის ამოქმედებამდე მოქმედი კანონმდებლობის საფუძველზე ჰქონდათ პოლიტიკური რეპრესიის მსხვერპლად აღიარების უფლება. მოსარჩელე თავს მიიჩნევდა პოლიტიკური რეპრესიის მსხვერპლად, ვინაიდან მისი მტკიცებით, იგი შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამისი თანამდებობიდან 2006 წელს უკანონოდ, პოლიტიკური შეხედულებების გამო გაათავისუფლეს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ „საქართველოს მოქალაქეთა პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლად აღიარებისა და რეპრესირებულთა სოციალური დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი ვრცელდებოდა მხოლოდ იმ პირებზე, რომლებმაც პოლიტიკური რეპრესია განიცადეს კანონის ამოქმედებამდე. არც კანონ-

¹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 11 დეკემბრის №2/19/1530 განჩინება საქმეზე „ა(ა)იპ „პროფესორთა ასოციაცია“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

¹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 აპრილის №2/2/1283 განჩინება საქმეზე „ზურაბ დგებუაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

ნის განმარტებიდან და არც საქმეზე წარმოდგენილი მისი გამოყენების პრაქტიკიდან გამომდინარე არ დადგინდა, რომ მოსარჩელე ექცეოდა სადავო ნორმის მოქმედების ფარგლებში და მის მიღებამდე იგი ექვემდებარებოდა რეპრესირებულად აღიარებას. ამდენად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, საქმეზე წარმოდგენილი მტკიცებულებებიდან არ იკვეთებოდა, რომ სადავო ნორმა მოსარჩელეზეც ვრცელდებოდა.

ბ) actio popularis

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 39-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს კონსტიტუციური სარჩელის შეტანის უფლება მინიჭებული აქვთ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მათ მიაჩნიათ, რომ დარღვეულია ან შესაძლებელია დაირღვეს უშუალოდ მათი კონსტიტუციური უფლებები და თავისუფლებები. ამდენად, „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი არ ითვალისწინებს ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის ე.წ. „actio popularis“ სარჩელის წარდგენის კომპეტენციას. მოსარჩელე უფლებამოსილია, იდავოს ნორმატიული აქტების საფუძველზე უშუალოდ მისი უფლებების დარღვევებთან დაკავშირებით. სხვა პირთა უფლებების დასაცავად სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობა გათვალისწინებულია მხოლოდ სპეციალური სუბიექტებისათვის.¹⁶

საქმეზე „აიპ „სავაჭრო-კომერციული ცენტრების (ბაზრობების) გაერთიანება“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“¹⁷ მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდოდა რეგულირებას, რომელიც ეკონომიკური საქმიანობის განმახორციელებელი ზოგიერთი სუბიექტისათვის ადგენდა ფინანსურ ანგარიშგებასთან დაკავშირებულ რიგ ვალდებულებებს. თავად მოსარჩელე წარმოადგენდა არაკომერციულ, არასამეწარმეო იურიდიულ პირს, რომელიც არ იყო ეკონომიკური საქმიანობის განმახორციელებელი პირი და რომლის ძირითად საქმიანობას საერთოდ არ წარმოადგენდა ვაჭრობა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მოთხოვნა უკავშირდებოდა არა საკუთარი, არამედ სხვა პირების - მისი დამფუძნებელი საწარმოების (ბაზრობების) ინტერესების დაცვას. სასამართლოს განმარტებით, მოსარჩელე არ იყო უფლებამოსილი, საკონსტიტუციო სასამართლოში ედავა სხვა პირების უფლებების დარღვევაზე, მათ შორის, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ამ პირთა უფლებების დაცვა იურიდიული პირის ძირითად მიზანს წარმოადგენდა.

ანალოგიური საფუძვლით საკონსტიტუციო სასამართლომ კონსტიტუციური სარჩელის წარდგენაზე უფლებამოსილ სუბიექტად არ ცნო მოსარჩელე საქმეზე „ლევან აქუბარდია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.¹⁸ აღნიშნულ საქმეზე მოსარჩელე ითხოვდა უკანონო მფლობელობიდან უძრავი ნივთის გამოთხოვის შესახებ გადაწყვეტილების მთლიანად ან ნაწილობრივ დაუყოვნებლივ აღსრულების მომწესრიგებელი კანონმდებლობის არაკონსტიტუციურად ცნობას.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სადავოდ გამხდარი საპროცესო ღონისძიების გამოყენება შესაძლებელი იყო სასამართლოს გადაწყვეტილების არსებობის პირობებში კონკრეტული მხარის საწინააღმდეგოდ. სასარჩელო არგუმენტაციიდან გამომდინარე, არ იკვეთებოდა, რომ მოსარჩელე წარმოადგენდა მიმდინარე ან მომავალი

¹⁶ იხ. მაგ.: „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 39-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი.

¹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის №1/15/1469 განჩინება საქმეზე „აიპ „სავაჭრო-კომერციული ცენტრების (ბაზრობების) გაერთიანება“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

¹⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის №1/3/1383 განჩინება საქმეზე „ლევან აქუბარდია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

სამართალწარმოების მხარეს, რომლის ფარგლებშიც გამოყენებული იქნებოდა სადავოდ გამხდარი გადაწყვეტილების დაუყოვნებლივ აღსრულების ღონისძიება. იმავდროულად, კონსტიტუციურ სარჩელში მოსარჩელე მხარე უთითებდა სხვა პირების წინააღმდეგ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე, რომელთა ფარგლებშიც მოხდა სადავო ნორმის გამოყენება. ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მოსარჩელე მხარის მიზანს წარმოადგენდა არა საკუთარი, არამედ სხვა პირების უფლებების დაცვა და ამ თვალსაზრისით, საკონსტიტუციო სასამართლომ იგი არაუფლებამოსილ სუბიექტად მიიჩნია.

გ) მოსარჩელის უფლებამოსილება, მიმართოს სასამართლოს შესაბამისი კომპეტენციის ფარგლებში

საკონსტიტუციო სამართალწარმოების მომწესრიგებელი კანონმდებლობის თანახმად, ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს უფლება აქვთ, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში ნორმატიული აქტის კონსტიტუციურობის თაობაზე კონსტიტუციური სარჩელი წარადგინონ მხოლოდ მეორე თავით აღიარებულ უფლებებთან და თავისუფლებებთან მიმართებით. თუმცა მოსარჩელე ფიზიკური და იურიდიული პირები ხშირად მიმართავენ საკონსტიტუციო სასამართლოს სადავო ნორმების არაკონსტიტუციურად ცნობის მოთხოვნით კონსტიტუციის იმ დებულებებთან მიმართებით, რომლებიც არ არის მოთავსებული მეორე თავში.

სწორედ აღნიშნულ საკითხს შეეხებოდა საქმე „გივი გაჩეჩილაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ¹⁹ რომელშიც მოსარჩელე სადავო ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობას ითხოვდა საქართველოს კონსტიტუციის 59-ე მუხლის მე-3 პუნქტის პირველ წინადადებასთან მიმართებით. ხოლო, საქმეზე „„შპს ჩემპიონები 111“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ ²⁰ მოსარჩელე მხარე მიიჩნევდა, რომ სადავო ნორმა არაკონსტიტუციური იყო „საქართველოს კონსტიტუციაში ცვლილების შეტანის შესახებ“ საქართველოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის №1324-რს კონსტიტუციური კანონის მე-2 მუხლის მე-6 პუნქტთან მიმართებით. აღნიშნულ შემთხვევებში, მოსარჩელები მოითხოვდნენ ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობას კონსტიტუციის იმ დებულებებთან მიმართებით, რომლებიც არ არის მოთავსებული საქართველოს კონსტიტუციის მეორე თავში.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ კვლავაც მიუთითა, რომ ფიზიკური და იურიდიული პირები უფლებამოსილი არიან, იდავონ ნორმატიული აქტის მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციის მეორე თავით გარანტირებულ უფლებებთან შესაბამისობის საკითხზე. სასამართლომ განმარტა, რომ მას არ აქვს ფიზიკური პირების სარჩელის საფუძველზე სადავო ნორმების დასახელებულ კონსტიტუციურ დებულებასთან მიმართებით კონსტიტუციურობის თაობაზე მსჯელობის კომპეტენცია. შესაბამისად, აღნიშნულ საქმეებში მოსარჩელები არაუფლებამოსილ სუბიექტებად იქნენ მიჩნეულნი.

1.1.3. საკონსტიტუციო სასამართლოს განსჯადობა

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31³ მუხლის პირველი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, კონსტიტუციური სარჩელი განსახილველად არ მიიღება, თუ მასში მითითებული არც ერთი სადავო საკითხი არ არის საკონსტიტუციო სასამართლოს განსჯადი. საქართველოს კონსტიტუციის მე-60 მუხლის მე-4 პუნქტი და „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქარ-

¹⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 აპრილის N2/5/1446 განჩინება საქმეზე „გივი გაჩეჩილაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

²⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 11 დეკემბრის №2/7/1465 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „„შპს ჩემპიონები 111“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

თველოს ორგანული კანონის მე-19 მუხლი განსაზღვრავს საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილებებს. საკონსტიტუციო სასამართლო ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში ამონმებს სასარჩელო მოთხოვნა მიეკუთვნება თუ არა მის განსჯად საკითხს.

საკონსტიტუციო სასამართლოს დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, კონსტიტუციური სარჩელი/ნორდგინება არსებითად განსახილველად არ მიიღება, თუ სადავოდ გამხდარი საკითხი არ არის საკონსტიტუციო სასამართლოს განსჯადი. მაგალითად, სადავოდაა გამხდარი ნორმატიული ბუნების არმქონე აქტის კონსტიტუციურობა ან ნორმატიული აქტი ძალადაკარგულია, მოსარჩელის მოთხოვნა მიმართულია ახალი ნორმატიული შინაარსის შექმნისკენ, საკითხის შეფასება სცდება საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილებას და სხვა.

2020 წლის განმავლობაში ზემოთხსენებული საფუძვლებით საკონსტიტუციო სასამართლომ რამდენიმე საქმეში თქვა უარი სასარჩელო მოთხოვნის არსებითად განსახილველად მიღებაზე.

ა) საკონსტიტუციო სასამართლო, როგორც ნეგატიური კანონმდებელი

გასული წლების მსგავსად, სასამართლოს პრაქტიკაში მიმდინარე წელსაც აქტუალური იყო სადავო ნორმის მოსარჩელისათვის სასურველი რედაქციით მოდიფიცირებისკენ მიმართული სასარჩელო მოთხოვნები. კერძოდ, ცალკეულ შემთხვევებში, მოსარჩელები ცდილობდნენ სადავო ნორმიდან კონკრეტული სიტყვების მექანიკურად ამოღებით მისი მოქმედების ფარგლების გაფართოებას და ამ გზით მისი სასურველი შინაარსით ჩამოყალიბებას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, „საკონსტიტუციო სასამართლო უფლებამოსილია, მხოლოდ გააუქმოს სადავო ნორმა მთლიანად ან/და მისი რომელიმე ნაწილი/ნორმატიული შინაარსი, თუმცა მას არ შეუძლია დაადგინოს ახალი წესრიგი, გააფართოოს სადავო ნორმის მოქმედება და ა.შ. ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება შეიძლება გამოიხატოს მხოლოდ სადავო ნორმის რომელიმე ნორმატიული შინაარსის არაკონსტიტუციურად ცნობაში, მის გაუქმებაში“.²¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, თავისი არსით, „ასრულებს ნეგატიური კანონმდებლის ფუნქციას, გავლენას ახდენს ნორმაშემოქმედებით საქმიანობაზე – სარჩელის დაკმაყოფილების შემთხვევაში კონკრეტული ურთიერთობის მომწესრიგებელი ნორმა (ნორმები) კარგავს იურიდიულ ძალას, მეტიც, კანონმდებელმა, ხშირ შემთხვევაში, უნდა მიიღოს ახალი, კონსტიტუციის შესაბამისი ნორმები, თუმცა ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლო ქვეყანაში ახალი წესრიგის დადგენას (შექმნას) კი არ ემსახურება, არამედ უზრუნველყოფს კონსტიტუციის უზენაესობას და ქმედითობას, ხელს უწყობს მის შესრულებას როგორც სახელმწიფოს, ისე ხალხის მიერ“.²² „საქართველოს კონსტიტუცია, საკონსტიტუციო სასამართლოს ... არ ანიჭებს ნორმატიული შინაარსის აქტების გამოცემის, რეგულაციების დადგენის უფლებამოსილებას. მისი ფუნქცია არსებული საკანონმდებლო სივრცის კონსტიტუციურობის უზრუნველყოფაში პოვებს ასახვას“.²³

საქმეზე „რუსლან ალექსიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“²⁴ მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდიდა საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 82-ე მუხლის პირველი

²¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 10 ნოემბრის №3/6/642 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე - ლალი ლაზარაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-22.

²² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის №1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-18.

²³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 10 ნოემბრის №3/6/642 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე - ლალი ლაზარაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-20.

²⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 11 დეკემბრის №2/16/1492 განჩინება საქმეზე „რუსლან ალექსიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის სიტყვების „სახელმწიფო სტიპენდია“ კონსტიტუციურობას საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტთან მიმართებით. მოსარჩელე მხარის მოთხოვნა მიმართული იყო, სადავოდ გამხდარი ნორმიდან, რომელიც ადგენდა საგადასახადო ვალდებულებისგან გათავისუფლების მარეგულირებელ წესს, კონკრეტული სიტყვის ამოღების გზით, საგამონაკლისო წესის ფარგლების გაფართოებასა და, ამდენად, არასახელმწიფო სტიპენდიით მიღებულ შემოსავალზე საგადასახადო შეღავათის გავრცელებისკენ.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, მოცემულ შემთხვევაში მოსარჩელე ითხოვდა, ერთი მხრივ, სადავო ნორმის იმ ნორმატიული შინაარსის გაუქმებას, რომელიც მას არ გააჩნდა ხოლო, მეორე მხრივ, სადავო ნორმიდან სიტყვის ამოღებით მისი შინაარსის გაფართოებას. საკონსტიტუციო სასამართლოს მითითებით, ორივე მოთხოვნა კანონმდებლობაში პოზიტიური დანაწესის შექმნის იდენტური იყო. შესაბამისად, მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილება სცდებოდა საკონსტიტუციო სასამართლოს კომპეტენციის ფარგლებს.

არსებითად იმავე პრობლემის მქონე იყო №1456 კონსტიტუციური სარჩელი. კერძოდ, საქმეზე „ვახტანგ ბარნაბიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“²⁵ სადავოდ იყო გამხდარი, მათ შორის, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 116-ე მუხლის კონსტიტუციურობა საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველ პუნქტთან მიმართებით. სადავო ნორმის თანახმად, იკრძალებოდა მოხელე ქალის სამსახურიდან გათავისუფლება ორსულობის ან ბავშვის 3 წლის ასაკამდე აღზრდის პერიოდში საჯარო დაწესებულების რეორგანიზაციის ან/და მისი სხვა საჯარო დაწესებულებასთან შერწყმის ან მოხელის შეფასების შედეგების გამო. საკონსტიტუციო სასამართლოსათვის მიმართვით, მოსარჩელე, მიზნად ისახავდა სადავო ნორმით მოხელე ქალისათვის დადგენილი უფლების მოხელე მამაკაცზე გავრცელების მიღწევას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სადავო ნორმას არ გააჩნდა იმგვარი ნორმატიული შინაარსი, რომლის არაკონსტიტუციურად ცნობაც მოხელე მამაკაცის უკანონოდ გათავისუფლების აკრძალვის შესაძლებლობას გააჩნდა და, შესაბამისად, მოსარჩელის მიერ დასახელებულ პრობლემას აღმოფხვრიდა. აღნიშნულ შემთხვევაში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ სადავო ნორმის რომელიმე ნაწილის/ნორმატიული შინაარსის გაუქმებას შესაძლოა, შედეგად მოჰყოლოდა მხოლოდ სადავო ნორმით განსაზღვრული უფლებით მოსარგებლე პირთა კატეგორიის შემცირება და არა პირიქით. შესაბამისად, მოსარჩელის მოთხოვნის დაკმაყოფილება და მოხელე მამაკაცების მიმართ სადავო ნორმით განსაზღვრული უფლებების გავრცელება ნორმის მოქმედების ფარგლების გაფართოებას მოითხოვდა. ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მოთხოვნა მიმართული იყო ახალი ნორმატიული შინაარსის შექმნისკენ და საკითხის შეფასება სცდებოდა მის უფლებამოსილებას. აღნიშნული საფუძვლით, №1456 კონსტიტუციური სარჩელი არ იქნა მიღებული არსებითად განსახილველად.

ბ) სადავო აქტის მხოლოდ კონსტიტუციასთან შესაბამისობის საკითხი

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო უფლებამოსილია, შეაფასოს საქართველოს ნორმატიული აქტების შესაბამისობა მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციასთან მიმართებით. ამდენად, მოსარჩელე ვალდებულია, სასარჩელო მოთხოვნა დააყენოს კონსტიტუციით დაცულ ძირითად უფლებებთან და თავისუფლებებთან მიმართებით, წინააღმდეგ შემთხვევაში, განსჯადობის მოთხოვნის დაუცველობის საფუძვლით სასამართლო კონსტიტუციურ სარჩელს არ მიიღებს არსებითად განსახილველად.

²⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის №1/12/1456 განჩინება საქმეზე „ვახტანგ ბარნაბიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

საქმეზე „შპს სვეტი დეველოპმენტი“, „შპს სვეტი ჯგუფი“, „შპს სვეტი“, „შპს სვეტი ნუცუბიძე“, გივი ჯიბლაძე, თორნიკე ჯანელიძე და გიორგი კამლაძე საქართველოს მთავრობისა და საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ²⁶ მოსარჩელეები მიიჩნევიან, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 180-ე მუხლი ეწინააღმდეგებოდა, მათ შორის, რომის 1950 წლის „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის“ 1963 წლის 16 სექტემბრის სტრასბურგის მე-4 დამატებითი ოქმის პირველ მუხლს. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ, თითოეულ შემთხვევაში, „ამა თუ იმ საკითხის გადაწყვეტა უნდა მოხდეს საერთაშორისო სამართლის, განსაკუთრებით ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის მოთხოვნათა მაქსიმალური რესპექტირებით, მდიდარი საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინებით ...“.²⁷ მიუხედავად აღნიშნულისა, საქართველოს კონსტიტუციის მე-60 მუხლის მე-4 პუნქტითა და „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-19 მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული კომპეტენციური სპექტრის გათვალისწინებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო უფლებამოსილია, შეაფასოს საქართველოს ნორმატიული აქტების მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციასთან შესაბამისობის საკითხი. აღნიშნულის გათვალისწინებით, სადავო ნორმის „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციასთან“ შესაბამისობის შეფასების საკითხი არ იყო საქართველოს საკონსტიტუციოს სასამართლოს განსჯადი.

გ) ნორმატიული ბუნების არმქონე აქტის კონსტიტუციურობა

იმისათვის, რომ საკონსტიტუციო სასამართლომ იმსჯელოს აქტის კონსტიტუციურობის თაობაზე, აუცილებელია, აქტი იყოს ნორმატიული ბუნების. საკონსტიტუციო სამართალწარმოების მიზნებისთვის ნორმატიული აქტის შინაარსი არ ამოიწურება ნორმატიული აქტების შესახებ საქართველოს კანონით განსაზღვრული დეფინიციით. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, აქტის ნორმატიული ბუნების იდენტიფიცირება უნდა მოხდეს აქტის ადრესატთა წრისა და მოწესრიგების ობიექტის გათვალისწინებით. „ნორმატიულ აქტს აქვს საყოველთაობის პრეტენზია, იგი მიმართულია პირთა განუსაზღვრელი წრისადმი და ასეთად რჩება ამ წრის გვარეობითი ნიშნით იდენტიფიკაციის შემთხვევაშიც“.²⁸ „... ნორმის ნორმატიული ხასიათი ვლინდება ადამიანთა ქცევის სავალდებულო რეგულირებაში და განსაზღვრავს ამ ქცევათა მოქმედების ფარგლებს. შესაბამისად, სამართლებრივი დებულება მაშინ არის ნორმატიული ხასიათის მატარებელი, თუ იგი ადგენს ქცევის სავალდებულო წესს, რომელიც კონკრეტული პირის ან პირთა წრის მიმართ ადგენს აკრძალვებს ან პირიქით, ნებას რთავს გარკვეულ ქმედებებთან დაკავშირებით. სამართლებრივი ნორმის სავალდებულო ხასიათი ემსახურება სწორედ ამ ფუნქციების განხორციელებას და მიზნად ისახავს ახალი სამართლებრივი წესრიგის დადგენას მისი მეშვეობით“.²⁹

მოსარჩელეთა მიერ სადავო ნორმის ნორმატიული ბუნების არასწორი შეფასების მაგალითად შესაძლოა განვიხილოთ საქმე „არჩილ ფულარიანი ქალაქ ბაღდათის მუნიცი-

²⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის №1/4/1416 განჩინება საქმეზე „შპს სვეტი დეველოპმენტი“, „შპს სვეტი ჯგუფი“, „შპს სვეტი“, „შპს სვეტი ნუცუბიძე“, გივი ჯიბლაძე, თორნიკე ჯანელიძე და გიორგი კამლაძე საქართველოს მთავრობისა და საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

²⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 9 ივნისის №2/6/465 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე პაატა დობორჯგინიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-8.

²⁸ 2007 წლის 9 ნოემბრის №1/7/436 განჩინება საქმეზე „შპს „კავკასუს ონლაინი“ საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის წინააღმდეგ“, II-5.

²⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 დეკემბრის №1/494 განჩინება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ვლადიმერ ვახანია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-10.

პალიტიკის გამგეობის წინააღმდეგ“.³⁰ აღნიშნულ საქმეში მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდიდა ქალაქ ბაღდათის მუნიციპალიტეტის გამგეობის №32 დადგენილების კონსტიტუციურობას, რომლის შესაბამისადაც, დამტკიცდა ქალაქ ბაღდათში მცხოვრები 688 ოჯახის მიწის ნაკვეთების მიღება-ჩაბარების აქტები და მიწის რეფორმის კომისიას დაევალა მათი სპეციალურ ჟურნალში რეგისტრაციაში გატარება. აგრეთვე, ამავე აქტით დადგინდა განხილვის გადადების აუცილებლობა, პირთა გარკვეულ ჯგუფთან დაკავშირებული აქტების შემდგომი დაზუსტების მიზნით.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სადავო დადგენილებით მიღებულ იქნა კონკრეტული გადაწყვეტილება 688 მიღება-ჩაბარების აქტის ნამდვილად მიჩნევის და მათი რეგისტრაციაში გატარების შესახებ, ასევე გადაწყდა სხდომის გადადების საკითხი. შესაბამისად, გასაჩივრებული აქტი ადგენდა არა რომელიმე ურთიერთობის მარეგულირებელ ნორმატიულ წესს, არამედ წარმოადგენდა კონკრეტული პირებისათვის კონკრეტული მიწის ნაკვეთების გადაცემის შესახებ მიღებულ გადაწყვეტილებას. ამდენად, სადავო აქტს არ გააჩნდა მრავალჯერადი გამოყენების რესურსი სხვა მსგავსი ურთიერთობების მიმართ. აღნიშნული დადგენილების მოქმედება შემოიფარგლებოდა მხოლოდ კონკრეტული სამართლებრივი ურთიერთობის ერთჯერადად, ინდივიდუალურად გადაწყვეტით. შესაბამისად, სადავოდ გამხდარი დადგენილება, საკონსტიტუციო სამართალწარმოების მიზნებისათვის, ვერ იქნებოდა განხილული როგორც ნორმატიული აქტი.

ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო საკითხი არ იყო საკონსტიტუციო სასამართლოს განსჯადი და №1431 კონსტიტუციური სარჩელი არ მიიღო არსებითად განსახილველად.

1.1.4. კონსტიტუციურ სარჩელში ან კონსტიტუციურ წარდგინებაში მითითებული ყველა სადავო საკითხი უკვე გადაწყვეტილია საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31³ მუხლის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, კონსტიტუციური სარჩელი ან კონსტიტუციური წარდგინება განსახილველად არ მიიღება, თუ „მასში მითითებული ყველა სადავო საკითხი უკვე გადაწყვეტილია საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ, გარდა ამ კანონის 21¹ მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევებისა“.

დასახელებული საკანონმდებლო ნორმა ემსახურება პროცესის ეკონომიურობას და საკონსტიტუციო სასამართლოს აღჭურავს უფლებამოსილებით, არ განიხილოს ისეთი საკითხები, რომლებიც ერთხელ უკვე გადაწყვეტილია საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ. ამავე დროს, ნორმა უშვებს სასამართლო პრაქტიკის გადახედვის შესაძლებლობას „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 21¹ მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევაში - თუ საკონსტიტუციო სასამართლოს კოლეგია ან კოლეგიის წევრი მიიჩნევს, რომ მისი პოზიცია, რომელიც გამომდინარეობს განსახილველი საქმიდან, განსხვავდება სასამართლოს მიერ ადრე გამოტანილ გადაწყვეტილებაში (გადაწყვეტილებებში) გამოხატული სამართლებრივი პოზიციისაგან, საქმე შესაძლოა, განსახილველად გადაეცეს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმს.

საქმეზე „ნიკოლოზ ადამია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1445)³¹ მოსარჩელე სადავოდ ხდიდა „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის კონსტიტუციურობას, მათ შორის, საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლის პირველ პუნქტით გარან-

³⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის N1/7/1431 განჩინება საქმეზე „არჩილ ფულარიაძე ქალაქ ბაღდათის მუნიციპალიტეტის გამგეობის წინააღმდეგ“.

³¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 აპრილის №1/10/1445 განჩინება საქმეზე „ნიკოლოზ ადამია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

ტირებულ შეკრების უფლებასთან მიმართებით. სადავო ნორმის თანახმად, შეკრების ან მანიფესტაციის ორგანიზებისა და ჩატარებისათვის პასუხისმგებელი პირები არ შეიძლება ყოფილიყვნენ პირები, რომლებსაც არ შესრულებიათ 18 წელი. მოსარჩელე მხარე არაკონსტიტუციურად მიიჩნევდა 14-დან 18 წლის ასაკამდე არასრულწლოვანი პირებისთვის შეკრებისა და მანიფესტაციის პასუხისმგებელ პირად ყოფნის აკრძალვას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სადავო ნორმის კონსტიტუციურობა უკვე შეფასებული იყო საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2002 წლის 5 ნოემბრის №2/2/180-183 გადაწყვეტილებით საქმეზე „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და ზაალ ტყეშელაშვილი, ნინო ტყეშელაშვილი, მათა შარიქაძე, ნინო ბასიშვილი, ვერა ბასიშვილი და ლელა გურაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. აღნიშნულ გადაწყვეტილებაში საკონსტიტუციო სასამართლომ შეკრების უფლებასთან მიმართებით შეაფასა არასრულწლოვანი პირებისთვის შეკრებისა და მანიფესტაციის პასუხისმგებელ პირად ყოფნის აკრძალვის კონსტიტუციურობა და სადავო რეგულაცია კონსტიტუციის შესაბამისად მიიჩნია. ამდენად, №1445 კონსტიტუციურ სარჩელში დაყენებული საკითხი, სასარჩელო მოთხოვნის აღნიშნულ ნაწილში, უკვე გადაწყვეტილი იყო საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ. ამასთანავე, საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა 2002 წლის 5 ნოემბრის №2/2/180-183 გადაწყვეტილებაში გამოთქმული სამართლებრივი პოზიცია, რის გამოც, №1445 კონსტიტუციური სარჩელი, სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში, არ იქნა მიღებული არსებითად განსახილველად.

1.1.5. სუბსიდიურობა

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31³ მუხლის პირველი პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტის თანახმად, კონსტიტუციური სარჩელი განსახილველად არ მიიღება, თუ „სადავო კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის კონსტიტუციურობაზე სრულფასოვანი მსჯელობა შეუძლებელია ნორმატიული აქტების იერარქიაში მასზე მაღლა მდგომი იმ ნორმატიული აქტის კონსტიტუციურობაზე მსჯელობის გარეშე, რომელიც კონსტიტუციური სარჩელით გასაჩივრებული არ არის“. საკონსტიტუციო სასამართლო კონსტიტუციურ სარჩელს არსებითად განსახილველად მიიღებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დაადგენს, რომ სადავო ნორმის კონსტიტუციურობაზე სრულყოფილი მსჯელობა შესაძლებელია ზემდგომი ნორმატიული აქტის კონსტიტუციურობის შეფასების გარეშე.

საქმეზე „თეკლა დავითულიანი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1496)³² მოსარჩელე სადავოდ ხდიდა კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტს - საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 მარტის №181 დადგენილებით დამტკიცებული „საქართველოში ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების აღკვეთის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებების“ მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის პირველი წინადადების კონსტიტუციურობას. მოსარჩელე მხარე 3 პირზე მეტი რაოდენობით ფიზიკურ პირთა თავშეყრის აკრძალვას არაკონსტიტუციურად მიიჩნევდა პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებასთან მიმართებით.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, საგანგებო მდგომარეობის ვადით, ნებისმიერი სახის შეკრება, მანიფესტაცია და ადამიანების თავშეყრა აკრძალული იყო „საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებათა შესახებ“ საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის №1 დეკრეტის პირველი მუხლის მე-6 პუნქტით. შესაბამისად, მო-

³² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 აპრილის №2/8/1496 განჩინება საქმეზე „თეკლა დავითულიანი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“.

სარჩელის პრობლემის გამომწვევი ნორმის მსგავს რეგულაციას იმეორებდა ზემდგომი ნორმატიული აქტი, რომელიც მოსარჩელე მხარეს სადავოდ არ გაუხდია. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტით დადგენილი ამ შეზღუდვის კონსტიტუციურობის თაობაზე სრულფასოვანი მსჯელობა შეუძლებელი იყო მასზე ზემდგომი ნორმატიული აქტის, საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის №1 დეკრეტის პირველი მუხლის მე-6 პუნქტის კონსტიტუციურობაზე მსჯელობის გარეშე. შესაბამისად, კონსტიტუციური სარჩელი სასარჩელო მოთხოვნის ამ ნაწილში არ იქნა მიღებული არსებითად განსახილველად.

1.2. გადაწყვეტილების დამძლევი ნორმები

ნოე კორსავა და გიორგი გამგებელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 4 ივნისს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველმა კოლეგიამ მიიღო განჩინება საქმეზე „ნოე კორსავა და გიორგი გამგებელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელები №1265 და №1318)³³ და ძალადაკარგულად ცნო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 260-ე მუხლის მე-3 ნაწილის სიტყვების „ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან რვა წლამდე“ ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ითვალისწინებდა სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთის გამოყენების შესაძლებლობას მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობით ნარკოტიკული საშუალების უკანონო შექმნისა და შენახვისთვის.

მოსარჩელე მხარე მიუთითებდა, რომ ზოგიერთ ნარკოტიკულ საშუალებას არ გააჩნდა მცირე და სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის საწყისი ოდენობები, რის გამოც, მათი ნებისმიერი ოდენობა, რომელიც არ წარმოადგენდა განსაკუთრებით დიდ ოდენობას, კვალიფიცირდებოდა დიდ ოდენობად, განურჩევლად იმისა, გამოყენებადი იყო თუ არა იგი მოსახმარად. შესაბამისად, სადავო ნორმა სასჯელის სახედ თავისუფლების აღკვეთას ითვალისწინებდა, მათ შორის, მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის ნარკოტიკული საშუალების შექმნისა და შენახვისთვის. მოსარჩელეთა აზრით, მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის ნარკოტიკული საშუალების შექმნა-შენახვა არ წარმოადგენდა იმგვარი საზოგადოებრივი საშიშროების მქონე ქმედებას, რომელიც გაამართლებდა სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთის გამოყენებას. შესაბამისად, გასაჩივრებული რეგულაცია ეწინააღმდეგებოდა არაადამიანური სასჯელის გამოყენების აკრძალვის კონსტიტუციურ დანაწესს. ამასთან, მოსარჩელები თვლიდნენ, რომ სადავო ნორმას ჰქონდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 13 ივლისის №1/8/696 გადაწყვეტილებით³⁴ არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის იდენტური შინაარსი და მოითხოვდნენ მის ძალადაკარგულად ცნობას საქმის არსებითი განხილვის გარეშე.

მოპასუხე მხარის პოზიციით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 13 ივლისის №1/8/696 გადაწყვეტილება მიემართებოდა მხოლოდ კონკრეტული სახის და კონკრეტული ოდენობის ნარკოტიკულ საშუალებას – 0,00009 გ. დეზომორფინს. ყველა სხვა სახის ნარკოტიკული საშუალების შექმნა-შენახვიდან მომდინარე საფრთხეების შეფასება, ისევე როგორც ამ ნარკოტიკული საშუალებების მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის დადგენა მოითხოვდა საქმის არსებითი განხილვის ფორმატს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადავო ნორმა არ უნდა ყოფილიყო მიჩნეული საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ზემოხსენებული გადაწყვეტილების დამძლევი ნორმად.

³³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 4 ივნისის №1/19/1265,1318 განჩინება საქმეზე „ნოე კორსავა და გიორგი გამგებელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

³⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 13 ივლისის №1/8/696 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ლაშა ბახუტაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ 2017 წლის 13 ივლისის №1/8/696 გადაწყვეტილებით დადგინდა ზოგადი სტანდარტი, რომლის მიხედვითაც სასჯელის სახედ თავისუფლების აღკვეთის გამოყენება მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის ნარკოტიკული საშუალების დამზადების, შექენისა და შენახვისთვის წარმოადგენდა აშკარად არაპროპორციულ სასჯელს და შესაბამისად, ეწინააღმდეგებოდა არაადამიანური სასჯელის გამოყენების აკრძალვის კონსტიტუციურ დანაწესს. განსახილველ საქმეზე, სასამართლომ, საქართველოს კანონმდებლობის ანალიზზე დაყრდნობით, დაადგინა, რომ სადავო ნორმის რეგულირების ქვეშ ექცეოდა იმ ნარკოტიკული საშუალებების ნებისმიერი ოდენობა (გარდა განსაკუთრებით დიდი ოდენობისა), რომელთაც არ გააჩნდათ მცირე და სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის საწყისი ოდენობები. შესაბამისად, გასაჩივრებული რეგულაცია, №1/8/696 გადაწყვეტილებით არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის მსგავსად, ითვალისწინებდა სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთის გამოყენების შესაძლებლობას, მათ შორის, მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის ნარკოტიკული საშუალების შექენისა და შენახვისთვის.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ საქართველოს კანონმდებლობით, ნარევის ოდენობა განისაზღვრებოდა იმ სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებულ ნივთიერებაზე გადაანგარიშებით, რომლის უკანონო ბრუნვისათვის (დადგენილი ოდენობით) გათვალისწინებული იყო სასჯელის უფრო მკაცრი ზომა. ამგვარი საკანონმდებლო მოწესრიგების პირობებში შესაძლებელი იყო სახეზე ყოფილიყო ისეთი ნარევი, რომელში არსებული წამყვანი ნივთიერების ოდენობა (ნივთიერება, რომლის ოდენობის მიხედვითაც მოხდებოდა ქმედების კვალიფიკაცია), დამოუკიდებლად, ყოფილიყო მოსახმარად გამოუსადეგარი, თუმცა ამავე ნარევი არსებულ სხვა სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებულ ნივთიერებებთან კომბინირებულ კავშირში, მას შეეძლოდა ნარკოგენული ეფექტის გამოწვევა და ნარევი ყოფილიყო მოსახმარად გამოსადეგი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიუთითა, რომ ამა თუ იმ ნარკოტიკული საშუალების მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის დადგენა უნდა მომხდარიყო საერთო სასამართლოებში კონკრეტული საქმის გარემოებების ინდივიდუალური შეფასების შედეგად. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, ბრალდების მხარეს და საქმის განმხილველ სასამართლოს (სათანადო ცოდნის მქონე სპეციალისტის დახმარებით) უნდა შეეფასებინა, წარმოადგენდა თუ არა აღმოჩენილი ნარკოტიკული საშუალება/ნარკოტიკულ საშუალებათა ნარევი მოსახმარად გამოსადეგ ოდენობას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის ამა თუ იმ ნარკოტიკული საშუალების შექენა-შენახვა არ წარმოშობდა რაიმე ისეთ დამატებით საფრთხეს, რასაც ადგილი არ ექნებოდა მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობის დეზომორფინის დამზადების, შექენისა და შენახვისას. სადავო ნორმის არაკონსტიტუციურობა განპირობებული იყო არა ნარკოტიკული საშუალების სახით, არამედ კონკრეტული ოდენობიდან გამომდინარე მისი მოსახმარად გამოუსადეგარი ოდენობით. სადავო რეგულაციით დადგენილი სანქცია, არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის მსგავსად, მხოლოდ ზოგადი პრევენციის მიზანს ემსახურებოდა, რაც ვერ იქნებოდა თვითკმარი საფუძველი სასჯელის სახედ თავისუფლების აღკვეთის გამოსაყენებლად.

ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველმა კოლეგიამ გაიზიარა 2017 წლის 13 ივლისის №1/8/696 გადაწყვეტილებაში გამოხატული პოზიცია და მიიჩნია, რომ არ არსებობდა სასამართლოს პრაქტიკის შეცვლის საჭიროება. ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, მოსარჩელე მხარის შუამდგომლობა დაკმაყოფილდა და სადავო ნორმა ძალადაკარგულად იქნა ცნობილი საქმის არსებითი განხილვის გარეშე.

გიორგი გოცირიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 11 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიამ მიიღო განჩინება საქმეზე „გიორგი გოცირიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1476).³⁵ სადავო ნორმა ადგენდა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის იერსახის დამახინჯებისთვის, კერძოდ, პლაკატების, ლოზუნგების, ბანერების განთავსებისთვის ისეთ ადგილებზე, რომლებიც საამისოდ არ არის გამოყოფილი.

მოსარჩელე მხარე არაკონსტიტუციურად მიიჩნევდა სადავო ნორმის იმ ნორმატიულ შინაარსს, რომელიც გამორიცხავდა ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტში მესაკუთრის მიერ ან მესაკუთრის თანხმობით პლაკატების, ლოზუნგების, ბანერების სპონტანური აქციის ფარგლებში, ხანმოკლე ვადით, დროებითი განთავსების შესაძლებლობას ისეთ ადგილებზე, რომლებიც საამისოდ არ არის გამოყოფილი. მოსარჩელე მხარე მიუთითებდა, რომ ხსენებულ ნორმას ჰქონდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 4 ივლისის №1/5/1271 გადაწყვეტილებით³⁶ არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის იდენტური შინაარსი და შუამდგომლობდა სადავო ნორმის საქმის არსებითი განხილვის გარეშე ძალადაკარგულად გამოცხადების თაობაზე.

მოსარჩელის განმარტებით, №1/5/1271 გადაწყვეტილებით შეფასდა ბალანსი, ერთი მხრივ, თვითმმართველი ერთეულის იერსახის დამახინჯების თავიდან აცილების და, მეორე მხრივ, გამოხატვის თავისუფლების უზრუნველყოფის ინტერესებს შორის, რომელიც თანაბრად რელევანტურია ნებისმიერ თვითმმართველ ერთეულთან, მათ შორის, ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტთან მიმართებით. მოსარჩელე მიიჩნევდა, რომ ნორმის მოქმედების გეოგრაფიული ფარგლები ვერ ჩაითვლებოდა ისეთ გარემოებად, რომელიც ნორმის, საქმის არსებითი განხილვის ფორმატში, ხელახალი შეფასების წინაპირობას შექმნიდა.

მოპასუხე მხარემ, საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენელმა აღნიშნა, რომ იგი იზიარებდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ დადგენილ გამოხატვის თავისუფლების კონსტიტუციურ სტანდარტს, ხოლო სადავო ნორმა ადგენდა არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის იდენტურ შეზღუდვას და სამართლებრივ შედეგს. შესაბამისად, მოპასუხე მხარემ ცნო №1476 კონსტიტუციური სარჩელი.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ 2019 წლის 4 ივლისის №1/5/1271 გადაწყვეტილებით დადგენილი ზოგადი სტანდარტით, მიუხედავად მუნიციპალიტეტის იერსახის შენარჩუნების ლეგიტიმური ინტერესის მნიშვნელობისა, დროულობას და მყისიერებას ხშირად გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს მიმდინარე აქტუალური მოვლენების შესახებ მოსაზრების გამოხატვისას და პროტესტის ნებისმიერი დროით დაყოვნებამ შესაძლოა, მინიმუმამდე შეამციროს მისი ეფექტურობა. ამდენად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებაში გამოხატვის თავისუფლების ამგვარი ინტენსიური შეზღუდვის საპირწონე ვერ იქნება ამა თუ იმ შენობა-ნაგებობის იერსახის ხანმოკლე, დროებითი სახეცვლილების პრევენცია.

საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ სადავო ნორმა სიტყვასიტყვით იმეორებდა ძალადაკარგული ნორმის შინაარსს და არეგულირებდა არსებითად იდენტურ სამართლებრივ ურთიერთობას. განსხვავებას წარმოადგენდა მხოლოდ ის გარემოება, რომ არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას ადგენდა თვითმმართველი ერთეულის იერსახის დამახინჯებისთვის, ხოლო განსახილველ საქმეში სადავოდ გამხდარი ნორმა ვრცელდებოდა იმავე ქმედების ქალაქ

³⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 11 დეკემბრის №2/14/1476 განჩინება საქმეზე „გიორგი გოცირიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

³⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 4 ივლისის №1/5/1271 გადაწყვეტილება საქმეზე „ბესიკ ქათამაძე, დავით მჭავანაძე და ილია მალაზონია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

თბილისის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განხორციელებაზე.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ცალკეულ შემთხვევაში ამა თუ იმ ობიექტის გეოგრაფიული განლაგება შესაძლოა განაპირობებდეს მასზე განსხვავებული სამართლებრივი რეჟიმის გავრცელების აუცილებლობას, თუმცა განსახილველ საქმეში არ გამოკვეთილა რაიმე დამატებითი ინტერესი, რომელიც მხედველობაში უნდა ყოფილიყო მიღებული იმავე ქმედების ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განხორციელების შეფასებისას. ამდენად, სადავო ნორმით გათვალისწინებული ლეგიტიმური მიზნები, მიზნის მისაღწევად გამოყენებული საშუალება და სამართლებრივი შედეგი იყო არსებითად იდენტური. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ არსებული განსხვავება არ განაპირობებდა სადავო ნორმის არსებითი განხილვის ფორმატში შემოწმების საჭიროებას.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმა იმეორებდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 4 ივლისის №1/5/1271 გადაწყვეტილებით არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმის შინაარსს და სადავო ნორმა, არსებითი განხილვის გარეშე, ძალადაკარგულად ცნო.

1.3. გადაწყვეტილებები

1.3.1. პლენუმი

საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 30 ივლისს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელები №1459 და №1491). საქმეზე სადავოდ იყო გამხდარი „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 34¹ მუხლის რიგი პუნქტები, რომლებითაც განისაზღვრებოდა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობაზე ასარჩევად საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ საქართველოს პარლამენტისთვის წარსადგენი კანდიდატების შერჩევის წესი.

საქართველოს სახალხო დამცველის არგუმენტაციით, კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატთა პარლამენტისთვის წარდგენის შესახებ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილების დასაბუთების მოთხოვნას. იმავდროულად, გადაწყვეტილების ფარული კენჭისყრით მიღების გამო, კანდიდატთა შერჩევის სხვადასხვა ეტაპზე იუსტიციის უმაღლესი საბჭო არ იყო შებოჭილი ისეთი კრიტერიუმებით, როგორცაა კანდიდატის კეთილსინდისიერება და კომპეტენტურობა. მოსარჩელე მხარე განმარტავდა, რომ მხოლოდ კონსტიტუციის შესაბამისი პროცედურების საფუძველზე შექმნილ და დაკომპლექტებულ სასამართლოს გააჩნია კონსტიტუციურსამართლებრივი ლეგიტიმაცია. სადავო ნორმები კი, რომლებიც არ გამორიცხავდა შერჩევის პროცესის თვითმიზნურად და არაგონივრულად წარმართვას, ეჭვქვეშ აყენებდა სასამართლოს დაკომპლექტების კონსტიტუციურ მართლზომიერებას. შესაბამისად, მოსარჩელე მხარე მიიჩნევდა, რომ სადავო ნორმებით დადგენილი წესი ვერ უზრუნველყოფდა საუკეთესო კანდიდატების შერჩევას, რაც ეწინააღმდეგებოდა კონსტიტუციით გარანტირებულ საჯარო თანამდებობის დაკავებისა და სამართლიანი სასამართლოს უფლებებს.

მოპასუხე მხარის პოზიციით, საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ კანდიდატების შერჩევა არ წარმოადგენდა კონკურსს და განსხვავდებოდა პირველი და მეორე ინსტანციის მოსამართლეთა შერჩევის პროცესისაგან. აღნიშნულ პროცესში საქა-

რთველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს როლი შემოიფარგლებოდა პარლამენტისათვის კანდიდატების წარდგენით, რაც არ გულისხმობდა სხვა პირების (კანდიდატების) დაწინაურებას, ხოლო საბოლოო გადაწყვეტილებას პირის მოსამართლედ არჩევის შესახებ იღებდა საქართველოს პარლამენტი. ამდენად, მოპასუხე მიიჩნევდა, რომ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობაზე პირის არჩევა არ ექცეოდა საჯარო თანამდებობის დაკავების უფლებით დაცულ სფეროში. იმავდროულად, მოპასუხე მხარე მიუთითებდა, რომ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო კეთილსინდისიერების და კომპეტენტურობის კრიტერიუმებით შებოჭილი იყო გადაწყვეტილების მიღების ყველა ეტაპზე. ამასთან, ხმის მიცემის ფარულობის მიუხედავად, სრულიად შესაძლებელი იყო საბჭოს გადაწყვეტილების საფუძვლად არსებული ფაქტობრივი წინაპირობების იდენტიფიცირება, ხოლო ფარულობა, თავისთავად, იცავდა საბჭოს თითოეულ წევრს გარე ზეგავლენისაგან. ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოპასუხე მიიჩნევდა, რომ სადავო რეგულაციები საქართველოს კონსტიტუციის შესაბამისად უნდა ყოფილიყო მიჩნეული.

საკონსტიტუციო სასამართლომ შეაფასა საქართველოს კონსტიტუციის 25-ე მუხლის პირველი პუნქტით დადგენილი სტანდარტების საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობაზე გავრცელების საკითხი. სასამართლომ განმარტა, რომ პირველი და სააპელაციო ინსტანციის მოსამართლეთა შერჩევის პროცედურისთვის დადგენილი სტანდარტები ვერ იქნებოდა სრულად რელევანტური და იდენტური უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეებთან მიმართებაში, რამდენადაც განსხვავებული იყო როგორც დასაკავებელი თანამდებობის არსი, ასევე, სასამართლო ხელისუფლების სხვადასხვა საფეხურზე მოსამართლის განწესებაზე უფლებამოსილი კონსტიტუციური ორგანოები და ამ ორგანოთა როლი. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების მიხედვით, უზენაესი სასამართლოს წევრების შერჩევა-დანიშვნის უფლებამოსილება იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსა (სასამართლო ხელისუფლება) და წარმომადგენლობით პოლიტიკურ ხელისუფლებას (პარლამენტი) შორის იყო განაწილებული და საბოლოო გადაწყვეტილებას სწორედ პოლიტიკური ხელისუფლება იღებდა. აღნიშნული უფლებამოსილების განხორციელებისას, საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს დისკრეცია სათანადო კანდიდატების საკანონმდებლო ორგანოსთვის ასარჩევად წარდგენით შემოიფარგლებოდა და პარლამენტს რჩებოდა საბოლოო გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილება. სასამართლოს მითითებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების შერჩევის პროცესი, მიუხედავად საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ წარდგინების ეტაპის არსებობისა, არჩევითი თანამდებობის ელემენტებით ხასიათდებოდა.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, გადაწყვეტილების მიღებისას პარლამენტი, ისევე, როგორც იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრები, შებოჭილნი იყვნენ კონსტიტუციის მოთხოვნით - კანდიდატი შეირჩეს კეთილსინდისიერებისა და კომპეტენტურობის კრიტერიუმების საფუძველზე. ამასთან, სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხის პოზიცია და მიუთითა, რომ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა შერჩევისა და განწესების პროცესში ორი კონსტიტუციური ორგანოს მონაწილეობა, მათი ფუნქციები, დანიშნულება, სტატუსი, ერთობლიობაში, უზრუნველყოფდა უზენაესი სასამართლოს დაკომპლექტებას კონსტიტუციის მოთხოვნების შესაბამისად - სათანადო კომპეტენტურობის, კეთილსინდისიერი მოსამართლეებით.

საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე მიუთითა, რომ საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, მხოლოდ საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო იყო კომპეტენტური, განესაზღვრა მოსამართლის თანამდებობაზე გასამწესებელი სათანადო კანდიდატები და მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებაც, ამ ორგანოს დაკომპლექტების წესისა და საქმიანობის განხორციელებისას არსებული საკანონმდებლო გარანტიებიდან გამომდინარე, თავისთავად იყო ლეგიტიმური. ამდენად, მოდელი, სადაც საბჭოს მიერ მიღე-

ბული გადაწყვეტილება საბჭოს წევრების მიერ ხმის მიცემით განისაზღვრებოდა და არ საჭიროებდა დამატებით წერილობით დასაბუთებას, კითხვის ნიშნის ქვეშ არ აყენებდა მიღებული გადაწყვეტილების ხარისხსა და სანდოობას. შესაბამისად, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატების შერჩევასა გადაწყვეტილების მიღება წერილობითი დასაბუთების გარეშე არ არღვევდა საქართველოს კონსტიტუციის 25-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველი წინადადებით დაცულ უფლებას.

ამასთან, სასამართლომ განმარტა, რომ საჯარო თანამდებობის დაკავების უფლებას ასევე არ არღვევდა გადაწყვეტილების მიღების ფარულობის წესი, რამდენადაც კენჭისყრის ფარულობა, ძირითადად, ემსახურებოდა ობიექტური და სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას, უზრუნველყოფდა გადაწყვეტილების მიმღები პირის დაცულობას.

საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატის შერჩევის ეტაპზე მეტი სამუშაო გამოცდილების მქონე კანდიდატისათვის უპირატესობის მინიჭების საკითხის კონსტიტუციურობის შეფასებისას სასამართლომ განმარტა, რომ პირის სპეციალობით მუშაობის ხანგრძლივი გამოცდილება მისი კვალიფიკაციის ხარისხობრივი მსაზღვრელი და ობიექტური კრიტერიუმი იყო. ამდენად, იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ხმების თანაბრად გაყოფის შემთხვევაში, უპირატესობის მინიჭება უფრო ხანგრძლივი სამუშაო გამოცდილების მქონე პირისათვის არ წარმოადგენდა არასათანადო ან/და ისეთ კრიტერიუმს, რომელიც ეწინააღმდეგებოდა კომპეტენტურობისა და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმებს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, რამდენადაც სადავო ნორმები უზრუნველყოფდა უზენაესი სასამართლოს დაკომპლექტებას საქართველოს კონსტიტუციით დადგენილი სტანდარტების შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადგილი არ ჰქონდა ყველა სხვა პირის სამართლიანი განხილვის უფლების დარღვევას და ეს ნორმები კონსტიტუციასთან შესაბამისად ჩათვალა.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეების - თეიმურაზ ტულუშის, ირინე იმერლიშვილის, გიორგი კვერენჩილაძის და თამაზ ცაბუტაშვილის განსხვავებული აზრი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2020 წლის 30 ივლისის №31/1459,1491 გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით

განსხვავებულ აზრში უპირველესად განიმარტა საქართველოს კონსტიტუციით ჩამოყალიბებული უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა თანამდებობაზე დანიშვნის მოდელი, რომელიც გულისხმობს პირის როგორც აპოლიტიკური სასამართლო სისტემის ორგანოს, ასევე პოლიტიკური ორგანოს მიერ შეფასებასა და მხარდაჭერას, სადაც პარლამენტი ავსებს საბჭოს მიერ მიღებულ პროფესიულ გადაწყვეტილებას და ანიჭებს მას დემოკრატიულ ლეგიტიმაციას. გარდა ამისა, კონსტიტუციით განისაზღვრა მოსამართლეთა ცალკეული საკვალიფიკაციო მოთხოვნები, მათ შორის კეთილსინდისიერება და კომპეტენტურობა. ამგვარად, ცალსახაა კონსტიტუციის ნება, რომ მოსამართლეთა შერჩევის პროცესში მინიმუმამდე ყოფილიყო დაყვანილი პოლიტიკური პროცესისთვის დამახასიათებელი, მიზანშეწონილობის საფუძველზე გადაწყვეტილებათა მიღება. დასაბუთების გარეშე გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილება, განსხვავებული აზრის ავტორთა პოზიციით, ფაქტობრივად მის მიზანშეწონილობაზე, სურვილზე (ამ შემთხვევაში, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრთა სურვილზე) დაყრდნობით მიღებას უთანაბრდებოდა. მსგავსი შესაძლებლობა კი კონსტიტუციამ მხოლოდ პოლიტიკურ ხელისუფლებას ხალხის მიერ უშუალო კონტროლის განხორციელების პირობით მიანიჭა.

განსხვავებულ აზრში ჩამოყალიბებული მსჯელობის თანახმად, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს საქმიანობაზე ხალხის კონტროლის კონსტიტუციური მექანიზმების ნაკლუ-

ბობიდან გამომდინარე, დემოკრატიის პრინციპი მოითხოვს, მისი მხრიდან მნიშვნელოვანი სახელმწიფოებრივი გადაწყვეტილებების სამართლის საფუძველზე და, არა მიზანშეწონილობაზე დაყრდნობით, მიღებას. სწორედ კონსტიტუციის 25-ე მუხლის მოთხოვნას წარმოადგენს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა შერჩევის ისეთი სისტემის შექმნა, რომლის ფარგლებშიც, საბჭოს ექნება როგორც კანდიდატთა კეთილსინდისიერებისა და კომპეტენტურობის შეფასების ადეკვატური შესაძლებლობა, ისე, რომ გამოირიცხებოდეს საბჭოს მიერ გადაწყვეტილების თვითმიზნურად მიღება.

„საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის რეგულაციური ნორმების ანალიზის საფუძველზე, განსხვავებული აზრის ავტორებმა მიიჩნიეს, რომ შერჩევის პროცესის პირველი კენჭისყრის ეტაპი საბჭოს წევრებს არ აძლევდა კანდიდატთა ადეკვატურად და ობიექტურად შეფასების შესაძლებლობას და არ ითვალისწინებდა დასაბუთებულობის მოთხოვნის მინიმალურ ელემენტებსაც კი. ამასთან, სადავო ნორმებით დადგენილი შერჩევის შემდგომი ეტაპები არ იყო მიმართული დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღებისკენ, ვერ გამოირიცხავდა კანდიდატთათვის ხელოვნური უპირატესობისა თუ შეღავათის მინიჭებას, ვერ უზრუნველყოფდა მათთვის თანაბარ შესაძლებლობებს და უგულბელყოფდა კონსტიტუციით პირისთვის დადგენილ გარანტიას, მიიღოს სათანადო განმარტება თანამდებობაზე დანიშვნაზე უარის შესახებ. გარდა ამისა, განსხვავებული აზრის ავტორთა პოზიციით, კენჭისყრის ფარულობა კიდევ უფრო ამცირებდა საბჭოს წევრთა მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების გამჭვირვალობასა და მათი ანგარიშვალდებულების ხარისხს. რაც შეეხებოდა გასაჩივრებულ წესს, რომლის საფუძველზეც თანაბარი შედეგების მქონე კანდიდატთაგან უპირატესობა ენიჭება მეტი სამუშაო გამოცდილების მქონე კანდიდატს, თავად ამ გამოცდილების ხარისხობრივი კომპონენტის გათვალისწინების გარეშე, მოსამართლეობის კანდიდატთა შერჩევის პროცესში წარმოადგენდა არასათანადო კრიტერიუმს.

საბოლოოდ, განსხვავებული აზრის თანახმად, სადავო ნორმებით ჩამოყალიბებული სისტემა სრულად უგულბელყოფდა დემოკრატიულ სახელმწიფოში ხელისუფლების განმახორციელებელი პირების ანგარიშვალდებულების პრინციპს და არღვევდა ადამიანის უფლებას, დაიკავოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობა.

ზემოაღნიშნულთან ერთად, განსხვავებული აზრის ავტორებმა მიიჩნიეს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2020 წლის 30 ივლისს მიღებული №3/1/1459,1491 გადაწყვეტილება არსებითად ეწინააღმდეგებოდა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მყარად დადგენილ სტანდარტებს და არ იზიარებს მის სულისკვეთებას.

სადავო ნორმების სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან მიმართებით შეფასებისას, განსხვავებული აზრის ავტორმა მოსამართლეებმა განმარტეს, რომ ამ უფლების პრაქტიკული რეალიზებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება სამოსამართლო უფლებამოსილების უშუალოდ განმახორციელებელი მოსამართლეების პიროვნულ და პროფესიულ მახასიათებლებს. ამდენად, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა შერჩევის პროცედურას უნდა უზრუნველყოს კონსტიტუციის მოთხოვნების შესაბამისი, კვალიფიციური და კეთილსინდისიერი მოსამართლეების თანამდებობაზე განწესება და ამ პროცესის მიმართ საზოგადოების ნდობის ჩამოყალიბება. მოსამართლეთა შერჩევის ეტაპები, განსხვავებული აზრის ავტორთა მოსაზრებით, ვერ პასუხობდა ხსენებულ კონსტიტუციურ მოთხოვნებს, კერძოდ, ვერ ქმნიდა მოსამართლეობის კანდიდატის სრულფასოვნად შეფასების საშუალებას და, ამდენად, საბჭო მოკლებული იყო შესაძლებლობას, კანდიდატების კონსტიტუციით განერილი კრიტერიუმებით შემონიშნების საფუძველზე მიეღო გააზრებული გადაწყვეტილება. იმავდროულად, პროცედურა არ ითვალისწინებდა საბჭოს მიერ თითოეულ ეტაპზე მიღებული გადაწყვეტილების დასაბუთების მექანიზმს, რაც კანდიდატთა ფარული კენჭისყრის შედეგების მათი შეფასების ქულებთან კავშირის არარსებობის პირობებში, მოკლებული იყო ლოგიკას.

ნიკანორ მელია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 25 სექტემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა არ დააკმაყოფილა №1473 კონსტიტუციური სარჩელი („ნიკანორ მელია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“). დასახელებულ საქმეზე სადავოდ იყო გამხდარი საქართველოს პარლამენტის 2019 წლის 12 დეკემბრის №5544-ის დადგენილება „ნიკანორ მელიასათვის საქართველოს პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ“. ხსენებული დადგენილების მიღების საფუძველად განისაზღვრა თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 2 დეკემბრის განაჩენი, რომლითაც ნიკანორ მელია დამნაშავედ იქნა ცნობილი სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებისათვის.

მოსარჩელე მხარე მიუთითებდა, რომ პარლამენტის წევრს უფლებამოსილება ვადამდე შეიძლება შეწყვეტოდა მხოლოდ მაშინ, როდესაც არსებობდა სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენი, კანონიერ ძალაში შესულად კი ჩაითვლებოდა ის განაჩენი, რომელიც იყო საბოლოო და აღარ ექვემდებარებოდა პირდაპირი წესით გასაჩივრებასა და შეცვლას ზემდგომ სასამართლოში. მოსარჩელე განმარტავდა, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს შესაძლოა დაეშვა შეცდომები ფაქტების შეფასებისას და მიეღო არასწორი გადაწყვეტილება. ამ რისკის თავიდან ასაცილებლად კი არსებობდა გასაჩივრების მექანიზმი, თუმცა იგი აზრს დაკარგავდა, თუ პირს პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენის საფუძველზე მიადგებოდა შეუქცევადი ზიანი. შესაბამისად, მოსარჩელე მიიჩნევდა, რომ პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მოთხოვნებს და შეიცავდა პირის უფლებების შეუქცევადად დარღვევის რისკს.

მოპასუხე მხარე განმარტავდა, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლის საკითხი დაკავშირებული იყო მის აღსრულებასთან. იმ შემთხვევაში, თუ განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლა დაყოვნდებოდა საქმეზე გასაჩივრების მექანიზმის ამონურვამდე, ვერ მოხდებოდა ამ განაჩენის აღსრულება და პირისთვის სასამართლოს მიერ განსაზღვრული სასჯელის დაკისრება, რაც, საბოლოო ჯამში, ხელს შეუშლიდა საქმეზე მართლმსაჯულების განხორციელებას. აქედან გამომდინარე, მოპასუხე მიიჩნევდა, რომ პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტის მიზნებისათვის, პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება უნდა ჩათვლილიყო კანონიერ ძალაში შესულად და, ამ მხრივ, სადავო დადგენილება არ არღვევდა საქართველოს კონსტიტუციის მოთხოვნებს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ, პირველ რიგში, შეაფასა, რამდენად იწვევდა სადავო დადგენილება პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტას საქართველოს კონსტიტუციის 39-ე მუხლის მე-5 პუნქტის მიზნებისათვის. საკონსტიტუციო სასამართლოს პოზიციით, პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტად მიიჩნევა მხოლოდ ის ღონისძიება, რომლის ფარგლებშიც პარლამენტის წევრის სტატუსის დაკარგვას პერმანენტული/გრძელვადიანი ხასიათი აქვს და უფლებამოსილების შეწყვეტის შესახებ დადგენილების გაუქმების გარეშე კანონმდებლობით გათვალისწინებული არ არის მისი აღდგენის შესაძლებლობა. საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ნიკანორ მელიას ადგილმონაცვლის უფლებამოსილების ცნობის შემდეგ, საქართველოს კანონმდებლობა აღარ ითვალისწინებდა მოსარჩელისთვის პარლამენტის მანდატის აღდგენის შესაძლებლობას, თუნდაც ზემდგომ სასამართლოს იგი უდანაშაულოდ მიეჩნია, რაც წარმოადგენდა პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტას საქართველოს კონსტიტუციის მიზნებისათვის.

მომდევნო ეტაპზე საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა საქართველოს კონსტიტუციის 39-ე მუხლის მე-5 პუნქტის შინაარსი პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების

შენწყვეტის წესთან და საფუძვლებთან დაკავშირებით. სასამართლოს შეფასებით, პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების არასწორად შეწყვეტა წარმოშობდა პირის უფლებების შეუქცევადად დარღვევისა და ხალხის ნების დაძლევის უდიდეს რისკებს. სწორედ ამიტომ საქართველოს კონსტიტუციის 39-ე მუხლის მე-5 პუნქტი ექსკლუზიურად და ამომწურავად ჩამოთვლიდა იმ საფუძვლებს, რომელთა არსებობაც იწვევდა პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტას და ეს ჩამონათვალი არ ექვემდებარებოდა გაფართოებას ქვემდგომი საკანონმდებლო აქტებით. ამასთანავე, მართალია საქართველოს კონსტიტუციის 39-ე მუხლის მე-5 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტი პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტის ერთ-ერთ საფუძვლად განსაზღვრავდა კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით პირის დამნაშავედ ცნობას, თუმცა ამა თუ იმ დანაშაულის სისხლის სამართლის კოდექსით განსაზღვრა ავტომატურად არ მიუთითებდა იმაზე, რომ კონკრეტული ქმედების ჩადენის გამო დასაშვები იყო პირის უფლებამოსილების შეწყვეტა, ისევე როგორც, არ გამოირიცხებოდა, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის მიღმა არსებულიყო ქმედებები, რომელთა ჩადენასაც უნდა გამოენვია საპარლამენტო მანდატის ვადაზე ადრე შეწყვეტა. აღნიშნულის გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება წარმოადგენდა სწორედ იმგვარ დანაშაულს, რომლის ჩადენაც შეუსაბამო იყო პარლამენტის წევრის სტატუსთან.

საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე იმსჯელა, თუ რამდენად შეიძლება პირველი ინსტანციის სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი მიჩნეულ იქნას კანონიერ ძალაში შესულად და საფუძვლად დაედოს პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტას. მისი განმარტებით, პარლამენტში იმ პირთა საქმიანობა, რომლებიც „გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტით“ გამოტანილი გამამტყუნებელი განაჩენით პირველი ინსტანციის სასამართლომ დამნაშავედ ცნო, აზიანებდა საკანონმდებლო ორგანოს რეპუტაციას და ეჭვქვეშ აყენებდა მის სანდოობას. ამასთან, სასამართლოს შეფასებით, გამამტყუნებელი განაჩენის არსებობა ლეგიტიმურობას აკლიდა პარლამენტის წევრის მიმართ ხალხის ნდობას და მათ მიერ მინიჭებულ მანდატს. საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე ხაზი გაუსვა განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლისა და მისი აღსრულების ურთიერთმიმართებას და მიუთითა, რომ თუ არ მოხდებოდა პირველი ინსტანციის მიერ გამოტანილი განაჩენის აღსრულება პარლამენტის წევრთან მიმართებით, საფრთხე შეექმნებოდა არამხოლოდ პარლამენტის ეფექტურ ფუნქციონირებას, არამედ მართლმსაჯულების განხორციელებასაც.

ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ ნიკანორ მელიასათვის პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე არ ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის 39-ე მუხლის მე-5 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეების - თეიმურაზ ტულუშის, ირინე იმერლიშვილის, გიორგი კვერენჩილაძის და თამაზ ცაბუტაშვილის განსხვავებული აზრი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2020 წლის 25 სექტემბრის №3/2/1473 გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით

განსხვავებული აზრის ავტორებმა არ გაიზიარეს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის მოსაზრება, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენის გამოცხადება წარმოადგენს მის კანონიერ ძალაში შესვლას და შესაძლებელია საფუძვლად დაედოს პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტას. მათი განმარტებით, სისხლის სამართლის საქმეზე მუდმივად არსებობს ფაქტების არასწორად შეფასების, შეცდომის დაშვების და არასწორი გადაწყვეტილების მიღების რისკი. ამ რისკის რეალიზების უარყოფითი შედეგები კი ყველაზე თვალსაჩინოა საქართველოს პარლამენტის წევრის,

როგორც პირდაპირი არჩევნების გზით არჩეული პირის უფლებამოსილების შეწყვეტისას, რითაც შეუქცევადად ირღვევა არა მხოლოდ პირის უფლება, არამედ ილახება ამომრჩევლის ინტერესები და საფრთხე ექმნება პარლამენტის ეფექტურ ფუნქციონირებას. ამდენად, განსხვავებული აზრის ავტორთა პოზიციით, პარლამენტის წევრის უფლებებში ამ ინტენსივობის ჩარევა განსაკუთრებული სიფრთხილით უნდა განხორციელდეს.

მოსამართლეებმა განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლის საკითხზე მსჯელობისას პარალელი გაავლეს უდანაშაულობის პრეზუმფციასთან და მიუთითეს, რომ როგორც არაბრალეულობის პრეზუმფციის, ისე პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტის საკითხთან მიმართებით ტერმინს „კანონიერ ძალაში შესული განაჩენი“ ანალოგიური მნიშვნელობა და მიზანი გააჩნია. კერძოდ, ორივე შემთხვევაში საქართველოს კონსტიტუცია მიზნად ისახავს პირის დაცვას უფლების შეუქცევადი დარღვევისაგან მანამ, სანამ გადაწყვეტილება მისი დამნაშავედ ცნობის შესახებ არ გახდება საბოლოო (არ ამოიწურება გადაწყვეტილების პირდაპირი გასაჩივრების მექანიზმები).

განსხვავებული აზრის ავტორებმა ასევე ყურადღება გაამახვილეს იმ ფაქტზე, რომ პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტა არ წარმოადგენს გამამტყუნებელი განაჩენის პირდაპირ შედეგს და ამ საკითხზე საქართველოს პარლამენტმა დამოუკიდებლად უნდა იმსჯელოს. ანუ მანდატის შეწყვეტა წარმოადგენს არა სასჯელს, არამედ პირის დამნაშავედ ცნობის გვერდით ეფექტს. ამდენად, მათი განმარტებით, მცდარია საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის მოსაზრება მართლმსაჯულების აღსრულებასა და პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტას შორის ურთიერთდამოკიდებულების შესახებ.

განსხვავებული აზრის ავტორთა პოზიციით, პარლამენტის წევრის სტატუსის დაკარგვა დასაშვებია მხოლოდ საქმეზე სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, რამდენადაც მანდატის შეწყვეტას გააჩნია პერმანენტული/გრძელვადიანი ხასიათი და შეწყვეტის შესახებ დადგენილების გაუქმების გარეშე კანონმდებლობით გათვალისწინებული არ არის მისი აღდგენის შესაძლებლობა და პარლამენტის წევრის/მისი ამომრჩევლის ინტერესებს ადგება შეუქცევადი ზიანი.

ყოველივე ზემოხსენებულის გათვალისწინებით, განსხვავებული აზრით ავტორები მიიჩნევენ, რომ „ნიკანორ მელიასათვის საქართველოს პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ“ საქართველოს პარლამენტის 2019 წლის 12 დეკემბრის №5544-ის დადგენილება ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 39-ე მუხლის მე-5 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის მოთხოვნებს, რამდენადაც ნიკანორ მელიას უფლებამოსილება შეუწყდა პირველი ინსტანციის სასამართლოს განაჩენის საფუძველზე, იმ პირობებში, როდესაც მოსარჩელეს ამოწურული არ ჰქონდა განაჩენის გასაჩივრების მექანიზმი და ეს განაჩენი საქართველოს კონსტიტუციის მიზნებისათვის არ ითვლებოდა კანონიერ ძალაში შესულად.

*ა(ა)იპ მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ახალი პოლიტიკური ცენტრი“,
ჰერმან საბო, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე და ანა ჩიქოვანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ*

2020 წლის 25 სექტემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე, რომელშიც სადავოდ გამხდარი ნორმა საარჩევნო სუბიექტებისთვის ადგენდა 2024 წლის 26 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებამდე გასამართ საქართველოს პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობის მისაღებად პარტიული სიის იმგვარად შედგენის ვალდებულებას, რომ სიის ყოველ ოთხეულში ერთი პირი მაინც ყოფილიყო განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი. წინააღმდეგ შემთხვევაში პარტიული სია რეგისტრაციაში არ გატარდებოდა.

კონსტიტუციური სარჩელის თანახმად, მოსარჩელე პოლიტიკურმა გაერთიანებამ

შეიმუშავა სისტემა, რომლის საფუძველზეც არჩევნებში მონაწილეობისათვის პარტიული სიის ფორმირება სრულად დამოკიდებულია პარტიის პარტნიორთა მიერ გამოხატულ ნებაზე. სადავო ნორმა მოსარჩელე მხარეს ავალდებულებდა, სქესთა შორის ბალანსის დაცვის მოტივით, განეხორციელებინა ცვლილებები პარტიის პარტნიორთა მიერ განსაზღვრულ პარტიულ სიაში. მოსარჩელე მხარის განმარტებით, მსგავსი ვალდებულების დაკისრება გაუმართლებლად ზღუდავდა მათ საარჩევნო უფლებას. ამასთან, პოლიტიკური პარტია იძულებული ხდებოდა, უგულებელყო საკუთარი პარტნიორების მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, რაც უარყოფითად აისახებოდა პარტნიორთა მხრიდან პარტიის დაფინანსების საკითხზე და, შესაბამისად, მნიშვნელოვან საფრთხეს უქმნიდა პოლიტიკური გაერთიანების სრულფასოვან ფუნქციონირებას.

მოპასუხე მხარემ განმარტა, რომ საარჩევნო უფლების შეზღუდვას განაპირობებდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგენილი ძირითადი უფლება, რომლის საფუძველზეც, სახელმწიფოს დაეკისრა პოზიტიური ვალდებულება, მიიღოს განსაკუთრებული ზომები ქალებსა და მამაკაცებს შორის არსებითი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად. განსახილველ შემთხვევაში კი, სადავო ნორმის ლეგიტიმურ მიზანს უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში სქესთა შორის არსებული ბალანსის გაუმჯობესება წარმოადგენდა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ არჩევნებში მონაწილეობის მისაღებად პარტიული სიის თავისუფლად განსაზღვრის შესაძლებლობაში სავალდებულო რეგულაციების დანესება იწვევს მოსარჩელეთა საარჩევნო უფლების შეზღუდვას. სასამართლომ, პირველ რიგში, შეაფასა სადავო ნორმით დანესებული შეზღუდვის თავსებადობა დემოკრატიული მმართველობის პრინციპთან და განმარტა, რომ სქესის ნიშნით კვოტირება არ უკავშირდება რაიმე ტიპის კონკრეტული იდეის ან/და პოლიტიკის ხელშეწყობას. ამასთან, კვოტირება ხდება იმ პირებს შორის, რომლებიც საარჩევნო უფლების მქონე ადამიანთა მეტ-ნაკლებად თანაბარ ნაწილებს წარმოადგენენ და იგი არ იწვევს საქართველოს პარლამენტში რომელიმე ჯგუფის წარმომადგენლობის არაპროპორციულად ზრდას. ამდენად, სადავო ნორმის მოქმედების შედეგად, მოქალაქეთა არჩევანზე სახელმწიფოს გავლენა არის მინიმალური, შესაბამისად, იგი ვერ იქნება მიჩნეული დემოკრატიის პრინციპთან თავისთავად შეუთავსებელ შეზღუდვად.

აღნიშნულის შემდეგ საკონსტიტუციო სასამართლომ შეაფასა სადავო ნორმის შესაბამისობა უშუალოდ თანაზომიერების პრინციპის მოთხოვნებთან მიმართებით. სასამართლომ აღნიშნა, რომ პირებისთვის თანაბარი შესაძლებლობის მინიჭებისა და თანასწორი სამართლებრივი რეგულირებების პირობებშიც კი შესაძლებელია კონკრეტული ჯგუფები, სოციალური გარემოს მოქმედებით შექმნილი ხელოვნური ბარიერების გამო, ვერ ახდენდნენ შესაძლებლობების სხვათა თანაბრად რეალიზებას. სწორედ ამგვარი, სამართლის მიღმა არსებული სოციალურ-პოლიტიკური უთანასწორობის წინააღმდეგ და შესაძლებლობების თანასწორად რეალიზების ხელშეწყობისკენ არის მიმართული საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება. აღნიშნული დებულება სახელმწიფოს აღჭურავს მხოლოდ რეალური საჭიროებით განპირობებული სპეციალური ღონისძიებების გატარების უფლებამოსილებით. იგი სახელმწიფოსაგან მოითხოვს სპეციალური ღონისძიებების გატარებას სქესის გამო წარმატების ხელისშემშლელი ხელოვნური საზოგადოებრივი ბარიერების დამაბალანსებელი მექანიზმების შექმნით. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, ხსენებული დებულების მიზანია ფაქტობრივი თანასწორობის ხელშეწყობი გარემოებების შექმნა და არა თანასწორობის ხელოვნურად უზრუნველყოფა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ, დამოუკიდებელი საქართველოს პირობებში საკანონმდებლო ორგანოში ქალთა წარმომადგენლობის მაჩვენებლის ანალიზის საფუძველზე მიიჩნია, რომ მათი მცირე წარმომადგენლობა შეუძლებელია უკავშირდებოდეს მხოლოდ ბუნებრივ ფაქტორებს, არამედ იგი განპირობებულია საზოგადოებაში არსე-

ბული ქალების პოლიტიკაში მონაწილეობისთვის ხელშემშლელი გარემოებებით. კერძოდ, საქართველოში მყარად დამკვიდრებული სტერეოტიპული შეხედულებები კიდევ უფრო აძლიერებს ქალის პოლიტიკაში მონაწილეობასთან დაკავშირებით საზოგადოებაში არა-ჯანსაღი, ხელოვნური ბარიერების არსებობის არგუმენტს და, საბოლოოდ, ქალებისთვის ქმნის უთანასწორო გარემოს, მათ შორის, პოლიტიკაში მონაწილეობის თვალსაზრისით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდა მიიჩნია საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტიდან გამომდინარე ლეგიტიმურ მიზნად, რომლის მისაღწევადაც შესაძლოა საარჩევნო უფლების შეზღუდვა.

შეზღუდვის გამოსადეგობის ეტაპზე მსჯელობისას, სასამართლომ ცალკე იმსჯელა პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში მინიმუმ ერთი მამაკაცი კანდიდატის გათვალისწინების ვალდებულებაზე და აღნიშნა, რომ ლოგიკურ ახსნას არის მოკლებული, თუ რატომ იზღუდება სრულად, ან უმეტესად ქალებით დაკომპლექტებული საარჩევნო სიის ფორმირება მაშინ, როცა ქალთა წარმომადგენლობა პარლამენტში მნიშვნელოვნად ჩამოუვარდება (ოდ)ა მამაკაცთა რაოდენობას და, ამავე დროს, არ არსებობს უახლოეს მომავალში პარლამენტში მამაკაცთა სასარგებლოდ კვოტირების განხორციელების საჭიროების შექმნის რაციონალური მოლოდინი. შესაბამისად, ამგვარი რეგულაცია ხელს უშლის საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდას. ამდენად, სადავო ნორმით დადგენილი მოთხოვნა, რომლის თანახმადაც საარჩევნო სიის ყოველ ოთხეულში უნდა იყოს მინიმუმ ერთი მამაკაცი, არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებასთან მიმართებით.

სადავო ნორმის იმ ნორმატიულ შინაარსთან დაკავშირებით, რომელიც საარჩევნო სუბიექტებს ავალდებულებს, პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში წარმოდგენილი ჰყავდეთ მინიმუმ ერთი ქალი კანდიდატი, სასამართლომ მიუთითა, რომ სადავო ღონისძიება დროის მოკლე მონაკვეთში შედეგის მიღწევის ერთ-ერთ ყველაზე ქმედით მექანიზმს წარმოადგენს და ახდენს პარლამენტში, როგორც მინიმუმ, გარკვეული პროცენტული ოდენობით, ქალთა წარმომადგენლობის გარანტირებას. ამ კუთხით, საკონსტიტუციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ პრინციპულად არასწორია საქართველოს პარლამენტის წევრების შედარება სხვადასხვა პროფესიის პირებთან. მისი შეფასებით, პროფესიული თანამდებობისგან ან სხვა პროფესიული საქმიანობისგან განსხვავებით, სადაც მართვის უკეთ განხორციელება და წარმატებული შედეგის მიღწევა პირდაპირ კავშირშია ამ პოზიციისთვის საუკეთესო ცოდნისა და გამოცდილების მქონე პირების შერჩევასთან, საქართველოს პარლამენტის დაკომპლექტება ხდება სრულად ხალხის, როგორც სუვერენის ნების შესაბამისად, ხოლო პარლამენტარის საქმიანობის სათანადოდ განხორციელება არ არის დაკავშირებული ისეთ სპეციალურ უნარებთან, რომლებიც, როგორც წესი, მამაკაცებს ახასიათებთ. ამდენად, სასამართლოს შეფასებით, სადავო რეგულირებით დადგენილი სავალდებულო კვოტირება, პროფესიული საქმიანობის სფეროებისგან განსხვავებით, ხელს ვერ შეუშლის პარლამენტის საქმიანობის წარმატებით განხორციელებას. გარდა აღნიშნულისა, სასამართლომ მხედველობაში მიიღო სადავო ნორმის დროებითი ხასიათი, აგრეთვე ის გარემოება, რომ საარჩევნო სუბიექტთა თავისუფლება მინიმალური დონით იზღუდება არა მხოლოდ განსხვავებული სქესის წარმომადგენელთა ნაკლები რაოდენობრივი მოთხოვნის დაწესებით, არამედ თავად რეგულირების ბუნებიდან გამომდინარე. კერძოდ, შეზღუდვა მიემართება კანდიდატების არა რაიმე განსაკუთრებული ნიშან-თვისებების საფუძველზე შერჩევას, არამედ ისეთ მოთხოვნას (სქესს), რომელიც თავისი ბუნებით ერთ-ერთი ყველაზე მარტივად გადასალახი ბარიერია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმით სამართლიანად არის დადგენილი ბალანსი კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის და საარჩევნო სიის ყოველ ოთხეულში მინიმუმ ერთი ქალის გათვალისწინების

ვალდებულება არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველ წინადადებას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრის ევა გოცირიძის განსხვავებული აზრი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 სექტემბრის №3/3/1526 გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით

განსხვავებული აზრის ავტორმა მიუთითა, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებით ვერ დამყარდა სამართლიანი ღირებულებითი ბალანსი. ამასთან, არ არსებობდა სადავო ნორმის და მისი არც ერთი „ნორმატიული შინაარსის“ არაკონსტიტუციურად ცნობის ფაქტობრივი, იურიდიული თუ ლოგიკური საფუძველი.

განსხვავებული აზრის ავტორის განმარტებით, სადავო ნორმა ნამდვილად ემსახურებოდა შესაბამის სამართალურთიერთობაში სქესთა შორის თანასწორობის მიღწევის ლეგიტიმურ ინტერესს. ამავდროულად, ნორმის მიზანია დაეხმაროს სამართალურთიერთობაში დაჩაგრულ სქესს და არა კონკრეტულად ქალს ან მამაკაცს, რაც პირდაპირ შეესაბამება კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგენილ პრინციპებს. საყურადღებოა ის გარემოება, რომ სწორედ ამ დებულებაში ამოიკითხა საკონსტიტუციო სასამართლომ, სავსებით მართებულად, სახელმწიფოს განსაკუთრებული პოზიტიური ვალდებულებები ქალთა და მამაკაცთა თანასწორობის უზრუნველყოფასთან მიმართებით.

განსხვავებული აზრის ავტორის მოსაზრებით, ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას სადავო ნორმა ახდენს საარჩევნო უფლებაში მინიმალური ჩარევით, ვინაიდან იგი მოითხოვს სიის მხოლოდ ყოველ ოთხეულში ერთი განსხვავებული სქესის წარმომადგენლის ჩართვას. შესაბამისად, აღნიშნული შეზღუდვის მიღმა პარტიებს რჩებათ საკმაო მიხედულების თავისუფლება, თავიანთი პრეფერენციების მიხედვით შეადგინონ პარტიული სია.

განსხვავებული აზრის ავტორი მიჩნევს, რომ სასამართლომ არასწორად გადაწყვიტა მამაკაცთა სასარგებლო კვოტირების კონსტიტუციურობის საკითხი. მისი მოსაზრებით, სადავო რეგულაციის უმთავრესი მიზანია პარლამენტში ქალთა და მამაკაცთა მეტნაკლებად თანაბარი წარმოდგენა. შესაბამისად, როგორც ქალებისთვის, ისე მამაკაცებისთვის თანაბარი კვოტირების დანესება არათუ არ ეწინააღმდეგება თანასწორობის იდეას, არამედ ყველაზე უფრო პირდაპირ და ნათლად გამოხატავს მას. ამავდროულად, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი პარლამენტში სახელდებით სწორედ ქალთა და მამაკაცთა არსებით თანასწორობაზე მიუთითებს და არა უშუალოდ ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდაზე. შესაბამისად, თუ ლეგიტიმურ მიზნად ვიგულისხმებთ არა უშუალოდ პარლამენტში ქალთა რაოდენობის გაზრდას, არამედ, უთანასწორობის აღმოფხვრას, მაშინ ძნელი სათქმელი იქნება, რომ მამაკაცთა კვოტირება არ ემსახურება ლეგიტიმურ მიზნის მიღწევას და, მათ შორის, არ არსებობს გონივრული და რაციონალური კავშირი. საკონსტიტუციო სასამართლომ გადაწყვეტილების მიღებისას ქალთა და მამაკაცთა არსებითი თანასწორობის უზრუნველყოფისა და პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის ლეგიტიმური მიზნები ერთმანეთთან შეუთავსებლად მიიჩნია, რამაც განაპირობა საკითხის არასწორად გადაწყვეტა. ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდა კი, პირიქით, ხელს უწყობს სქესთა შორის ბალანსის უზრუნველყოფას.

განსხვავებული აზრის ავტორის მითითებით, საკმაო რისკების შემცველია ის ნორმატიული მოცემულობა, რომელიც სასამართლოს გადაწყვეტილებით შეიქმნა. სასამართლომ მამაკაცთა კვოტირების არაკონსტიტუციურად ცნობით შინაარსობრივად ნეიტრალურ რეგულაციას შესძინა დისკრიმინაციული ხასიათი და ამით თავად განახორციელა თანასწორობის უფლებაში ჩარევა. უფრო მეტიც, საკონსტიტუციო სასამართლომ, ფაქტობრივად, მხოლოდ ქალთა პარტიების არსებობის შესაძლებლობა დაუშვა, ხოლო მამაკაცთა პარტიების არსებობა უარყო. ქალებისთვის ამგვარი პრიორიტეტის მინიჭება საფრთხეს წარმოადგენს როგორც სქესთა შორის თანასწორობის, ისე, ზოგა-

დად, დემოკრატიის ხარისხის გაზრდის თვალსაზრისით და იგი იოლად ვერ გამართლდება პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის ლეგიტიმური მიზნით.

განსხვავებული აზრის ავტორი აღნიშნავს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლომ საკითხის ამგვარი გადაწყვეტით ფაქტობრივად, შეასრულა პოზიტიური კანონმდებლის როლი.

განსხვავებული აზრის ავტორი ასევე მიიჩნევს, რომ სასამართლოს მიერ არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმატიული შინაარსი არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს სადავო ნორმის ნორმატიულ შინაარსად, რომელიც მას ნამდვილად გააჩნდა. მისი მოსაზრებით, სადავო ნორმას მხოლოდ ერთი ნორმატიული შინაარსი აქვს, რაც გულისხმობს პარტიულ სიებში ორივე სქესის სავალდებულო კვოტირებას. შესაბამისად, სწორედ „ორივე სქესის კვოტირება“ ქმნის ერთ ნორმატიულ მოცემულობას, რის გამოც საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმს სადავო ნორმა ან მთლიანად კონსტიტუციურად უნდა ეცნო ან იგი მთლიანად არაკონსტიტუციურად უნდა მიეჩნია.

განსხვავებული აზრის ავტორის განმარტებით, სასამართლომ დავის ამგვარი გადაწყვეტით წარმოშვა ახალი დილემაც. კერძოდ, მან გამოიწვია მამაკაცების შესაძლებლობა საკონსტიტუციო სასამართლოში იდავონ სქესის ნიშნით განსხვავებული მოპყრობის კონსტიტუციურობის თაობაზე საარჩევნო უფლებასთან მიმართებით.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეების - ირინე იმერლიშვილის და თეიმურაზ ტულუშის განსხვავებული აზრი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2020 წლის 25 სექტემბრის №3/3/1526 გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის მე-2 პუნქტთან მიმართებით

განსხვავებული აზრის ავტორები მიუთითებენ, რომ სადავო წესი, რომელიც საქართველოს მოქალაქეებს ავალდებულებს, საქართველოს პარლამენტში აუცილებლად აირჩიონ გარკვეული რაოდენობის ქალი დეპუტატი, მიმართულია საქართველოს მოქალაქეთა არჩევანის თავისუფლების შეზღუდვის და არა მისი ხელშეწყობისკენ. სადავო ნორმა ადგენს წესრიგს, რომელიც უცხოა არჩევანის თავისუფლებაზე დაფუძნებული საარჩევნო პროცესისათვის და, ამდენად, სადავო ნორმა ამ უფლების მძიმე შეზღუდვას აწესებს.

განსხვავებული აზრის ავტორები არ უარყოფენ, რომ საზოგადოებაში ქალთა რაოდენობასთან შედარებით, საქართველოს პარლამენტში მათი წარმომადგენლობის მნიშვნელოვნად დაბალი ნიშნული არსებობს. თუმცა აღნიშნული, თავისთავად, არ ამტკიცებს, რომ ასეთი ფაქტობრივი მოცემულობა უმეტესად გამოწვეულია ქალების მიმართებით საზოგადოებაში არსებული არაჯანსაღი დამოკიდებულებებითა თუ სტერეოტიპული შეხედულებებით. განსხვავებული აზრის ავტორების მოსაზრებით, ამგვარი ვითარების არსებობის შემთხვევაშიც კი, კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი არ ქმნის სადავო ნორმით განსაზღვრული სპეციალური ღონისძიების (რომლის მიზანია, სოციალური ბარიერების მოხსნის გზით, ქალებისა და მამაკაცებისთვის თანაბარი სასტარტო პირობების უზრუნველყოფა და არა მათი შედეგებში გათანაბრება) გამოყენების საფუძველს, ვინაიდან იგი პირდაპირ არის ორიენტირებული შედეგზე. . შესაბამისად, სადავო ნორმა სცდება საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით სახელმწიფოსათვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებს და სახეზე არ არის მისი მოქმედების ლეგიტიმური საფუძველი.

განსხვავებული აზრის ავტორებმა შეზღუდვის გამოსადეგობაზე მსჯელობისას აღნიშნეს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს სრულყოფილად არ გამოუკვლევიან თუ რამდენად ეფექტურად ახდენს საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპების განეიტრალებას სავალდებულო კვოტირება. მათი მოსაზრებით, ამგვარმა რეგულაციამ პირიქით, შესაძლოა ხელი შეუწყოს ქალის როლისადმი არაჯანსაღი დამოკიდებულების გამყარებას, ვინაიდან, დეპუტატ ქალთა რაოდენობის ხელოვნურად განსაზღვრა ქმნის მათი

თანამდებობაზე დაუმსახურებლად მოხვედრის შესახებ საზოგადოებრივი აზრის გაჩენის რისკს. ამავდროულად, სადავო ნორმით უზრუნველყოფილი ქალთა წარმომადგენლობა, მისი არარსებობის პირობებშიც თითქმის მიღწეული იყო 2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგად. შესაბამისად, სადავო რეგულირება არ ცვლის საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის გაუმჯობესების კუთხით მოსალოდნელ მოცემულობას, რის გამოც იგი ვერ ჩაითვლება ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის გამოსადეგ საშუალებად.

აუცილებლობის ეტაპზე მსჯელობისას, განსხვავებული აზრის ავტორებმა აღნიშნეს, რომ 2008-2016 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგები საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის მზარდ მაჩვენებელზე მიუთითებს. კერძოდ, მთლიანად პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობა უკანასკნელი სამი საპარლამენტო არჩევნების შედეგად გაიზარდა 6%-დან 12%-მდე, ხოლო შემდეგ 16%-მდე. ამასთან, პროპორციული სისტემის ნაწილში 10.66%-დან გაიზარდა 14.29%-მდე, ხოლო შემდეგ 23.38%-მდე. 2016 წელს, როგორც მთლიანად პარლამენტში, ასევე პროპორციული სისტემით არჩეულ პარლამენტის წევრთა ნაწილში ორჯერ და მეტად გაიზარდა ქალთა წარმომადგენლობა და რეალურად, სადავო ნორმით უზრუნველყოფილი ქალთა წარმომადგენლობა თითქმის მიღწეული იყო. აღნიშნული მონაცემების არსებობისას, საფუძველს მოკლებულია სასამართლოს მტკიცება, რომ ბუნებრივ პირობებში საქართველოს პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის ზრდის დინამიკა არასაკმარისია. ამდენად, განსხვავებული აზრის ავტორებმა მიიჩნიეს, რომ სახეზე არ იყო სადავო ნორმით გათვალისწინებული შეზღუდვის დაწესების აუცილებლობა და იგი არ წარმოადგენდა უფლების ყველაზე ნაკლებად მზლუდავ საშუალებას.

განსხვავებული აზრის ავტორებმა ვიწრო პროპორციულობის საკითხზე მსჯელობისას აღნიშნეს, რომ წარმომადგენლობითი დემოკრატია გულისხმობს ქვეყნის პოლიტიკის განმსაზღვრელი გადაწყვეტილებების იმ პირთა მიერ მიღებას, რომლებიც ამომრჩეველთა თავისუფალი ნების საფუძველზე, ყველაზე მეტი მხარდაჭერით იქნენ არჩეულნი და ყოველგვარი ხელოვნური ჩარევა მაქსიმალურად უნდა იქნეს გამორიცხული. შესაბამისად, პროფესიული თანამდებობის მსგავსად, არანაკლებ საფრთხის შემცველია შესაბამისი მხარდაჭერის არმქონე და, ამდენად, არასაკმარისი ლეგიტიმაციის მქონე პირის მიერ ქვეყნისათვის უმნიშვნელოვანესი გადაწყვეტილებების მიღების მინდობა. ასევე, მხედველობაშია მისაღები ის ფაქტი, რომ, სადავო ღონისძიება შემოღებული იქნა საპარლამენტო არჩევნებამდე ოთხი თვით ადრე. შესაბამისად, პოლიტიკურ პარტიებს არ მიეცათ გონივრული დრო, წინასწარ ეზრუნათ შესაბამისი რაოდენობის ქალ კანდიდატთა პოპულარიზაციასა და მათი მხარდაჭერის სათანადოდ გაზრდაზე. ამავდროულად, ის პოლიტიკური პარტიები, რომელთაც ბუნებრივად მაღალი ქალთა წარმომადგენლობა ჰყავდათ, უპირატეს მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ სხვა პოლიტიკურ პარტიებთან, რომელთაც არ ჰყავდათ საკმარისი რაოდენობის შესაბამისი პოლიტიკური რეიტინგის მქონე ქალი კანდიდატები. აღნიშნულის გათვალისწინებით, განსხვავებული აზრის ავტორები მიიჩნევენ, რომ საარჩევნო სიის ყოველ ოთხეულში მინიმუმ ერთი ქალის გათვალისწინების ვალდებულება ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტის პირველი წინადადებით დაცულ საარჩევნო უფლებას.

ლევან მესხი, ნესტან კირთაძე, თამაზ ბოლქვაძე და სხვები (სულ 50 მოსარჩელე) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 29 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „ლევან მესხი, ნესტან კირთაძე, თამაზ ბოლქვაძე და სხვები (სულ 50 მოსარჩელე) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელები №648, 1315, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1379, 1385, 1386,

1388, 1391, 1397, 1398, 1405, 1406, 1407, 1411, 1413, 1414, 1415).³⁷ საქმეზე სადავოდ იყო გამხდარი „სახელმწიფო კომპენსაციისა და სახელმწიფო აკადემიური სტიპენდიის შესახებ“ საქართველოს კანონის ნორმები, რომელიც სახელმწიფო კომპენსაციის მიმღები სუბიექტების განსაზღვრული კატეგორიისთვის ადგენდა კომპენსაციის ზედა ზღვარს 560 ლარის ოდენობით და სადავო ნორმათა შემოღებამდე დადგენილ კომპენსაციას უქვემდებარებდა გაანგარიშების ახლებურ წესს, რაც გულისხმობდა კომპენსაციის ზედა ზღვარის დაწესებას 560 ლარის ოდენობით.

მოსარჩელები წარმოადგენდნენ პარლამენტის ყოფილ წევრებს, რომელთა კომპენსაციაც სადავო ნორმის ამოქმედებამდე შეადგენდა 750 ლარს და სადავო ნორმის საფუძველზე შემცირდა 190 ლარით. მოსარჩელეთა პოზიციით, კომპენსაციის შემცირება ეწინააღმდეგებოდა მათი საკუთრების უფლებას. მოსარჩელები აღნიშნავდნენ, რომ სახელმწიფო კომპენსაციას „ორმხრივი“ დანიშნულება ჰქონდა და ემსახურებოდა პირის ნამსახურობის სტაჟისა და ქვეყნის წინაშე განუვლილი განსაკუთრებული სამსახურის დაფასებას, აგრეთვე, იმ პირთა სოციალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფას, რომელთაც გვერდით გადადეს საკუთარი პროფესიული საქმიანობა, რათა ჩართულიყვნენ და აქტიური მონაწილეობა მიეღოთ ქვეყნისათვის მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ცხოვრებაში. კომპენსაციის შემცირებით სახელმწიფომ უგულვებელყო აღნიშნული მიზნები. ამასთან, მოსარჩელისთვის ბუნდოვანი იყო თუ რა ლეგიტიმურ მიზანს ემსახურებოდა პარლამენტის ყოფილი წევრის კომპენსაციის შემცირება, იმ პირობებში, როდესაც კომპენსაციის ოდენობის შემცირებით არ მომხდარა სხვა ტიპის ბენეფიციარი პირებისათვის სოციალური უზრუნველყოფის ოდენობათა მნიშვნელოვანი ზრდა.

მოპასუხე მხარის განმარტებით, სადავო ნორმების საჯარო ლეგიტიმურ მიზანს წარმოადგენდა სახელმწიფო ბიუჯეტის მდგრადობა, სახელმწიფო ხარჯების რაციონალიზაცია, სოციალური სამართლიანობის უზრუნველყოფა, სახელმწიფო ეკონომიკური კეთილდღეობის დაცვა, დაბალანსებული და მდგრადი კეთილდღეობის სისტემის ჩამოყალიბება. ამასთან, სახელმწიფოს სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის განხორციელებაში გააჩნდა მიხედვლების ფართო ფარგლები. მოპასუხე მხარის მითითებით, გასათვალისწინებელი იყო ის ფაქტორიც, რომ სადავოდ ქცეული საკანონმდებლო ცვლილება არ იყო იზოლირებული და შეადგენდა საპენსიო სისტემის უფრო ფართო საკანონმდებლო რეფორმის ნაწილს. ამასთან, დადგენილი კომპენსაციის მაქსიმალური ოდენობა იყო სამართლიანი, რადგან 2,8-ჯერ აღემატებოდა ჩვეულებრივ სოციალურ პენსიას. შესაბამისად, სადავო ნორმების საფუძველზე, პროპორციულად იზღუდებოდა მოსარჩელეთა საკუთრების უფლება.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლი არ შემოიფარგლება საკუთრების ტრადიციული გაგებით და ის აგრეთვე მოიცავს ეკონომიკური სარგებლის მიღების უფლებას, რომელიც ლეგიტიმურ მოლოდინს ეფუძნება. კანონის საფუძველზე შექმნილი ლეგიტიმური მოლოდინის დაცვის ხარისხი, სხვადასხვა შემთხვევებში, შესაძლოა, მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს ერთმანეთისგან. ამდენად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, მისი შეფასება უნდა მოხდეს ამგვარი ინტერესის/სარგებლის ბუნებისა და სამართლებრივი რეგულირების სფეროს გათვალისწინებით.

საკონსტიტუციო სასამართლომ გამოყო სამართლებრივ ურთიერთობათა კატეგორიები, სადაც საკუთრების უფლებით შეუფერხებელ სარგებლობაში სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევას სასამართლო მკაცრად შეაფასებს. კერძოდ, იმ შემთხვევებში, როდესაც პირი სახელმწიფოს სასარგებლოდ ამა თუ იმ ქმედებას ახორციელებს სამომავლოდ

³⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 დეკემბრის №3/4/648, 1315, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1379, 1385, 1386, 1388, 1391, 1397, 1398, 1405, 1406, 1407, 1411, 1413, 1414, 1415 გადაწყვეტილება საქმეზე “ლევან მესხი, ნესტან კორთაძე, თამაზ ბოლქვაძე და სხვები (სულ 50 მოსარჩელე) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ”.

სარგებლის მიღების პირობით და ხსენებული პირობის შესრულების ვალდებულება ლეგიტიმურ დაცვას იმსახურებს, ან როდესაც სახელმწიფო, მის მიერ გამოვლენილი ნების ფარგლებში, სახელშეკრულებო ურთიერთობაში შედის კონკრეტულ პირებთან, რომლებსაც სურვილი და მზაობა გააჩნიათ, დადგენილი წინაპირობების შესრულების შედეგად, მიიღონ ქონებრივი სარგებელი, რადგან აღნიშნული ურთიერთობა შინაარსობრივად ემსგავსება სახელშეკრულებო ურთიერთობას. დასახელებული შემთხვევებისგან განსხვავებით, როდესაც სახელმწიფო ქონებრივ სარგებელს გასცემს კეთილი ნების საფუძველზე, სარგებლის მიმღები პირებისგან შემხვედრი ქმედების განხორციელების მოლოდინის გარეშე, სასამართლო საკუთრების უფლების დარღვევას არ დაადგენს, თუ სახელმწიფოს მოქმედება ეფუძნება გონივრულ დასაბუთებას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელებს გააჩნდათ ლეგიტიმური მოლოდინი, რომ მოქმედი პარლამენტის წევრის ხელფასის შემცირების გარეშე მათი პენსია არ შემცირდებოდა. მოქმედი პარლამენტის წევრის ხელფასი გაიზარდა, აღნიშნულის საპირისპიროდ, სადავო ნორმათა შემოღებით, კანონმდებელმა შეამცირა მოსარჩელეთა კომპენსაციის ოდენობა. ამდენად, სადავო ნორმა ადგენდა საკუთრების უფლების შეზღუდვას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ პარლამენტის წევრისათვის პენსიის/კომპენსაციის გადახდა არ წარმოადგენდა სახელმწიფოს მიერ მიღებული სარგებლის, სახელშეკრულებო ურთიერთობისათვის დამახასიათებელ საპასუხო შესრულებას, რადგან პარლამენტის წევრობა თავისი ბუნებით არ წარმოადგენს ისეთ საქმიანობას, რომლის ფარგლებშიც სახელმწიფო კვალიფიციური კადრების სიმცირის ან სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით შეიძლება ადგენდეს თანამდებობის დაკავების და საქმიანობის განხორციელების წამახალისებელ მექანიზმებს, განსხვავებით სხვა საჯარო თანამდებობებისგან (მაგალითად, ჯარისკაცი, პოლიციელი). მოცემულ შემთხვევაში, სახელმწიფოს მიერ კომპენსაციის დანიშვნა ემსახურებოდა პარლამენტის წევრის განსაკუთრებული როლის პატივისცემას და არა მისი სამსახურის სანაცვლოდ სახელმწიფოს მიერ აღებული სოციალური ვალდებულებების შესრულებას. შესაბამისად, პარლამენტის ყოფილი წევრებისათვის სადავო კანონით დანიშნული სახელმწიფო კომპენსაცია წარმოადგენდა სახელმწიფოს მხრიდან სოციალური პოლიტიკის ფარგლებში, კეთილი ნების საფუძველზე შექმნილ სოციალურ გარანტიას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხე მხარის არგუმენტაცია და დაადგინა, რომ კომპენსაციის ზედა ზღვრის დაწესება მიმართული იყო მნიშვნელოვანი საჯარო ინტერესების მისაღწევად, დაბალანსებული და სოციალურად სამართლიანი საპენსიო სისტემის შესაქმნელად. ამავდროულად, მოცემულ შემთხვევაში, არ მომხდარა მოსარჩელეთა კანონით განსაზღვრული ქონებრივი ინტერესის იმგვარად შემცირება, რომელიც ფაქტობრივად გაუთანაბრდებოდა ამგვარი ინტერესის არსობრივად გამოფიტვას და მოსარჩელებს დააკისრებდა ინდივიდუალურ და გადაამეტებულად მძიმე ტვირთს. სასამართლომ მიუთითა, რომ პარლამენტის ყოფილი წევრებისათვის სადავო კანონით დადგენილი სახელმწიფო კომპენსაციის ოდენობა მნიშვნელოვნად აღემატებოდა ჩვეულებრივ სოციალურ პენსიას.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ მოცემულ შემთხვევაში, პარლამენტის ყოფილი წევრების პენსიის/კომპენსაციის შემცირება ეფუძნებოდა გონივრულ დასაბუთებას და არ ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტების მოთხოვნებს.

1.3.2. პირველი კოლეგია

ნანა სეფაშვილი და ია რეხვიაშვილი საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის წინააღმდეგ

2020 წლის 4 ივნისს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „ნანა სეფაშვილი და ია რეხვიაშვილი საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1404). მოსარჩელები სადავოდ ხდიდნენ პირადობის მოწმობის გაცემის წესის მომწესრიგებელ ნორმებს, რომლებიც არ იძლეოდა აღნიშნული დოკუმენტის, არაელექტრონული სახით, ინფორმაციის ელექტრონული მატარებლის (ე. წ. „ჩიპის“) გარეშე გაცემის/მიღების შესაძლებლობას.

მოსარჩელები მიუთითებდნენ, რომ ინფორმაციის ელექტრონული მატარებლის შემცველი პირადობის მოწმობა ადამიანების ტოტალური კონტროლის საშუალებაა და დაკავშირებულია აპოკალიფსის შესახებ ბიბლიურ წინასწარმეტყველებასთან. შესაბამისად, ისინი, საკუთარი რწმენის გამო, კონსტიტუციის მე-16 მუხლის საფუძველზე უარს აცხადებდნენ ასეთი დოკუმენტების მიღებაზე. გარდა ამისა, მოსარჩელე მხარის არგუმენტაციით, სადავო ნორმები ობიექტური საფუძვლის გარეშე ადგენდა განსხვავებულ მოპყრობას იმ პირებთან მიმართებით, რომლებსაც არ შეეხო საკანონმდებლო ცვლილება და დღემდე სარგებლობენ უვადო არაელექტრონული პირადობის მოწმობებით, რაც ეწინააღმდეგებოდა თანასწორობის უფლებას.

მოპასუხის პოზიციით, ელექტრონული პირადობის მოწმობის შემოღების აუცილებლობა რამდენიმე საფუძვლით იყო განპირობებული. ერთი მხრივ, სახელმწიფოს გააჩნდა ლეგიტიმური ინტერესი, რომ უსაფრთხოების მიზნებიდან გამომდინარე გაეცა ისეთი დოკუმენტი, რომელიც მაქსიმალურად დაცული იქნებოდა გაყალბებისგან. აღნიშნულ მიზანს კი უზრუნველყოფდა პირადობის მოწმობაში ინტეგრირებული ელექტრონული კომპონენტი (ჩიპი). მეორე მხრივ, ოფიციალური დოკუმენტების და მათ შორის პირადობის მოწმობის სანდოობის ხარისხის უზრუნველსაყოფად აუცილებელი იყო მათი ერთიანი, უნიფიცირებული სახით არსებობა. ამასთან, პირადობის მოწმობის გაცემის სხვა, ალტერნატიული წესის დაშვება დაკავშირებული იქნებოდა საკანონმდებლო და პრაქტიკული ხასიათის პრობლემებთან. თანასწორობის უფლებასთან მიმართებით მოპასუხემ აღნიშნა, რომ სადავოდ გამხდარი ნორმები ადგენდა ელექტრონული პირადობის მოწმობის გაცემის ერთიან წესს, შესაბამისად არ ახდენდა პირთა შორის დიფერენცირებას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ მოსარჩელეთა უარი, მიიღონ ელექტრონული პირადობის მოწმობა, წარმოადგენდა მათი რელიგიური რწმენის გაცხადებას და ემყარებოდა მათ გულწრფელ რელიგიურ მოსაზრებებს. შესაბამისად, ასეთი რელიგიური წინააღმდეგობა ექცეოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებული რწმენის/აღმსარებლობის თავისუფლების დაცვის ფარგლებში.

საკონსტიტუციო სასამართლოს შეფასებით, სადავო ნორმები იმთავითვე არ ახდენდნენ მოსარჩელეთა რელიგიური რწმენის თავისუფლებაში ჩარევას. სადავო რეგულაცია თავისი ბუნებით ნეიტრალური ხასიათის იყო და ელექტრონული პირადობის მოწმობის გაცემის უალტერნატივო წესის დადგენით თანაბრად მიემართებოდა ყველა პირს, მათი რწმენის მიუხედავად. ამასთან, გასაჩივრებული წესი არ ადგენდა რაიმე ისეთ აკრძალვას ან შეზღუდვას, რაც ვინმესათვის რწმენის ამა თუ იმ ფორმით გაცხადების თავისუფლებაში ჩარევას გულისხმობდა. თავის მხრივ, შინაარსობრივად ნეიტრალური ნორმებიდან გამომდინარე გვერდითი ეფექტი ვერ იქნებოდა თვითკმარი საფუძველი რწმენის თავისუფლებაში ჩარევის სამტკიცებლად.

საკონსტიტუციო სასამართლომ, სადავო ნორმებით რწმენის თავისუფლებაში შესაძლო ჩარევის საკითხის განმარტების შემდეგ მოსარჩელეთა რწმენის თავისუფლებისათვის წარმოშობილი ზიანი შეაფასა სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებების ქრილში. ამ თვალსაზრისით, სასამართლოს წინაშე დადგა საკითხი, თუ რამდენად იყო სახელმწიფო ვალდებული, სადავო ნეიტრალური ნორმიდან გაეთვალისწინებინა გამონაკლისები გვერდითი ეფექტების თავიდან აცილების მიზნით.

საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ პირადობის ელექტრონული მონმობის გაცემის უალტერნატივო წესის ფარგლებში მოსარჩელები საკუთარი რწმენის დაცვის მოტივით პირადობის მონმობის გარეშე დარჩნენ, რამაც გვერდითი ეფექტების სახით მათი სოციალური ცხოვრების მრავალი კომპონენტიდან გარიყვა გამოიწვია. ამასთან, სასამართლოს განმარტებით, ოფიციალური ადმინისტრაციული დოკუმენტების ერთგვაროვნების დაცვის მნიშვნელოვანი საჯარო და ინდივიდუალური ინტერესების საზიანოდ სახელმწიფოს არ წარმოეშობოდა ვალდებულება ზოგადი, შინაარსობრივად ნეიტრალური რეგულაციიდან დაეშვა გამონაკლისები. შესაბამისად, სასამართლომ, ინდივიდუალურ და საჯარო ინტერესთა ურთიერთკავშირის ფარგლებში სწორედ ასეთი ბალანსი მიიჩნია გონივრულად და სამართლიანად.

თანასწორობის უფლებაზე მსჯელობისას საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სადავო ნორმები ნეიტრალური ხასიათის იყო და ადგენდა ერთგვაროვან უფლებრივ რეჟიმს პირადობის მონმობის მიღების მსურველი ყველა პირისათვის. მოქმედი რეგულაციის პირობებში, ნებისმიერ პირზე, მათ შორის მოსარჩელეთა მიერ იდენტიფიცირებული ჯგუფის წევრებზეც, პირადობის მონმობის განახლების შემთხვევაში, გაიცემოდა ელექტრონული პირადობის მონმობა. შესაბამისად, ახალი რეგულაციით ყველა პირი, მათ შორის, უვადო არაელექტრონული პირადობის მონმობის მფლობელები, პირადობის მონმობის აღების საკითხში, იმყოფებოდნენ არა განსხვავებულ, არამედ ერთნაირ, იდენტურ უფლებრივ მდგომარეობაში.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმები არ ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 მუხლით და მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებულ რწმენისა და სამართლის წინაშე ყველას თანასწორობის უფლებებს.

„შპს ბექანასი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 12 ნოემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველმა კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „შპს „ბექანასი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1475).

განსახილველ საქმეზე მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდიდა საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის იმ დებულებას, რომელიც, სათანადო ლიცენზიის გარეშე წიალით სარგებლობისათვის, სანქციის ერთ-ერთ სახედ ითვალისწინებდა სამართალდარღვევის იარაღის კონფისკაციას.

№1475 კონსტიტუციურ სარჩელში აღნიშნულია, რომ მოსარჩელე ცნობილ იქნა ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად სათანადო ლიცენზიის გარეშე წიალით სარგებლობისათვის და, ადმინისტრაციული სახდელის სახედ განესაზღვრა სამართალდარღვევის ჩასადენად გამოყენებული იარაღის – ტრაქტორის კონფისკაცია. მოსარჩელის განმარტებით, სადავო ნორმა, სანქციის სახით, ითვალისწინებდა სამართალდარღვევის იარაღის უპირობო კონფისკაციას და საქმის განმხილველ მოსამართლეს ართმევდა ადმინისტრაციული სანქციის ინდივიდუალიზაციის შესაძლებლობას. მოსარჩელის მითითებით, საქმის განმხილველი მოსამართლე მოკლებული იყო შესაძლებლობას, ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში, კერძო და საჯარო ინტერესების ადეკვატური დაბალანსების გზით, განესაზღვრა სამართალდარღვევის იარაღის კონფისკაციის აუცილებლობა, რაც გაუმართლებლად ზღუდავდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის პირველ და მე-2 პუნქტებით განმტკიცებულ საკუთრების უფლებას.

მოპასუხის – საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენლის განმარტებით, სადავო ნორმის შემუშავება სათანადო ლიცენზიის გარეშე წიალის მოპოვების პრაქტიკაში არსებული გახშირებული შემთხვევებითა და მხოლოდ ფინანსური სანქციების არაეფექტურობით იყო განპირობებული, ემსახურებოდა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით

რაციონალურად სარგებლობის საჯარო ლეგიტიმურ მიზანს და, ამ თვალსაზრისით, არ ენინააღმდეგებოდა საკუთრების კონსტიტუციურ უფლებას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ, უპირველეს ყოვლისა, განმარტა, რომ ადმინისტრაციული სამართალდამრღვევის საკუთრებაში არსებული ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის იარაღი განეკუთვნება ქონებათა იმ კატეგორიას, რომელზეც ვრცელდება საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლით დაცული სფერო. შემდგომში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მესაკუთრის ნების სანი-ნააღმდეგოდ, სამართალდარღვევის იარაღის სახელმწიფოს საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემის გზით, მესაკუთრე კარგავს აღნიშნული საგანის მფლობელობის, სარგებლობისა და განკარგვის შესაძლებლობას, რაც წარმოადგენს საკუთრების კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვას. ამასთან, სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხე მხარის პოზიცია, ბუნებრივი გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსებით რაციონალური სარგებლობის უზრუნველყოფა მიიჩნია კონსტიტუციურ დონეზე დაცულ ღირებულ საჯარო სიკეთედ და დაადგინა, რომ სადავო რეგულირებით გათვალისწინებულ შეზღუდვას თავისთავად გააჩნია სამართალდარღვევის ჩადენის შემაკავებელი ეფექტი და ლოგიკურ კავშირშია საჯარო ლეგიტიმურ მიზანთან.

სადავო შეზღუდვის აუცილებლობაზე მსჯელობისას, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ პირის საკუთრებაში არსებული ქონების იძულებით უსასყიდლოდ ჩამორთმევა წარმოადგენს საკუთრების უფლების შეზღუდვის ყველაზე მძიმე ფორმას. შესაბამისად, სამართალდარღვევის იარაღის ჩამორთმევისას განსაკუთრებულად იზრდება საზოგადოებრივი საჭიროების უპირატესობის დასაბუთებისა და შეპირისპირებულ ინტერესთა შორის სამართლიანი და თანაზომიერი ბალანსის დადგენის აუცილებლობა. აღნიშნული საკითხის გადანყვევისას, აუცილებელია, მხედველობაში იქნეს მიღებული ისეთი გარემოებები, როგორცაა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის სიმძიმე, გარემოსათვის მიყენებული ზიანის ბუნება და მასშტაბი, სამართალდამრღვევი სუბიექტის ვინაობა და პიროვნული მახასიათებლები, აგრეთვე სხვა ინდივიდუალური მახასიათებლები, რომელთა ერთობლიობა შესაძლებელია, განაპირობებდეს სადავო ნორმით გათვალისწინებული ღონისძიების გამოყენების აუცილებლობას ან სასამართლოს მიერ მის გამოყენებაზე უარის თქმას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ, ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში, შეპირისპირებული ინტერესების ანონ-დანონვის გარეშე შეუძლებელი იქნება იმის დადგენა, რამდენად აუცილებელი და გამართლებულია ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საგნის ჩამორთმევა სათანადო ლიცენზიის გარეშე წიაღით სარგებლობის სამართალდარღვევის ყველა შესაძლო შემთხვევასთან მიმართებით. აღნიშნულის საპირისპიროდ, სასამართლომ მიუთითა, რომ სადავო ნორმა არ ითვალისწინებდა ადმინისტრაციული სანქციის ინდივიდუალიზაციის შესაძლებლობას, იმდენად, რამდენადაც იგი სამართალდარღვევის იარაღის კონფისკაციას განსაზღვრავდა სავალდებულო და ავტომატურ ღონისძიებად. შედეგად, იგი იმაზე მეტად ზღუდავდა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის იარაღის მესაკუთრის საკუთრების კონსტიტუციურ უფლებას, ვიდრე ობიექტურად აუცილებელი იყო ბუნებრივი გარემოსა და ბუნებრივი რესურსებით რაციონალური სარგებლობის ლეგიტიმური საჯარო ინტერესების დასაცავად.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ, საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის პირველ და მე-2 პუნქტებთან მიმართებით, არაკონსტიტუციურად და ძალადაკარგულად მიიჩნია სადავო ნორმის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 57¹ მუხლით გათვალისწინებული სამართალდარღვევისთვის – წიაღით სათანადო ლიცენზიის გარეშე სარგებლობისათვის, სანქციის სახით, ითვალისწინებდა სამართალდარღვევის იარაღის სავალდებულო კონფისკაციას და გამორიცხავდა საქმის განმხილველი ადმინისტრაციული სასამართლოს მიერ ამავე სანქციის ინდივიდუალიზაციის შესაძლებლობას.

კონსტანტინე გამსახურდია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 18 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველმა კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „კონსტანტინე გამსახურდია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1312).

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის სადავო ნორმა ადგენდა დაზარალებულის უფლებას, მიეღო ინფორმაცია გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ და გაცნობოდა სისხლის სამართლის საქმის მასალებს, თუ ეს არ ეწინააღმდეგებოდა გამოძიების ინტერესებს. მოსარჩელის განმარტებით, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი დაზარალებულს მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმის მასალების გაცნობის უფლებით აღჭურავდა და არ ითვალისწინებდა ამ მასალების ასლების გადაცემის შესაძლებლობას.

მოსარჩელის მითითებით, საქართველოს კონსტიტუციით დადგენილი ინფორმაციის ან ოფიციალური დოკუმენტის გაცნობის უფლება, მათ შორის, გულისხმობს საჯარო დაწესებულებაში დაცული დოკუმენტების ასლების მიღების უფლებასაც. მოსარჩელე აღნიშნავდა, რომ საქმის მასალების გადაცემა ემსახურებოდა დაზარალებულის ინტერესების ეფექტური დაცვის შესაძლებლობას, რათა ეფექტიანი კონტროლი გაენია საგამოძიებო ორგანოების საქმიანობაზე და, საჭიროების შემთხვევაში, გაესაჩივრებინა შესაბამისი საგამოძიებო მოქმედება. ამასთან, რამდენადაც სისხლის სამართლის სამართალწარმოების პროცესში ინფორმაციის გაცემის წინაპირობას წარმოადგენს გამოძიების ინტერესების დაზიანების თავიდან არიდება, მოსარჩელისთვის ბუნდოვანი იყო უშუალოდ დაზარალებულთან დაკავშირებული საქმის მასალების გაცნობის აკრძალვის არგუმენტაცია.

მოპასუხე მხარე განმარტავდა, რომ სახელმწიფო საგამოძიებო ორგანოებში გამოძიების შესახებ არსებულ ინფორმაციაზე და დოკუმენტაციაზე ხელმისაწვდომობა მართალია, ექცეოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტით დაცულ სფეროში, თუმცა სისხლის სამართლის საქმის მასალების ასლების მიღება არ წარმოადგენდა ამ კონსტიტუციური დებულების მოთხოვნას. მოპასუხის მითითებით, მასალების გადაცემის შემთხვევაში გამოძიებისთვის ხელშემშლის რისკი იმატებს, კერძოდ, ასლების გადაღებითა და მათზე მატერიალურად წვდომის უფლების მინიჭებით, მნიშვნელოვანი ზიანი მიადგებოდა არა მხოლოდ სახელმწიფოს, არამედ დანაშაულთან ბრძოლის პროცესს და სამართალწარმოების მხარეთა ინტერესებს.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ხსენებული კონსტიტუციური დებულების მიზანი არ არის მხოლოდ ინფორმაციის წაკითხვა არამედ, მისი დანიშნულებაა იმგვარი მექანიზმის შექმნა, რომელიც პირს საშუალებას მისცემს, სათანადოდ, გულდასმით შეისწავლოს ინფორმაცია, გამოიკვლიოს მისი სისწორე, გააანალიზოს, გააკეთოს დასკვნები, გაავრცელოს ან/და გამოიყენოს იგი სხვადასხვა ლეგიტიმური მიზნით. სასამართლომ მითითებით, ინფორმაციის სპექტრის მრავალფეროვნების ზრდა, პირთა განსხვავებულ საჭიროებებსა და ინტერესებთან ერთად, მოითხოვს მისი გაცნობისთვის შესაფერისი ინსტრუმენტების შექმნას, თუმცა როგორი უნდა იყოს ინფორმაციის გაცემის ინსტრუმენტი, პრინციპულად დამოკიდებულია საკუთრივ ინფორმაციის ფორმასა და შინაარსზე და არა მომთხოვნი პირის საჭიროებებზე. მოცემულ შემთხვევაში დაზარალებულის გამოძიების მასალებისადმი ინტერესი მნიშვნელოვანი ლეგიტიმური მიზნებით არის განპირობებული, რაც აუცილებელს ხდის მასზე ეფექტიან წვდომას. სასამართლომ დაადგინა, რომ კონსტიტუციის ხსენებული მუხლით გათვალისწინებული ინფორმაციის გაცნობის უფლება გულისხმობდა ამ ინფორმაციის ეფექტიანი გაცნობის შესაძლებლობას, რაც საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლოა აგრეთვე მოიცავდეს ამგვარი ინფორმაციის შემცველი დოკუმენტის, ასლის სახით მიღებასაც.

საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტებით, სისხლის სამართლის მასალების

მხოლოდ ადგილზე გაცნობის და თუნდაც, წერილობითი ჩანაწერების ხელით გაკეთების შესაძლებლობა დაინტერესებული პირისათვის ყოველთვის ვერ უზრუნველყოფდა საჯარო დაწესებულებაში მასზე არსებული ინფორმაციის ან ოფიციალური დოკუმენტის ეფექტიანი, სრულფასოვანი გაცნობის შესაძლებლობას. ამდენად, სადავო ნორმით ხდებოდა პირის ინფორმაციის თავისუფლებით დაცული სფეროს შეზღუდვა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხის პოზიცია და აღნიშნა, რომ სადავო ნორმის ლეგიტიმური მიზანი იყო გამოძიების ინტერესების დაცვა. ამასთან, სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ თუ საქმის მასალების დაზარალებულისთვის გაცნობა არ ეწინააღმდეგება გამოძიების ინტერესებს, ამით არ გამოირიცხება შესაძლებლობა, რომ ამავე მასალების ფართო საზოგადოებისთვის გაცნობამ გამოძიებას მიაყენოს ზიანი. მართალია, დაზარალებულმა შესაძლოა გაავრცელოს ის ინფორმაცია, რაც გაცნობის შედეგად მიიღო, თუმცა, მასალების ასლების სახით გავრცელება გამოძიების სრული სურათის წარმოჩენის რისკს ქმნის. შესაბამისად, საქმის მასალების ასლების გადაღების აკრძალვა ამცირებდა ხსენებულ რისკებს, შესაბამისად, ის ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის გამოსადეგ საშუალებას წარმოადგენდა.

აუცილებლობის ეტაპზე, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ დაზარალებული წარმოადგენს გამოძიების სათანადოდ წარმართვით და, შესაბამისად, ინფორმაციის გაცნობით ყველაზე მეტად დაინტერესებულ პირს. ამავდროულად, საქმის მასალებში არსებული ინფორმაცია შესაძლოა მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს ერთმანეთისგან და შესაბამისად, გამოძიების ინტერესის დაცვის აუცილებლობაც განსხვავებული იყოს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში. ამდენად, გამოძიების ინტერესების დაცვისა და საჯარო დაწესებულებაში პირის შესახებ არსებული ინფორმაციისადმი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის ინტერესებს შორის შესაძლოა, წარმოიშვას მათი ინდივიდუალურად დაბალანსების საჭიროება. აღნიშნულის საპირისპიროდ, სადავო ნორმა ადგენდა საჯარო დაწესებულებაში დაცული ინფორმაციის შემცველი დოკუმენტების ასლის სახით მიღების ბლანკეტურ შეზღუდვას, ინდივიდუალური გარემოებების შეფასების გარეშე.

გარდა ამისა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მართალია, კონკრეტული მექანიზმების შემუშავება კანონმდებლის დისკრეციას წარმოადგენს, თუმცა, მან შესაძლებლად მიიჩნია კანონმდებლობით იმგვარი მექანიზმის შემუშავება, რომელიც თანაბრად უზრუნველყოფდა ყველა ჩართული ლეგიტიმური ინტერესის ადეკვატურ და სათანადო გათვალისწინებას შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. საბოლოოდ, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმა საჯარო დაწესებულებებში არსებული ინფორმაციის გაცნობის უფლებას ზღუდავდა იმაზე მეტი ინტენსივობით, ვიდრე ეს აუცილებელი იყო გამოძიების დაცვის ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად და შესაბამისად, ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტით გარანტირებულ უფლებას.

ფატმან კვარაცხელია და კახა ეხვია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 18 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველმა კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „ფატმან კვარაცხელია და კახა ეხვია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1380). მოსარჩელის მიერ საქმეზე სადავოდ გამხდარი ნორმები ადგენდა ფიზიკურ პირზე (მათ შორის, ინდივიდუალურ მენარმეზე) გასაცემი/გაცემული სესხის/კრედიტის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალებად მის ან სხვა ფიზიკური პირის საკუთრებაში არსებულ უძრავ ნივთზე იპოთეკის და გარკვეული კატეგორიის ნივთებთან მიმართებით, გირავნობის გამოყენების აკრძალვას.

მოსარჩელე მხარე აღნიშნავდა, რომ სადავო შეზღუდვა გაუმართლებელ დიფერენცირებას ახდენდა ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს შორის, ხოლო დიფერენცირე-

ბას ლეგიტიმური მიზანი ვერ ექნებოდა, ვინაიდან სესხის გადაუხდელობის შემთხვევაში, ფიზიკური და იურიდიული პირები ქონების დაკარგვის იდენტიური საფრთხის წინაშე იდგნენ. მეორე მხრივ, მოსარჩელე მხარე მიიჩნევდა, რომ სადავო ნორმები ზღუდავდა მესაკუთრის მიერ მის საკუთრებაში არსებული ქონების საკუთარი შეხედულებისამებრ განკარგვის შესაძლებლობას და სამოქალაქოსამართლებრივი ურთიერთობებისთვის დამახასიათებელ ნების თავისუფლებას. ხსენებულის გათვალისწინებით, მოსარჩელე მხარე მიიჩნევდა, რომ სადავო ნორმები ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციით გა-რანტირებულ თანასწორობისა და საკუთრების უფლებას.

მოპასუხე მხარემ განმარტა, რომ სადავო რეგულირების მიზანი იყო მომხმარებლის უფლებების დაცვა და ჭარბვალთანობის რისკების შემცირება, რაც, უშუალოდ უკავშირდებოდა ფინანსური სტაბილურობის შენარჩუნებას. ამასთან, მოპასუხის მითითებით, შეზღუდვა განპირობებული იყო კრედიტორის მხრიდან მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებისგან სესხის მიმღები პირების სამართლებრივი დაცვის აუცილებლობით. მოპასუხის მტკიცებით, სესხის გამცემი ფიზიკური პირების საქმიანობა დასახელებულ რისკებს ზრდიდა, ვინაიდან კონტროლს არ ექვემდებარებოდა ფიზიკური პირების მიერ გაცემული სესხის ოდენობა, საპროცენტო განაკვეთი და არ ხდებოდა სესხის მიმღები ფიზიკური პირის გადახდისუნარიანობის სათანადო ანალიზი. ამავდროულად, მოპასუხე გამართლებულად მიიჩნევდა ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს შორის დიფერენცირებულ მოპყრობას, ვინაიდან, იურიდიული პირი, როგორც წესი, იქმნება არაერთჯერადი ეკონომიკური მოგების მიზნით და, საკრედიტო სფეროში, გაცილებით მეტი გამოცდილებისა და მაღალი ცნობიერების მქონეა, ვიდრე ფიზიკური პირი.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ საზოგადოებაში ჭარბვალთანობის თავიდან აცილება და მომხმარებელთა უფლებების დაცვა უკავშირდება ისეთ მნიშვნელოვან საჯარო ინტერესებს, როგორც არის ეკონომიკის სიჯანსაღე, საზოგადოების მსყიდველუნარიანობის შენარჩუნება, ხოლო ფიზიკური პირების სასესხო ვალდებულებების მასობრივ აკუმულირებას შეუძლია, ზეგავლენა მოახდინოს ქვეყნის ფინანსურ სტაბილურობაზე და გამოიწვიოს კრიზისი საკრედიტო სფეროში. ამდენად, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სესხთან დაკავშირებული ურთიერთობების რეგულირების გზით ფინანსური სტაბილურობის შენარჩუნება არის ის განსაკუთრებით ფასეული სიკეთე, რომლის დასაცავად დასაშვებია საკუთრების უფლების შეზღუდვა.

ამავე დროს, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ ბაზარზე არსებული კრედიტორები, უმეტეს შემთხვევაში, სარგებლობენ მათი მდგომარეობისთვის დამახასიათებელი ასიმეტრიული ძალთა ბალანსით, რაც განპირობებულია არა მხოლოდ მათი შესაბამისი გამოცდილებით, არამედ სამართლებრივი ურთიერთობიდან მაღალი სარგებლის მიღების მომეტებული ინტერესითაც. შესაბამისად, სასამართლომ აღნიშნა, რომ აუცილებელია ისეთი მექანიზმების არსებობა, რომელიც დააბალანსებს ასეთი კრედიტორებისგან მომდინარე საფრთხეს.

საკონსტიტუციო სასამართლომ, მათი სპეციფიკურობის და არსებული რისკების გათვალისწინებით, ერთმანეთისგან გამიჯნა უძრავ ნივთზე იპოთეკის და გარკვეული კატეგორიის მოძრავ ნივთებთან მიმართებით, გირავნობის გამოყენების შემთხვევები. სასამართლომ აღნიშნა, რომ უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი სესხი, როგორც წესი, დამახასიათებელია ისეთი საკრედიტო ურთიერთობებისთვის, რომლებიც უკავშირდება განსაკუთრებით დიდი ოდენობით საკრედიტო ვალდებულების მიღებას. შესაბამისად, ამგვარი სესხის კრედიტორისთვის დაბრუნება ისეთ მაღალ ტვირთს შეიძლება აკისრებდეს პირს, რომ მნიშვნელოვნად ამცირებდეს მის მსყიდველუნარიანობას და საგრძნობლად აუარესებდეს მის ხელთ არსებული რესურსებით სრულფასოვანი სარგებლობის შესაძლებლობას.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, ზემოხსენებული ნეგატიური შედეგების დიდი სიხშირის გამო, მხედველობაშია მისაღები ნორმის არა მხოლოდ ინდივიდუ-

ალური, არამედ საზოგადოებრივი ეფექტი, ვინაიდან რიგ საჯარო ინტერესებს ექმნება საფრთხე. ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმით სამართლიანად არის დადგენილი ბალანსი კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის და უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი სესხის გამცემ პირთა წრის შეზღუდვა არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით გარანტირებულ საკუთრების უფლებას.

თუმცა, გარკვეული კატეგორიის მოძრავი ნივთების, მათ შორის, სატრანსპორტო საშუალებების გირავნობით უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენებასთან დაკავშირებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული მხოლოდ ის საფრთხეები, რომლებიც კონკრეტულ სამართლებრივ ურთიერთობას ახლავს თან. მისი განმარტებით, მოპასუხე მხარემ ვერ დაასაბუთა, რომ დასახელებული ნივთების კრედიტორის ხელში გადასვლა მსესხებლის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ინტერესების დაზიანებას გამოიწვევდა. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმით განსაზღვრული მოძრავი ნივთებით უზრუნველყოფილი საკრედიტო ვალდებულებების მასობრივად შეუსრულებლობის შემთხვევაში, ზიანი ვერ იქნებოდა იმ ხარისხის, რომ ფინანსური სტაბილურობის ინტერესი სერიოზული საფრთხის ქვეშ აღმოჩენილიყო. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმა ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით გარანტირებულ საკუთრების უფლებას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს შორის დიფერენცირებულ მოპყრობაზე მსჯელობისას აღნიშნა, რომ იურიდიული პირები, მათი სტატუსიდან გამომდინარე, სარგებლობენ გარკვეული უპირატესობით, კერძოდ, მათ მეტი მატერიალური და არამატერიალური რესურსი გააჩნიათ იმისთვის, რომ უკეთესად განსაზღვრონ სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე საფრთხეები, მოახდინონ საკუთარი რესურსების დეტალური ანალიზი და სათანადოდ შეისწავლონ კრედიტორის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია. შესაძლებელია, იურიდიულმა პირმა ვერ შეძლოს საკრედიტო ვალდებულების შესრულება, თუმცა, სადავო ნორმები მიზნად ისახავს არა ერთეული შემთხვევების გამორიცხვას, არამედ ისეთი რეალობის თავიდან აცილებას, როდესაც მესაკუთრეები მასობრივად კარგავენ თავიანთ ქონებას და მათი მსყიდველუნარიანობის შემცირების მასშტაბები არის განსაკუთრებულად დიდი. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ამგვარი საფრთხე იურიდიული პირების შემთხვევაში არის ძალიან მცირე, გამართლებულია სახელმწიფოს მიერ განსხვავებული რეგულირების დადგენა იმ პირთა მიმართ, რომელთა საქმიანობაც განსაკუთრებული რისკების მატარებელია და ამდენად, სადავო ნორმები არ ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლით გარანტირებულ კანონის წინაშე თანასწორობის უფლებას.

1.3.3. მეორე კოლეგია

„შპს ალტა“, „შპს ოქეი“, „შპს ზუმერი ჯორჯია“, „შპს ჯორჯიან მობაილ იმპორტი“ და „შპს სმაილი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 25 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „შპს ალტა“, „შპს ოქეი“, „შპს ზუმერი ჯორჯია“, „შპს ჯორჯიან მობაილ იმპორტი“ და „შპს სმაილი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №877).

№877 კონსტიტუციურ სარჩელში სადავოდ გამხდარი ნორმები, ფიზიკური პირის მიერ აუდიოვიზუალური ნაწარმოების ან ფონოგრამაზე ჩანერილი ნაწარმოების პირადი მიზნით რეპროდუცირებისას (კოპირებისას), ჰონორარის გადახდის ვალდებულებას უდგენდა ამგვარი ნაწარმოების რეპროდუცირებისთვის განკუთვნილი მოწყობილობების

(მაგალითად, მობილური ტელეფონების და პერსონალური კომპიუტერების) და მატერიალური მატარებლების (მაგალითად, USB ფლემ მუხსიერების) მწარმოებლებსა და იმპორტიორებს. ამასთანავე, ჰონორარის ოდენობა და გადახდის წესი განისაზღვრებოდა, ერთი მხრივ, აღნიშნულ მწარმოებლებს ან იმპორტიორებს და, მეორე მხრივ, ერთ-ერთ იმ ორგანიზაციას შორის შეთანხმებით, რომელიც კოლექტიურ საფუძველზე მართავს ავტორთა, შემსრულებელთა და ფონოგრამების დამამზადებელთა ქონებრივ უფლებებს. თუ მხარეები ვერ მიაღწევდნენ შეთანხმებას, ჰონორარის ოდენობას, მისი გამომანგარიშებისა და გადახდის წესს, ერთ-ერთი მხარის ან მხარეების მიმართვის საფუძველზე, განსაზღვრავდა „საქპატენტი“. „საქპატენტის“ გადანყვეტილება შეიძლება გასაჩივრებულიყო სამართლოში გადანყვეტილების მიღებიდან 2 თვის ვადაში.

გარდა ამისა, სადავო ნორმები ქონებრივი უფლების კოლექტიურ საფუძველზე მართვის ორგანიზაციას ანიჭებდა უფლებას, ჰონორარის განსაზღვრის მიზნით, ფიზიკური და იურიდიული პირებისგან, აგრეთვე საჯარო დაწესებულებებისგან გამოეთხოვათ შესაბამისი მონყობილობების და მატერიალური მატარებლების იმპორტისა და წარმოების შესახებ ინფორმაცია. თავის მხრივ, რეპროდუცირებისთვის განკუთვნილი მონყობილობების მწარმოებლებსა და იმპორტიორებს ეკისრებოდათ ამგვარი ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება.

მოსარჩელეთა განმარტებით, სადავო რეგულაცია ჰონორარის გადახდაზე პასუხისმგებელ პირებად განსაზღვრავდა საავტორო ნაწარმოების რეპროდუცირებისთვის გამოსაყენებელ მონყობილობათა მწარმოებლებსა და იმპორტიორებს, ნაცვლად იმ ადამიანებისა, ვინც ამ მონყობილობებით უშუალოდ ახორციელებენ რეპროდუცირებას. ამასთან, მოსარჩელეთა მითითებით, კანონი არ ადგენდა ჰონორარის ფიქსირებულ ოდენობას ან მისი გაანგარიშების კონკრეტულ კრიტერიუმებს და იგი დამოკიდებული იყო ქონებრივი უფლების კოლექტიურ საფუძველზე მმართველი ორგანიზაციის და იმპორტიორების/მწარმოებლების შეთანხმებაზე; შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში კი - „საქპატენტის“ გადანყვეტილებაზე, რაც, მოსარჩელეთა აზრით, აჩენდა ჰონორარის ოდენობის გაუმართლებლად გაზრდის რისკებს და ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციით დაცულ საკუთრების კონსტიტუციურ უფლებას.

ამასთანავე, მოსარჩელეთა განცხადებით, ქონებრივი უფლების კოლექტიურ საფუძველზე მართვის ორგანიზაციას, ერთი მხრივ, ენიჭებოდა განუსაზღვრელი უფლებამოსილება, მოეპოვებინა ინფორმაცია იმპორტიორების შესახებ, მეორე მხრივ კი, არ არსებობდა მკაფიო საკანონმდებლო ბერკეტები, რომლებიც დაიცავდა მინოდებული ინფორმაციის კონფიდენციალურობას, რაც ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციით დაცულ პირადი ცხოვრებისა და პირის ფინანსებთან ან სხვა პირად საკითხებთან დაკავშირებულ, ოფიციალურ ჩანაწერებში არსებული ინფორმაციის ხელშეუხებლობის უფლებას.

მოპასუხე მხარე მიუთითებდა, რომ სადავო ნორმების ლეგიტიმური მიზანი იყო საავტორო და მომიჯნავე უფლებების დაცვა ნაწარმოების უსასყიდლო გამოყენებისგან, ავტორის კანონით გარანტირებული ჰონორარით უზრუნველყოფა და ფიზიკური პირის რეპროდუცირების ადმინისტრირება.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებების შემქმნელი პირების ავტორად აღიარება და მათი ეკონომიკური ინტერესების დაცვა უკავშირდება მნიშვნელოვან საჯარო ლეგიტიმურ მიზნებს. ამ ფორმით სახელმწიფო ხელს უწყობს ინოვაციურ და შემოქმედებით საქმიანობას, მეცნიერების, ლიტერატურის და ხელოვნების ნაწარმოებების შექმნას, შენარჩუნებას და განვითარებას, აგრეთვე საზოგადოების კულტურული იდენტობის ჩამოყალიბებას. გარდა ამისა, ავტორების მიერ შექმნილი სიკეთით საზოგადოებრივ სარგებლობას, ხელს უწყობენ ნაწარმოებების შემსრულებლები, ინფორმაციის მატარებელზე შემნახველი და გამავრცელებელი პირები და მთელი ის კომერციული ინდუსტრია,

რომელიც ამ პროცესშია ჩართული. ამ თვალსაზრისით, მომიჯნავე უფლებების მფლობელი სუბიექტების ეკონომიკური ინტერესების დაცვა პირდაპირ კავშირშია განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის განვითარებასთან და ხელს უწყობს მეცნიერების, ლიტერატურის და ხელოვნების ნაწარმოებების შექმნას, გავრცელებას და საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომობას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ფიზიკური პირების მიერ აუდიოვიზუალური ნაწარმოების ან ფონოგრამაზე ჩანერილი ნაწარმოების პირადი სარგებლობის მიზნით რეპროდუცირებისთვის ჰონორარის გადახდა, უკავშირდება საავტორო და მომიჯნავე უფლებების მფლობელთა ქონებრივი ინტერესების დაცვას. შესაბამისად, ჰონორარის გადახდის საფუძველს ქმნის ფიზიკური პირის მიერ აუდიოვიზუალური ნაწარმოების ან ფონოგრამაზე ჩანერილი ნაწარმოების პირადი სარგებლობის მიზნით რეპროდუცირება. მიუხედავად ამისა, ჰონორარის გადახდის დაკისრება უშუალოდ რეპროდუცირების განმახორციელებელი ფიზიკური პირისათვის, საჭიროს გახდინა თითოეული ფიზიკური პირის მიერ რეპროდუცირების ფაქტის დადგენას, შესაბამისი ჰონორარის ოდენობის განსაზღვრას და ჰონორარის გადახდევინების ადმინისტრირებას, რაც მნიშვნელოვან სირთულეებთან იქნებოდა დაკავშირებული და ეფექტურად ვერ დაიცავდა საავტორო და მომიჯნავე უფლებების მფლობელთა ქონებრივ ინტერესებს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არ მიიჩნია არაგონივრულად ჰონორარის გადახდის ვალდებულების გადაკისრება რეპროდუცირებისას გამოსაყენებელ მონეობილობათა და მატერიალურ მატარებელთა იმპორტიორებისა და მწარმოებლებისთვის. სასამართლომ აღნიშნა, რომ შესაბამისი ტექნიკური საშუალებების მწარმოებლები და იმპორტიორები ხელს უწყობენ ფიზიკურ პირთა მიერ ნაწარმოებების პირადი სარგებლობის მიზნით რეპროდუცირებას, ხელმისაწვდომს ხდიან მათთვის შესაბამის მონეობილობას და ამით თავადვე იღებენ ფინანსურ სარგებელს. ამასთან, სასამართლომ მიუთითა, რომ მწარმოებლებისა და იმპორტიორების რაოდენობის, მათი საქმიანობის გათვალისწინებით, იქმნება ჰონორარის გადახდის ადმინისტრირების ხელსაყრელი პირობები, რაც მაგალითად, ფიზიკური პირებისთვის ჰონორარის გადახდის ვალდებულების დაკისრების შემთხვევაში, არ არსებობს.

რაც შეეხება ჰონორარის ოდენობის განსაზღვრის წესს, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ ჰონორარის განსაზღვრისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ყველა მნიშვნელოვანი გარემოება, რომელიც გავლენას ახდენს ნაწარმოების რეპროდუცირებაზე. სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმაზე, რომ კანონი ცხადად მიუთითებს „შესაბამის ჰონორარზე“, რისი მოთხოვნის უფლებაც გააჩნია ავტორსა თუ საავტორო უფლების სხვა მფლობელს. ამდენად, ჰონორარის შესაბამისობის განსაზღვრისთვის საჭირო გარემოება შეიძლება იყოს მონეობილობისა და ინფორმაციის მატარებლის ბუნება, ფუნქციები, მისი პირველადი დანიშნულება, იმის დაახლოებითი ალბათობა, თუ რა სიხშირით იქნება იგი გამოყენებული აუდიოვიზუალური ან ფონოგრამაზე ჩანერილი ნაწარმოების პირადი სარგებლობის მიზნით რეპროდუცირებისათვის და ა.შ. ამდენად, ორგანიზაციასა და მწარმოებელ/იმპორტიორებს შორის უთანხმოების შემთხვევაში, სამართალშემფარდებელი, კანონიდან გამომდინარე, ვალდებულია, მხედველობაში მიიღოს ყველა მნიშვნელოვანი ფაქტორი და სამართლებრივი გარემოება და არ დაადგინოს შეუსაბამო ჰონორარის ოდენობა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ ჰონორარის ოდენობა არ უნდა განისაზღვროს იმგვარად, რომ სრულად ასცდეს ჰონორარის მიზნებს. გაუმართლებელი და დაუსაბუთებელია ჰონორარის გადახდევინება ისეთ შემთხვევებში, როდესაც აშკარაა, რომ ნაწარმოების რეპროდუცირება არ ხდება ან არ მოხდება. ჰონორარის ოდენობის განსაზღვრისას უმთავრესი სახელმძღვანელო პრინციპია იმის დადგენა - ხდება თუ არა შესაბამისი მონეობილობით ან ინფორმაციის მატარებლით ფიზიკურ პირთა აუდიოვიზუალური ნაწარმოების ან ფონოგრამაზე ჩანერილი ნაწარმოების პირადი სარგე-

ბლობისათვის რეპროდუცირება. იმ შემთხვევაში თუ მონყობილობის ან ინფორმაციის მატარებლის რეალიზაცია არ მომხდარა ან სხვაგვარად გამოირიცხება ფიზიკური პირის მიერ მისი გამოყენებით აუდიოვიზუალური ნაწარმოების ან ფონოგრამაზე ჩანერილი ნაწარმოების პირადი სარგებლობისათვის რეპროდუცირება, არ არსებობს ჰონორარის გადახდის დაკისრების სამართლებრივი საფუძველი.

ამას გარდა, საკონსტიტუციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა ჰონორარის განსაზღვრის პროცედურაზე და აღნიშნა, რომ სადავო ნორმებით, ჰონორარის ოდენობის გაანგარიშების და გადახდის წესის განსაზღვრა ხდება სწორედ მწარმოებლებს/იმპორტიორებსა და ქონებრივი უფლების კოლექტიურ საფუძველზე მართვის ორგანიზაციას შორის ურთიერთმოლაპარაკებების გზით, რაც გამოირიცხავს ორგანიზაციის მიერ ერთპიროვნული გადანყვეტილებების მიღებას. ხოლო, იმ შემთხვევაში თუ შეთანხმება მიღწეული არ იქნება, შესაბამის პირობებს, ყველა მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი და სამართლებრივი გარემოების შეფასების გზით, დაადგენს „საქპატენტი“. ამასთან, სადავო ნორმებით, უზრუნველყოფილია „საქპატენტის“ მიერ დადგენილი პირობების სასამართლოს მეშვეობით გადახედვის შესაძლებლობაც, სადაც სამართალშემფარდებელი ვალდებულია გადაამოწმოს, რამდენად კანონიერად განისაზღვრა ჰონორარის ოდენობა, მისი გაანგარიშებისა და გადახდის წესი, რა დროსაც, ბუნებრივია, მხედველობაში მიიღებს კანონის სულისკვეთებას, არ მოხდეს შეუსაბამო ფასისა და გადახდის პირობების დადგენა მწარმოებლებისა და იმპორტიორებისთვის.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ არ გაიზიარა მოსარჩელის პოზიცია, რომ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონი იძლევა ჰონორარის უსამართლოდ განსაზღვრის შესაძლებლობას.

საკუთრების უფლების შეზღუდვის პროპორციულობაზე მსჯელობისას, საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ იმპორტიორებისა და მწარმოებლებისათვის ფინანსური ტვირთის დაწესება მათ მიერ სარეალიზაციო პროდუქციაზე, გარკვეულწილად, იძლევა ტვირთის მომხმარებელზე გადანაწილების შესაძლებლობას. იმპორტიორებისა და მწარმოებლების მიერ ჰონორარის გადახდა, გადახდილი ჰონორარის ფარგლებში იწვევს პროდუქციის (შესაბამისი მონყობილობებისა და ინფორმაციის მატარებლების) ფასის ზრდას. შედეგად, ფინანსური ტვირთი არაპირდაპირ უწესდებათ იმპორტიორებისა და მწარმოებლების მიერ რეალიზებული პროდუქციის მომხმარებლებს. ამ პირობებში უშუალოდ იმპორტიორებისა და მწარმოებლების მიმართ ფაქტობრივად რჩება მხოლოდ ჰონორარის გადახდის ადმინისტრირების, მისი ფასში შეყვანის ეკონომიკური ტვირთი. ამავე დროს, საქმის განხილვის დროს არ გამოკვეთილა, რომ ჰონორარის გადახდის შედეგად პროდუქციის ფასი იმდენად იზრდება, რომ ფაქტობრივად შეუძლებელი ხდება ან/და არსებითად რთულდება მისი რეალიზება, რაც შეუსაბამოდ მძიმე ტვირთად აწვევა მოსარჩელეთა სამენარმეო საქმიანობას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმა შესაბამისობაშია საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლით დაცულ საკუთრების უფლებასთან.

რაც შეეხება ქონებრივი უფლების კოლექტიურ საფუძველზე მართვის ორგანიზაციის უფლებას, მწარმოებლებისგან და იმპორტიორებისგან გამოითხოვონ ინფორმაცია ნაწარმოებისა და იმპორტის შესახებ, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ აღნიშნულ ორგანიზაციას, კანონის სისტემური განმარტებიდან გამომდინარე, უფლება აქვს მოითხოვოს მხოლოდ ისეთი ინფორმაცია, რომელიც დაკავშირებულია ჰონორარის შეგროვებასთან და განაწილებასთან. ამდენად, გამოირიცხული უნდა იყოს მწარმოებლის და იმპორტიორის საავტორო ორგანიზაციისთვის სხვა ისეთი ინფორმაციის გადაცემის დავალდებულება, რომელიც კავშირში არ იქნება ჰონორარის შეგროვებასთან და განაწილებასთან.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, მო-

ქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს ქონებრივი უფლებების კოლექტიურად მართვის ორგანიზაციებისთვის გადაცემული ინფორმაციის გამჟღავნებისგან დაცვის მყარ გარანტიებს. უფრო კონკრეტულად, კანონმდებლობით არ არის განსაზღვრული ორგანიზაციის ვალდებულება, რომ უზრუნველყოს მწარმოებლებისა და იმპორტიორების შესახებ მისთვის გადაცემული ინფორმაციის კონფიდენციალურობა. აგრეთვე, არ არის დადგენილი ორგანიზაციის მიერ ინფორმაციის დამუშავების სათანადო ადმინისტრაციული, ინსტიტუციური და ტექნიკური სტანდარტები, რომლებიც გამორიცხავდა ინფორმაციის უნებლიე გავრცელებას. კერძოდ, არ არის განსაზღვრული, რა ფორმით უნდა მოხდეს ამ ინფორმაციის დამუშავება, ორგანიზაციის რომელ თანამშრომელს და რა დათქმით აქვს ამ ინფორმაციის გამოყენების უფლება, როგორია ინფორმაციის შენახვის ტექნიკური მოთხოვნები და ა.შ. ასევე არ არის განსაზღვრული ინფორმაციის გავრცელების შემთხვევაში, რაიმე ტიპის პასუხისმგებლობა. ამ პირობებში, ინფორმაციის ორგანიზაციისათვის გადაცემა, თავისთავად, მოიცავს მისი მესამე პირებისათვის ხელმისაწვდომობის შესაძლებლობას. ქონებრივი უფლებების კოლექტიურად მართვის ორგანიზაციებისთვის გადაცემული ინფორმაცია, შესაძლებელია, გარეშე პირებისათვის ხელმისაწვდომი გახდეს, როგორც ორგანიზაციისა და მისი წარმომადგენლების განზრახვით, ისე ასეთი განზრახვის არარსებობის შემთხვევაშიც, ინფორმაციის უნებლიედ გავრცელებისას.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის მე-5 პუნქტის მე-3 წინადადება ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტსა და მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტს; ხოლო, „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 64-ე მუხლის მე-4 პუნქტის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც მწარმოებელს/იმპორტიორს ავალდებულებს, ქონებრივი უფლებების კოლექტიურ საფუძველზე მმართველ ორგანიზაციებს გადასცეს პირადი სარგებლობისათვის რეპროდუცირებისას გამოსაყენებელ მონეობილობათა (აუდიო და ვიდეო-მაგნიტოფონებისა და სხვა მონეობილობათა) და მატერიალურ მატარებელთა (ფონო და ვიდეოფირების, კასეტების, ლაზერული ფირფიტების, კომპაქტფირფიტებისა და სხვა მატერიალურ მატარებელთა) წარმოებისა და იმპორტის შესახებ ინფორმაცია ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტს.

გიორგი ქეზურია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 25 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „გიორგი ქეზურია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1276). აღნიშნულ საქმეზე გასაჩივრებული სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ნორმები ადგენდნენ ჩხრეკის ჩატარების მიზანსა და საფუძველს, ასევე გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის მტკიცებულებით სტანდარტს.

მოსარჩელე მიუთითებდა, რომ სადავო ნორმებზე დაყრდნობით, შესაძლებელი იყო, ჩხრეკა ჩატარებულიყო მხოლოდ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის მიერ მიღებული ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე, ისე რომ დაცვის მხარეს და სასამართლოს არ ჰქონდა ამ ინფორმაციის პირველწყაროსთან გადამონმების შესაძლებლობა. ამასთან მოსარჩელის განმარტებით, ასეთ შემთხვევაში, არ მოითხოვებოდა არც სხვა დამატებითი საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება, რომელიც გაამყარებდა ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ სამართალდამცავი ორგანოებისთვის მიწოდებულ ინფორმაციას. მოსარჩელის მტკიცებით, ამგვარი რეგულირება ქმნიდა პირადი ცხოვრების უფლების დაუსაბუთებლად შეზღუდვის რისკებს. გარდა ამისა, მოსარჩელის განმარტებით, საერთო სასამართლოები ჩხრეკის კანონიერების დასაბუთებისთვის ხშირად ეყრდნობოდნენ, მათ შორის, ჩხრეკის შედეგად ამოღებულ ნივთს, რაც ასევე ეწინააღმდეგება

ნააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციით დაცულ მისი პირადი ცხოვრების უფლებას.

მოსარჩელე მხარე ასევე არაკონსტიტუციურად მიიჩნევდა დანაშაულის თაობაზე მიღებული ოპერატიული ინფორმაციის შესახებ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის ჩვენების განაჩენის საფუძვლად გამოყენებას და მიუთითებდა, რომ სადავო ნორმები ვერ აკმაყოფილებს უტყუარ მტკიცებულებებზე დაყრდნობით გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის კონსტიტუციურ მოთხოვნას. გარდა ამისა, მოსარჩელე მხარე არაკონსტიტუციურად მიიჩნევდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის იმ ნორმატიულ შინაარსს, რომელიც უშვებს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის შესაძლებლობას მხოლოდ ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით ჩატარებული ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთიერი მტკიცებულების და მისგან მომდინარე მტკიცებულებების - ამ ჩხრეკის თვითმხილველი პოლიციის თანამშრომლების ჩვენებების, ჩხრეკა/დაკავების ოქმების და ექსპერტიზის დასკვნის (სხვა სიტყვებით, დასკვნა ამოღებული ნივთის სახეობასა და ოდენობაზე) საფუძველზე, მაშინ როდესაც ბრალდებული თავიდანვე აპელირებდა, რომ უკანონო ნივთი მას არ ეკუთვნოდა და ის მას პოლიციელებმა „ჩაუდეს“.

მოპასუხე მხარემ არ გაიზიარა სასარჩელო მოთხოვნა და განმარტა, რომ ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის ინფორმაცია არ არის საკმარისი ამა თუ იმ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისთვის. მოპასუხემ აღნიშნა, რომ ხსენებული ინფორმაციის მიღების შემდგომ, მისი სანდოობის შემოწმების მიზნით, ხდება დამატებითი ინფორმაციების მოძიება კონკრეტული გარემოებების შესახებ. მხოლოდ ამის შემდეგ იქმნება ინფორმაციათა ერთობლიობა და შესაძლებელი ხდება ჩხრეკის ჩატარება.

მოპასუხე მხარე არ დაეთანხმა მოსარჩელის პოზიციას ოპერატიული ინფორმაციის მიმწოდებელი პირის ვინაობაზე სასამართლოს წვდომის დაშვებასთან დაკავშირებით და განმარტა, რომ ამგვარ შემთხვევაში, მნიშვნელოვნად შეფერხდებოდა საგამოძიებო ორგანოების საქმიანობა. ამასთან, მოპასუხის მითითებით, კანონით გათვალისწინებულ პირებს აქვთ დაშვება ოპერატიული ინფორმაციის მიმწოდებელი პირის ვინაობაზე, რაც აზღვევს საგამოძიებო ორგანოს მხრიდან თვითნებობის რისკებს.

მოპასუხემ ასევე განმარტა, რომ უკვე ჩატარებული ჩხრეკის ღონისძიების კანონიერების შემოწმებისას სასამართლოსთვის მნიშვნელოვანი არ არის ჩხრეკის შედეგი, მთავარია, მოსამართლეს შეექმნას შინაგანი რწმენა იმის თაობაზე, რომ საგამოძიებო მოქმედების ჩასატარებლად, დასაბუთებულ ვარაუდთან ერთად, არსებობდა გადაუდებელი აუცილებლობის წინაპირობები.

ამასთანავე, მოპასუხის პოზიციით, დანაშაულის თაობაზე მიღებული ოპერატიული ინფორმაციის შესახებ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის ჩვენება არ წარმოადგენს მტკიცებულებას, იგი თავისი არსით არც პირდაპირი ჩვენებაა და არც ირიბი. შესაბამისად, ის საფუძვლად ვერ დაედება გამამტყუნებელ განაჩენს. რაც შეეხება ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის ინფორმაციაზე დაყრდნობით ჩატარებული ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთის და მასთან დაკავშირებული პოლიციის თანამშრომლების ჩვენებების გამამტყუნებელ განაჩენის გამოტანის საფუძვლად გამოყენებას, მოპასუხე მხარემ მიუთითა, რომ სადავო ნორმითა და კანონმდებლობით გამორიცხულია არაუტყუარი მტკიცებულებების საფუძველზე გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის შესაძლებლობა.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ოპერატიული წყაროს (კონფიდენტი/ინფორმანტი) და ანონიმური პირის მიერ სამართალდამცავი ორგანოებისთვის მიწოდებულ ინფორმაციას განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს დანაშაულთან ბრძოლაში. საზოგადოების მიერ სამართალდამცავი ორგანოებისადმი მიწოდებული ინფორმაცია უზრუნველყოფს ისეთ დანაშაულთა სწრაფ გამოვლენას ან პრევენციას, რომელიც ამ ინფორმაციის მიწოდების გარეშე ვერ მოხდებოდა. ამდენად, სახ-

ელმნიფო უარს ვერ იტყვის ამ სუბიექტების მიერ მიწოდებული ინფორმაციის გამოყენებაზე. ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, ოპერატიული წყაროს განსაიდუმლოება (გამჟღავნება), მის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის სასამართლო პროცესზე გადამონმების მიზნით, ვერ ჩაითვლება საქმეში დასახელებული ლეგიტიმური მიზნების მიღწევისთვის ნაკლებად მზლუდავ საშუალებად. იმ შემთხვევაში, თუ წყაროს არ ექნებოდა კონფიდენციალურობის გარანტია, ის და სხვა პოტენციური პირები თავს შეიკავებდნენ სამართალდამცავ ორგანოებთან მომავალში თანამშრომლობისგან, რაც დააზარალებდა მნიშვნელოვან სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ინტერესებს.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, ჩვეულებრივი მოწმისგან განსხვავებით, ოპერატიული წყაროს და ანონიმური პირის შემთხვევაში არ ხდება/ვერ ხერხდება სასამართლოს მიერ ინფორმაციის პირველწყაროს სანდოობის გადამონმება. საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ასეთი ინფორმაციის სათანადო გადამონმების გარეშე ჩხრეკის საფუძვლად გამოყენების პირობებში, მაღალია ადამიანის პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის უფლების არასაჭირო შეზღუდვის რისკი. ამდენად, იმისთვის რომ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომელს გაუჩნდეს მოლოდინი ჩხრეკის შედეგად მტკიცებულების მოპოვების შესახებ (რაც ჩხრეკის ჩატარების ლეგიტიმურ საფუძველს წარმოადგენს), მნიშვნელოვანია მოხდეს ამ ინფორმაციის სათანადოდ გადამონმება.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ჩხრეკის ჩატარების მიზნებისათვის ინფორმაციის სანდოობა, შეიძლება დადასტურდეს სხვადასხვა გარემოებებით. იმისათვის, რომ ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია საფუძვლად დაედოს ადამიანის ჩხრეკას, თავად ინფორმაცია უნდა იყოს იმგვარი, რომ შეიძლებოდეს ამ ინფორმაციის სანდოობის გარკვეული ხარისხით გადამონმება, რათა ობიექტური პირი/მოსამართლე დარწმუნდეს, რომ ინფორმაციის მიწოდებელი საქმისთვის მნიშვნელოვან მონაცემებს ფლობს, შეუძლია კონკრეტულ ფაქტებზე მითითება, ანდა დანაშაულთან დაკავშირებული კონკრეტული მომავალი მოვლენის აღწერა ან თავად ინფორმაცია ხასიათდება გარკვეული დეტალიზებით. ინფორმაციიდან უნდა იკვეთებოდეს, რომ წყარო ნამდვილად უთითებს ისეთ დეტალებს, რომელიც ადვილად გამოცნობადი/აღქმადი არ შეიძლება იყოს ჩვეულებრივი მესამე პირისთვის და მისი დაკვირვება გარკვეულწილად ძალისხმევას/გამოცდილებას უნდა უკავშირდებოდეს. გარდა ამისა, ინფორმაციის სანდოობა შეიძლება დადასტურდეს, აგრეთვე, პოლიციელის ჩვენებით, რომელიც გაფრთხილებულია ცრუ ინფორმაციის მიწოდების შემთხვევაში სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შესახებ და რომელიც მიუთითებს, რომ წყარო გამოცდილი და სანდოა, მის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია კი სანდოობის ხარისხით გამოირჩეოდა წარსულშიც. ცხადია, გამორიცხული არაა, რომ პოლიციელის მხრიდან საქმისადმი დაინტერესების გამო, მის მიერ მოხდეს ამ ინფორმაციის ფაბრიკაცია, თუმცა, როგორც აღინიშნა, ასეთ ფაქტს მოყვება შესაბამისი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა და ეს ამცირებს პოლიციელის მიერ განზრახ არასწორი და ცრუ ინფორმაციის მიწოდების რისკებს.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ინფორმაციის დადასტურების რაიმე წინასწარ განსაზღვრული ფორმულა ჯეროვნად ვერ მოემსახურება სახელმწიფოს მიერ დანაშაულთან ბრძოლის მიზნებს და გადანყვეტილებაში დასახელებული გარემოებები მხოლოდ ერთეულ შემთხვევებზე ჩაითვლება იმ მრავალი ფაქტორიდან, რომელიც დაასაბუთებდა ოპერატიული ინფორმაციის სანდოობას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ კანონის სისტემური და გრამატიკული განმარტების საფუძველზე, გამორიცხული უნდა იყოს მხოლოდ ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით ჩხრეკის ჩატარება, ვინაიდან დასაბუთებული ვარაუდი მოითხოვს მინიმუმ კიდევ ერთ ინფორმაციას ან ფაქტს იმისათვის, რომ უფლებამოსილ პირს ჰქონდეს შესაბამისი ხარისხის ეჭვის საფუძველი. ამგვარად, ჩხრეკის კანონიერად ჩატარება მხოლოდ ოპერატიული

წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით გამოორიცხული უნდა იყოს.

საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა მოსარჩელის მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ თუ ოპერატიული ინფორმაციის მიღების შესახებ პატაკის შემდგენი/მიმღები პირის გამოკითხვის ოქმი ყოველგვარი დამატებითი ინფორმაციის მითითების გარეშე იმეორებს მხოლოდ პატაკში აღწერილ ინფორმაციას ანდა მხოლოდ იმ ინფორმაციას, რომელიც ოპერატიულმა წყარომ მიაწოდა, იგი უტოლდება ერთ ინფორმაციას, რაც ცხადია ვერ შეფასდება ინფორმაციის ან ფაქტების ერთობლიობად. საწინააღმდეგოს დაშვების შემთხვევაში, ფაქტების და ინფორმაციის ერთობლიობა ყოველთვის შეიქმნება, რადგან ყოველთვის იარსებებს პოლიციელი, რომელიც დაადასტურებს ოპერატიული წყაროდან ინფორმაციის გადმოცემის ფაქტს და გადმოცემს იმ ინფორმაციის შინაარსს, რომელიც ოპერატიულმა წყარომ მიაწოდა. მიუხედავად ამისა, საქმეში არ ყოფილა წარმოდგენილი ცხადი და რელევანტური პრაქტიკა, რომელიც დაადასტურებდა, რომ ჩხრეკის საფუძველი გამხდარა მხოლოდ ოპერატიული ინფორმაციის მიმღები პირის პატაკი და ამ პირის გამოკითხვის ოქმი, რომელიც იმეორებს პატაკში არსებულ ან/და ოპერატიული წყაროს ინფორმაციას, ყოველგვარი დამატებითი ინფორმაციის მითითების ანდა ინფორმაციის გადამონმების გარეშე.

საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ საერთო სასამართლოს პრაქტიკაში ყოფილა შემთხვევები, როდესაც ჩხრეკის შედეგი საფუძველად დადება ჩხრეკის კანონიერების დასაბუთებას. საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ ჩხრეკის შედეგად მტკიცებულების მოპოვების ფაქტი არარელევანტური გარემოებაა, იმის გადამონმებისას, თუ რამდენად სწორად აფასებდა სამართალდამცავი ჩხრეკის ჩატარებამდე დასაბუთებული ვარაუდის არსებობის ფაქტს. შესაბამისად, კონკრეტული ჩხრეკის ჩატარების საჭიროების/აუცილებლობის შეფასებაზე გავლენას არ ახდენს ამავე ჩხრეკის შედეგად სათანადო მტკიცებულების მოპოვების ფაქტი. შესაბამისად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად მიიჩნია საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 119-ე მუხლის პირველი და მე-4 ნაწილებისა და 121-ე მუხლის პირველი ნაწილის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ჩხრეკის შედეგს განიხილავს ჩხრეკისთვის აუცილებელი დასაბუთებული ვარაუდის შექმნის ერთ-ერთ საფუძველად.

საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ საერთო სასამართლოს პრაქტიკაში ყოფილა შემთხვევები, როდესაც ოპერატიული ინფორმაციის მიმღები პოლიციელის ჩვენება, სადაც ეს უკანასკნელი სხვა რაიმე დამატებითი ინფორმაციის მითითების გარეშე, უბრალოდ გადმოსცემდა ოპერატიული ინფორმაციის წყაროს მონათხრობს, გამოყენებული იყო გამამტყუნებელი განაჩენის ერთ-ერთ საფუძველად. საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ შინაარსობრივად პოლიციელის ჩვენება, რომელიც ემყარება ოპერატიული ინფორმაციის მომწოდებელ წყაროს – კონფიდენცის/ინფორმანტის ინფორმაციას, ირიბი ჩვენების ერთგვარი ფორმაა, რომელიც თანაბარ რისკებს უქმნის პირის მიმართ უტყუარი მტკიცებულებების საფუძველზე გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის სახელმწიფო ვალდებულებას. გარდა ამისა, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ პოლიციელის ამგვარი ჩვენების გამამტყუნებელი განაჩენისთვის გამოყენება აშკარად უთანასწორო მდგომარეობაში აყენებს დაცვის მხარეს. დაცვის მხარეს არ აქვს შესაძლებლობა უშუალოდ დაკითხოს ოპერატიული ინფორმაციის მიმწოდებელი პირი, ეჭვქვეშ დააყენოს იმ პირის სანდოობა და დამაჯერებლობა, რომლის ჩვენებასაც სასამართლო ეყრდნობა გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისას. დაცვის მხარისთვის ამგვარი შესაძლებლობის არქონა აშკარად ქმნის იმის საფრთხეს, რომ საქმეზე გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა მოხდეს არაუტყუარი მტკიცებულებების საფუძველზე.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ

არაკონსტიტუციურად გამოაცხადა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის მე-2 ნაწილის მე-2 ნინადადების ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ითვალისწინებს გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანას სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის იმ ჩვენების საფუძველზე, რომელიც ეფუძნება ოპერატიული წყაროს მიერ მიწოდებულ ინფორმაციას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე შეაფასა ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე ჩატარებული ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთიერი მტკიცებულების და მისგან მომდინარე მტკიცებულებების გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველად გამოყენების კონსტიტუციურობა. საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ განსახილველ საქმეში არსებული მასალებით ირკვეოდა, რომ საერთო სასამართლოს, მათ შორის, სააპელაციო და უზენაესი სასამართლოების, პრაქტიკაში ყოფილა შემთხვევები, როდესაც პირის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა მომხდარა მტკიცებულებათა ისეთი ერთობლიობით, რომელიც შედგებოდა ოპერატიული წყაროს მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე ჩატარებული ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთის (ნარკოტიკული საშუალების ან ცეცხლსასროლი იარაღის), ამ ჩხრეკის თანამონაწილე/დამსწრე პოლიციის თანამშრომელთა თანმიმდევრული ჩვენებების, ჩხრეკისა და დაკავების ოქმების და ქიმიური ექსპერტიზის (რომელიც აღწერდა ამოღებული ნივთის სახეობას/რაობას და ოდენობას) საფუძველზე.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ დასახელებულ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც ქმნის გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის საფუძველს, რიგ შემთხვევებში, შეიძლება ვერ პასუხობდეს საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-7 პუნქტით გათვალისწინებულ მტკიცებულების უტყუარობის კონსტიტუციურ მოთხოვნებს. სახელმწიფო ვალდებულია შექმნას ჩხრეკის შედეგად მტკიცებულების მოპოვების იმგვარი სისტემა, რომელიც, ერთი მხრივ, სამართალდამცავებს აღჭურავს ჩხრეკის სანდოობის უზრუნველყოფისათვის ნეიტრალური მტკიცებულებების მოპოვების შესაძლებლობით, მეორე მხრივ კი, შეამცირებს უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების რისკებს. ზოგადად, განუზომლად დიდია პოლიციელის მიერ განხორციელებული ქმედებისადმი ნდობის არსებობის მნიშვნელობა მართლმსაჯულების ეფექტურად აღსრულებისათვის. ამავე დროს, ვერც ერთი სახელმწიფო ორგანო, სასამართლოც კი, ვერ მოახერხებს ნდობის მოპოვებას საქმიანობის სათანადოდ განხორციელების გარეშე. როდესაც ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთის მტკიცებულებად გამოყენების საკითხი მხოლოდ და მხოლოდ პოლიციელების ჩვენებებზეა დამოკიდებული, მათი სანდოობისათვის არსებითი იქნება ის, თუ რამ გამოიწვია ასეთი მოცემულობის შექმნა. პოლიციის კეთილსინდისიერი მოქმედების პრეზუმირება ბევრად უფრო მარტივია იმ შემთხვევაში, როდესაც დასტურდება რომ საქმეში არსებული ფაქტობრივ გარემოებებიდან გამომდინარე, შეუძლებელი (განუზომლად რთული) იყო ჩხრეკის სანდოობასთან დაკავშირებით დამატებითი მტკიცებულების მოპოვება. თუმცა როდესაც აშკარაა, რომ პოლიციელს შეეძლო მოეპოვებინა ჩხრეკის სანდოობის გამამყარებელი მტკიცებულება და მან ეს არ გააკეთა, მისი ქმედებისადმი ნდობის ხარისხი მნიშვნელოვნად იკლებს.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ საგამოძიებო მოქმედების კომპლექსურობის გათვალისწინებით, ყველა შემთხვევაში, ობიექტური გარემოებებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ვერ მოხდეს ჩხრეკის ფაქტის ნეიტრალური მტკიცებულებით გამყარება, თუმცა უნდა დადასტურდეს რომ უფლებამოსილმა პირმა მიიღო გონივრული ზომები იმისთვის, რომ უზრუნველყო ნეიტრალური მტკიცებულების მოპოვება. ამის აშკარა მაგალითია, როდესაც საქმის შესწავლის შედეგად ირკვევა, რომ პირის ან მისი მფლობელობის ჩხრეკის პროცესზე ნეიტრალური მონმის დასწრების შესაძლებლობა ობიექტურად არსებობდა და პოლიციელებმა ეს არ უზრუნველყვეს. უფრო მეტიც, თანამედროვე ტექნოლოგიური პროგრესი იძლევა შესაძლებლობას, რომ ჩხრეკის პროცესის ვიდეოგადაღებაც განხორციელდეს იმისათვის, რომ გამყარდეს ბრალდების პოზიცია.

მტკიცებულების სანდოობისადმი მნიშვნელოვან ეჭვს ასევე აჩენს გარემოება, როდესაც, პოლიციელთა უსაფრთხოების დაცვის პირობებში, არსებობდა ჩხრეკის ვიდეო გადაღების რეალური შესაძლებლობა და პოლიციელმა ის არ გამოიყენა. ოპერატიული ინფორმაციის მიღება ყოველთვის არ მოითხოვს გადაუდებელი აუცილებლობით მოქმედებას და უფლებამოსილ პირს შესაძლოა ჰქონდეს გარკვეული დრო და შესაძლებლობაც, რომ ჩხრეკამდე მოემზადოს, აღიჭურვოს შესაბამისი ტექნიკური საშუალებებით და სადაც მოხერხდება, ჩხრეკის განხორციელება ვიდეოგადაღებით უზრუნველყოს. ამას გარდა, გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაშიც კი, როგორც წესი, გადაულახავ სირთულესთან არ არის დაკავშირებული ჩხრეკის დაფიქსირება თუნდაც მობილურ ტელეფონში არსებული ვიდეოკამერით, რომელიც დღესდღეობით ფაქტობრივად ყოველდღიური მოხმარების ნივთს წარმოადგენს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, გამოძიებისთვის რეალურად ხელთ არსებული შესაძლებლობების გამოუყენებლობა, რაც დაადასტურებდა/გაამყარებდა პირის წინააღმდეგ არსებულ მტკიცებულებათა ერთობლიობას, მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში ქმნის შეცდომის, თვითნებობის და უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების მნიშვნელოვან რისკებს. აღნიშნულის მიუხედავად, მოქმედი კანონმდებლობა არ ადგენს სამართალდამცავთა ვალდებულებას, მოიპოვონ ჩხრეკის სანდოობის უზრუნველყოფი ნეიტრალური მტკიცებულებები, მაშინაც კი, როდესაც ეს პოლიციელის უსაფრთხოების ან/და მტკიცებულების განადგურების/გადამალვის საფრთხის შექმნის გარეშე, გონივრულ ფარგლებში მოქმედების შედეგად შესაძლებელია.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ კანონმდებლობითა და სადავო ნორმით ვერ ხერხდება არასანდო მტკიცებულების გამოყენებით პირის მსჯავრდების რისკების დაზღვევა. შესაბამისად, სადავო ნორმის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც უშვებს ჩხრეკის შედეგად ამოღებული უკანონო ნივთის მტკიცებულებად გამოყენების შესაძლებლობას, იმ პირობებში, როდესაც ამოღებული ნივთის ბრალდებულის მფლობელობაში ყოფნა დასტურდება მხოლოდ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომელთა ჩვენებებით და ამავე დროს სამართალდამცავებს შეეძლოთ, თუმცა არ მიიღეს სათანადო ზომები ჩხრეკის სანდოობის დამადასტურებელი ნეიტრალური მტკიცებულებების მოსაპოვებლად, ვერ აკმაყოფილებს საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-7 პუნქტით გათვალისწინებულ უტყუარობის კონსტიტუციურ მოთხოვნებს და არაკონსტიტუციურია.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ გადაავადა დასახელებული ნორმატიული შინაარსის ძალადაკარგულად ცნობა 2021 წლის პირველ ივლისამდე იმისათვის, რომ კანონმდებელს და შესაბამის ორგანოებს მიეცეთ გონივრული ვადა გადაწყვეტილების იმპლემენტაციისათვის საჭირო საკანონმდებლო თუ ინსტიტუციური ცვლილებების განსახორციელებლად.

ხათუნა წონორია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 29 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „ხათუნა წონორია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1337). საქმეზე სადავოდ იყო გამხდარი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1455-ე მუხლი, რომელიც ადგენდა, რომ სამკვიდროს გაყოფისას თითოეული მემკვიდრის წილში ჩაითვლებოდა იმ ქონების ღირებულება, რომელიც მან მამკვიდრებლისაგან საჩუქრის სახით მიიღო, სამკვიდროს გახსნამდე 5 წლის განმავლობაში.

მოსარჩელის მტკიცებით, მამკვიდრებლის მიერ მემკვიდრის დასაჩუქრების შემთხვევაში, სამკვიდროს გახსნისას, სადავო ნორმიდან გამომდინარე, ხდებოდა დასაჩუქრე-

ბული მემკვიდრის წილის უსაფუძვლოდ შემცირება, სხვა, თანაბარი რიგის კანონით მემკვიდრეთა სასარგებლოდ, რაც ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციით გა-რანტირებულ როგორც მემკვიდრის, ისე მამკვიდრებლის საკუთრების უფლებას.

მოპასუხის, საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენლის განმარტებით, გა-საჩივრებული ნორმა ემსახურებოდა კანონისმიერ მემკვიდრეთა შორის წილთა სამარ-თლიანი განაწილების პრინციპს და შესაბამისად, სხვა თანამემკვიდრეთა ინტერესების დაცვის ლეგიტიმურ მიზანს. ამ დროს, კანონმდებელი მოქმედებს პრეზუმფციით, რომ მამკვიდრებელს სურს, ყველა მემკვიდრეს მოეპყროს თანაბრად. ამასთან, მიიჩნევა, რომ მამკვიდრებლის გარდაცვალებამდე 5 წლის განმავლობაში კანონისმიერი მემკვიდრე-ბი ეწევიან ერთიან საოჯახო მეურნეობას. ამდენად, ვინაიდან მამკვიდრებელი არ იყე-ნებს ანდერძით მემკვიდრეთა შორის სამკვიდროს ასიმეტრიულად განაწილების შესაძ-ლებლობას, სადავო ნორმა უზრუნველყოფდა ინტერესთა გონივრულ დაბალანსებას. ამასთან, ვინაიდან დასაჩუქრებული პირი სამკვიდროს გახსნის შემდგომაც ინარჩუნებს ქონებაზე საკუთრებას და ხდება მხოლოდ ამ ქონების ღირებულების სამკვიდრო წილში ჩათვლა, საფრთხე არ ექმნებოდა მის საკუთრების უფლებას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ, სადავო ნორმის განმარტების, აგრეთვე, მასთან დაკავშირებული საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული პრაქ-ტიკის ანალიზზე დაყრდნობით დაადგინა, რომ იგი მოსარჩელეს, როგორც კანონისმიერ მემკვიდრეს, ავალდებულებდა მამკვიდრებლისგან სამკვიდროს გახსნამდე 5 წლის განმა-ვლობაში ჩუქებით მიღებული ქონების ღირებულება სამკვიდროს გაყოფისას ჩათვალა საკუთარ წილში. მართალია, აღნიშნული არ გულისხმობდა საჩუქრის სახით მიღებულ ქონებაზე საკუთრების დაკარგვას, თუმცა ამცირებდა სამკვიდრო მასაში მის მიერ მისა-ღებ წილს და, ამდენად, წარმოადგენდა მისი საკუთრების კონსტიტუციური უფლების უფლების შეზღუდვას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხე მხარის განმარტება, რომლის თანახმადაც, კანონისმიერი მემკვიდრეობის დროს, მემკვიდრეთა შორის სამკვიდრო მა-სიდან წილთა სამართლიანი განაწილება წარმოადგენდა იმ ლეგიტიმურ ინტერესს, რომ-ლის გამოც შესაძლებელია საკუთრების უფლების შეზღუდვა. ამავდროულად, სასამართ-ლოს განმარტებით, სადავო ნორმას საფუძვლად ედო პრეზუმფცია, რომ მამკვიდრე-ბელს სურს, თანაბრად მოეპყროს ყველა თანაბარი რიგის მემკვიდრეს. მართალია, ზოგა-დად, კანონმდებლის მხრიდან მემკვიდრეობითსამართლებრივი საკითხების მოწესრიგება პრეზუმფციის საფუძველზე დასაშვებია, თუმცა, კონკრეტულ ვითარებაში, შერჩეული ღონისძიება უნდა ახდენდეს საკითხის გადაწყვეტას ინტერესთა მაქსიმალური დაბალან-სების გზით.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ქონების გაჩუქებისას, მამკვიდრე-ბელი წინასწარ ვერ განსაზღვრავს ვერც სამკვიდროს გახსნის მომენტს და ვერც ამ დროს დასაჩუქრებული პირის უფლებრივ სტატუსს. მართალია, მამკვიდრებელს ქონების გახსვისებისას შესაძლებელია, ჰქონოდა ამ გარიგებით მომავალში მემკვიდრეების წილე-ბზე გავლენის მოხდენის სურვილი, თუმცა, მისი მკვეთრად გამოხატული ნების გარეშე, არაფერი მიუთითებდა, მინიმუმ, უმრავლეს შემთხვევაში, ასეთი სურვილის არსებობაზე. სადავო ნორმით კი კანონმდებელი საკანონმდებლო პრეზუმფციას ეყრდნობოდა არა მხოლოდ მაშინ, როდესაც შეუძლებელი იყო მამკვიდრებლის ნების დადგენა, არამედ მაშინაც, როდესაც ეს უკანასკნელი იყო ცოცხალი და ახორციელებდა ქონების ჩუქებით გახსვისებას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ დაუშვებელია, კანონმდებელი მო-ქმედებდეს მარტოოდენ საკუთარი ვარაუდის საფუძველზე და უგულვებლყოფდეს მამ-კვიდრებლის, ქონების მესაკუთრის ნამდვილ ნებას. მამკვიდრებლის ნების საკანონმდე-ბლო პრეზუმფციით ჩანაცვლება, როდესაც ქმედების გონივრული შეფასება აშკარად ქონების უპირობოდ ჩუქების მიზანზე მიუთითებს, მოკლებულია ლოგიკურ ახსნას. ამ

დროს, კანონმდებელი პრეზუმირებს, რომ მამკვიდრებლის ნება რეალურად მის მიერ გამოხატულის საპირისპიროა. სამოქალაქო კანონმდებლობა ორიენტირებული უნდა იყოს მესაკუთრის ნების პატივისცემაზე, ხოლო, მსგავსი პრეზუმფცია ემსგავსება მამკვიდრებლის ნების უგულვებელყოფას, როდესაც მის მიერ ქონების გაჩუქების ფაქტს, გამჩუქებლის მითითების გარეშე, დამატებით შედეგებს უკავშირებს. ამავე დროს, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახეზე არ იყო ლეგიტიმური ინტერესი, რომელიც ქონების განკარგვასთან დაკავშირებით მესაკუთრის ნების დაძლევას გაამართლებდა.

შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმა არ ადგენდა გონივრულ ბალანსს მამკვიდრებლისა და მემკვიდრის ქონებრივ უფლებებსა და საჯარო ინტერესებს შორის, რის გამოც იგი ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტებით განმტკიცებულ საკუთრების უფლებას.

ირაკლი ჯუღელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ

2020 წლის 29 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „ირაკლი ჯუღელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №1412). საქმეზე სადავოდ გამხდარი ნორმა ადგენდა, რომ იმ პირის ადმინისტრაციული დაკავების საერთო ვადა, რომლის დაკავების ვადაც ემთხვევა არასამუშაო დროს, არ უნდა აღემატებოდეს 48 საათს.

მოსარჩელე მხარე მიიჩნევდა, რომ გასაჩივრებული რეგულაციით ხდებოდა ადმინისტრაციული დაკავების ქვეშ მყოფ პირთა გაუმართლებელი დიფერენცირება დაკავების დროის მიხედვით. კერძოდ, იმ პირთა დაკავების მაქსიმალური ვადა, რომელთა დაკავებაც განხორციელდა არასამუშაო დროს, შეადგენდა 48 საათს, ხოლო სამუშაო დროს დაკავებული პირების – 12 საათს. მოსარჩელე მიუთითებდა, რომ ადმინისტრაციული დაკავების ქვეშ მყოფი პირები, განურჩევლად ადმინისტრაციული დაკავების დროისა, წარმოადგენდნენ არსებითად თანასწორ პირებს და გააჩნდათ საპროცესო დაცვის გარანტიებით სარგებლობის თანაბარი ინტერესი. პირთა დაკავების მაქსიმალურ ვადებს შორის სადავო ნორმით განპირობებული 36 საათიანი სხვაობა არ წარმოადგენდა რაიმე ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის საშუალებას და ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციით განმტკიცებულ თანასწორობის უფლებას.

საქართველოს პარლამენტის პოზიციით, სადავო ნორმით გამოწვეული დიფერენცირება განპირობებული იყო სასამართლოს შეზღუდული სამუშაო გრაფიკით. გასაჩივრებული რეგულაცია შესაძლებელს ხდიდა სასამართლო განხილვის გარეშე არ მომხდარიყო იმ პირების გათავისუფლება, რომელთა დაკავების ვადაც ემთხვეოდა სასამართლოს არასამუშაო დროს. შესაბამისად, გასაჩივრებული რეგულაცია ემსახურებოდა მართლმსაჯულების განხორციელების უზრუნველყოფას. ამასთან, პოლიციელი ვალდებული იყო ადმინისტრაციული დაკავების ქვეშ მყოფი პირი სასამართლოში წარედგინა პირველი შესაძლებლობისთანავე, წინააღმდეგ შემთხვევაში ადგილი ექნებოდა პირის უკანონო დაკავებას. ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოპასუხე მხარე მიიჩნევდა, რომ გასაჩივრებული რეგულაციიდან მომდინარე დიფერენცირება არ ხასიათდებოდა მაღალი ინტენსივობით, განპირობებული იყო ობიექტური საფუძვლით და შეესაბამებოდა თანასწორობის უფლების მოთხოვნებს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმა პირთა დიფერენცირებას უკავშირებდა პირის ადმინისტრაციული დაკავების ზოგადი, 12 საათიანი ვადის ამონურვის დროს. კერძოდ, იმ შემთხვევაში თუ პირის დაკავებისთვის განკუთვნილი 12 საათიანი ვადის გასვლა ემთხვეოდა სასამართლოს არასამუშაო დროს, პირის ადმინისტრაციული დაკავების მაქსიმალური ვადა შესაძლოა ყოფილიყო 48 საათი, ხოლო იმ შემთხვევაში თუ პირის დაკავებისთვის განკუთვნილი 12 საათიანი ვადის გას-

ვლამ ემთხვეოდა სასამართლოს სამუშაო დროს, მაშინ პირის დაკავება ვერ გაგრძელდებოდა 12 საათზე მეტ ხანს. საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ დაკავებულ პირთა ორივე ჯგუფს გააჩნდა იდენტიური საპროცესო მდგომარეობა და საპროცესო გარანტიებით სარგებლობის თანაბარი ინტერესი. შესაბამისად, მოქმედი სამართლებრივი ურთიერთობის მიზნებისთვის შესაძარებელი პირები იყვნენ არსებითად თანასწორნი და სადავო ნორმით ხდებოდა სამართლის წინაშე ყველას თანასწორობის უფლების შეზღუდვა.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმით დადგენილი დიფერენცირება არ წარმოადგენდა მოპასუხე მხარის მიერ დასახელებული ლეგიტიმური მიზნის – მართლმსაჯულების განხორციელების მიღწევის საშუალებას. სასამართლომ გაითვალისწინა, რომ საერთო სასამართლოების ადმინისტრაციულ პალატებში მორიგე მოსამართლეები საქმეებს განიხილავენ შაბათ-კვირასაც. შესაბამისად, პირის დაკავების თუნდაც 24 საათიანი ვადა აუცილებლად მოიცავდა სასამართლოს სამუშაო დროს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ადმინისტრაციული დაკავების 48 საათამდე გახანგრძლივების შესაძლებლობა ვერ აიხსნებოდა სასამართლოს არასამუშაო დროით. ამასთან, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოპასუხე მხარის მიერ დასახელებული ისეთი ობიექტური გარემოებები, როგორებიცაა – საქმის განსჯადი სასამართლოს გადატვირთული გრაფიკი ან საქმის განმხილველი მოსამართლის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესება, თანაბრად მიემართებოდა დაკავების ნებისმიერ შემთხვევას. მიუხედავად ამისა, პირთა გარკვეული წრისათვის დაწესებული დაკავების მაქსიმალური ვადა შეადგენდა 12 საათს ანუ, მაქსიმუმ, მოსამართლის ერთ სამუშაო დღეს, ხოლო პირთა მეორე წრისათვის დაწესებული დაკავების მაქსიმალური ვადა – 48 საათს ანუ მოსამართლის 2 სამუშაო დღეს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სადავო ნორმის პირობებში ისეთ ობიექტურ გარემოებას, როგორიცაა სასამართლოს გადატვირთული გრაფიკი, შესაძლოა პოლიციელი იძულებული გაეხადა ზოგიერთი პირი სხვა უფრო ადრე დაკავებულ პირებზე პრიორიტეტულად წარედგინა სასამართლოსთვის, რაც ერთი მხრივ, ალოგიკური და ყოველგვარ რაციონალურ ახსნას მოკლებული იქნებოდა, ხოლო მეორე მხრივ კი, მნიშვნელოვანი უსამართლობის წყაროს წარმოადგენდა. ამასთან, მოპასუხე მხარეს არ დაუსახელებია რაიმე დამატებითი გარემოება, რომელიც მსგავსი საკანონმდებლო რეგულირების რაციონალურობაზე მიუთითებდა. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმით დადგენილი რეგულაცია იყო დისკრიმინაციული და ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის პირველი პუნქტით დაცულ თანასწორობის უფლებას.

ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სადავო ნორმის დაუყოვნებლივ, სასამართლოს გადანყვეტილების გამოცხადებისთანავე ძალადაკარგულად ცნობის შედეგად, ადმინისტრაციული დაკავების მაქსიმალური ვადა, ყველა შემთხვევაში, გახდებოდა 12 საათი, რაც, რიგ შემთხვევებში, არ დაემთხვეოდა სასამართლოს სამუშაო დროს. შესაბამისად, ვერ მოხდებოდა პირის მოსამართლის წინაშე წარდგენა, რასაც ზოგიერთ შემთხვევაში შესაძლოა მნიშვნელოვანი ინტერესების დაზიანება მოჰყოლოდა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიზანშეწონილად მიიჩნია სადავო ნორმის ძალადაკარგულად გამოცხადება გადავადებულიყო 2021 წლის პირველ ივნისამდე, რათა საქართველოს პარლამენტს მისცემოდა გონივრული ვადა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილებით დადგენილი სტანდარტების შესაბამისად აღნიშნული საკითხის მოწესრიგებისთვის.

2. საერთაშორისო ურთიერთობები და სხვა ღონისძიებები

2.1. საჯარო კომუნიკაცია და საბაზო მცემლო საქმიანობა

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საკომუნიკაციო და საგანმანათლებლო აქტივობაზე არსებითი გავლენა იქონია კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების პრევენციის მიზნით დაწესებულმა შეზღუდვებმა. ნიშანდობლივია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს აპარატი 2020 წლის 13 მარტიდან მუშაობის განსაკუთრებულ რეჟიმზე გადავიდა, რომელიც გულისხმობდა საკონსტიტუციო სასამართლოს აპარატის დიდი ნაწილისთვის მუშაობის დისტანციურ განაწესს, ხოლო ადგილზე მომუშავე თანამშრომლების განთავსებას ცალ-ცალკე, იზოლირებულ ოთახებში.

2.1.1. სამართალწარმოების ელექტრონული პორტალი

საჯარო კომუნიკაციისა და საკონსტიტუციო სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობის გაზრდის თვალსაზრისით, აღსანიშნავია სამართალწარმოების ელექტრონული პორტალის ამოქმედება. საკონსტიტუციო სასამართლომ 2020 წლის იანვარიდან დაიწყო საკონსტიტუციო სამართალწარმოების ელექტრონული სისტემის გამოყენება. 2020 წლის აპრილიდან, ტესტირების რეჟიმში ამოქმედდა სისტემის გარე მომხმარებლების (მოსარჩელე/მოპასუხე მხარის და მათი წარმომადგენლების) ელექტრონული პორტალი. 2020 წლის 18 მაისიდან პორტალით სარგებლობა შეუძლია ნებისმიერ პირს, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოში რეგისტრირებულ მიმდინარე კონსტიტუციურ სარჩელზე არის სარჩელის/წარდგინების ავტორი ან მოპასუხე/სადავო ნორმატიული აქტის მიმღები, აგრეთვე მათი წარმომადგენელი.

ელექტრონული პორტალის მეშვეობით მომხმარებლებს შესაძლებლობა აქვთ გაცნონ საქმის მასალებს და შესაბამის საქმესთან დაკავშირებით კომუნიკაცია დაამყარონ საკონსტიტუციო სასამართლოსთან.

ელექტრონული პორტალით სარგებლობისთვის აუცილებელია სამართალწარმოების მონაწილემ ინსტრუქციით დადგენილი წესით მიმართოს საკონსტიტუციო სასამართლოს. პორტალის გასააქტიურებელი ბმული პირს გაეგზავნება მოთხოვნის ავთენტურობის შემოწმების შემდეგ.

საკონსტიტუციო სამართალწარმოების ელექტრონული სისტემა შეიქმნა ევროკავშირის სასამართლოს მხარდაჭერის პროექტის (EU4Justice) დახმარებით. ამასთან, სისტემისა და გარე მომხმარებლების ელექტრონული პორტალის კრიტიკული მნიშვნელობის მოდულების სიმყარის, უსაფრთხოებისა და სანდოობის უზრუნველყოფის მიზნით პროექტის მხარდაჭერას აგრძელებს ევროპის საბჭო. პროექტის ფარგლებში მიმდინარეობს სასამართლოსა და მხარეებს შორის კომუნიკაციის მოდულის დახვეწა, გამოვლენილი ტექნიკური ხარვეზების აღმოფხვრა და საკონსტიტუციო სასამართლოს ახალი რეგლამენტიდან მომდინარე საჭიროებების შესაბამის პროგრამულ მოდულებში ასახვა.

2.1.2. „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალის“ გამოცემები

2020 წელს საკონსტიტუციო სასამართლომ გააგრძელა საგამომცემლო საქმიანობა, რომლის მიზანს საკონსტიტუციო სამართლის დარგის კვლევის განვითარება წარმოადგენს. 2020 წელს გამოიცა „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალის“ ორი გამოცემა.

კერძოდ, ჟურნალის 2020 წლის 15 ივნისს გამოქვეყნებული სპეციალური გამოცემა მიეძღვნა საგანგებო მდგომარეობის კონსტიტუციურსამართლებრივ რეგულირებასა და ასეთ სიტუაციაში ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებს. კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიის პირობებში, რომელმაც დღის წესრიგში დააყენა კრიზისული მმართველობის

განხორციელება, ხსენებული გამოცემის თემატიკა განსაკუთრებული აქტუალობის მატარებელია.

ჟურნალის სპეციალური გამოცემა მოიცავს საერთაშორისო დონეზე აღიარებული მკვლევარების ნაშრომებს, რომელთა ქართულ ენაზე გამოქვეყნების უფლება ჟურნალმა ექსკლუზიურად მოიპოვა. კერძოდ, მკითხველს საშუალება აქვს გაეცნოს ავტორიტეტული და ხშირად ციტირებადი უცხოელი მეცნიერების - ბრიუს აკერმანის, ერიკ ა. პოზნერისა და კლარისა ლონგის - სტატიებს საგანგებო მდგომარეობის მონესრიგების გამოცდილებაზე ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ასევე, პირადი ინფორმაციის დაცვის საკითხებზე პანდემიის პირობებში. ბრიუს აკერმანის ნაშრომი, რომელიც 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერორისტული აქტის შემდეგ აღმასრულებელი ხელისუფლებისადმი ძალაუფლების გადაცემის შემთხვევას განიხილავს კონსტიტუციურსამართლებრივი თვალსაზრისით, ერთ-ერთი ყველაზე ავტორიტეტული კონტრიბუციაა საგანგებო მდგომარეობის თემაზე. მასვე ეკუთვნის მეორე ნაშრომი, სადაც ავტორი წარმოადგენს მოსაზრებას იმაზე, თუ რა არის საჭირო აღმასრულებელი ხელისუფლების ხელში ძალაუფლების დასაბალანსებლად. ერიკ პოზნერის ნაშრომი განიხილავს აღმასრულებელი ხელისუფლებისადმი გადაწყვეტილებების მიღების მინდობის თეზისის არსს, მისი მოქმედების ფარგლებს ამერიკის შეერთებული შტატების მაგალითზე. არანაკლებ საინტერესო და რელევანტურია კლარისა ლონგის უახლესი პუბლიკაცია, რომელიც COVID-19-ის პანდემიის პირობებში სახელმწიფოთა მიერ პირადი მონაცემთა შეგროვების პრაქტიკის განხილვას ეთმობა.

ამასთანავე, სპეციალურ გამოცემაში თავმოყრილია ახალგაზრდა ქართველი მკვლევარების ნაშრომები ისეთ მნიშვნელოვან სამართლებრივ საკითხებზე, როგორცაა საგანგებო მდგომარეობის დროს ნორმაშემოქმედების პროცესი, საკუთრების უფლების დაცვის საკითხები, ასევე, საგანგებო მდგომარეობიდან მომდინარე საფრთხეები დემოკრატიული სისტემისთვის და საპარლამენტო ფუნქციების განხორციელება მმართველობის საგანგებო რეჟიმში.

„საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალის“ მეორე წლიური გამოცემა გამოქვეყნდა **2020 წლის 30 ნოემბერს**. გამოცემაში თავმოყრილია ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესი სასამართლოს ყოფილი მოსამართლის რუთ ბეიდერ გინსბურგისა და პროფესორ დებორა ჯონს მერიტის სტატია, რომელიც პირველად 1999 წელს გამოქვეყნდა და აღმჭურველი ქმედების არსს და მის საერთაშორისო-სამართლებრივ საფუძვლებს ეხება, ასევე მიმოიხილავს კაცთა და ქალთა შორის თანასწორობის მიღწევისკენ მიმართულ პრაქტიკას აშშ-ში, ინდოეთსა და ევროპის კავშირში. ნიშანდობლივია, საქართველოს პარლამენტის მიერ სქესის ნიშნით პოლიტიკური წარმომადგენლობის უზრუნველყოფი კვოტირების მექანიზმის შემოღების შემდეგ ხსენებული საკითხი ქართული რეალობისთვის განსაკუთრებული აქტუალობის მატარებელია. სტატიაში მოცემულია იმ დროისათვის არსებული აღმჭურველი ქმედების პრაქტიკა როგორც სქესის ნიშნით დისკრიმინაციის, ისე სხვა ტიპის უთანასწორობების აღმოფხვრის მიმართ.

ჟურნალის 2020 წლის მეორე გამოცემა ასევე გვთავაზობს პროფესორ კას სანსტინის ნაშრომს, რომელიც სოციალური მნიშვნელობის არსებით პრობლემას ეთმობა და განიხილავს, თუ როგორ ვითარდება ადამიანების ბრაზი და აღშფოთება საზოგადოებაში. უკანასკნელ წლებში ამერიკის შეერთებულ შტატებში განვითარებული სოციალური პროტესტის მაგალითზე, ნაშრომი აფასებს, თუ რა ძალა აქვს ადამიანებს, რომლებიც დამკვიდრებული ნორმების შერყევას იწყებენ და რა მნიშვნელობის მატარებელია საზოგადოების განწყობა უმცირესობების უფლებებისათვის ბრძოლის წარმატების საკითხში.

ამასთანავე, მიმდინარე გამოცემაში თავმოყრილია ქართველი მკვლევარების ნაშრომები მნიშვნელოვან სამართლებრივ საკითხებზე. კერძოდ, რეგიონალური კონტექსტიდან გამომდინარე, აქტუალობის, ერთი მხრივ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განსჯადობის საკითხის განხილვა შეიარაღებული კონფლიქტისას ნამოჭ-

რილი ადამიანის უფლებათა დარღვევის საჩივრებთან მიმართებით, ხოლო მეორე მხრივ, საინტერესოა ადამიანის უფლებათა ინტერ-ამერიკული ორგანოების პრაქტიკის მიმოხილვა საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის გამოყენებასთან დაკავშირებით. ყურნალის გამოცემა ასევე მოიცავს ნაშრომებს კონკურენციის კონსტიტუციურსამართლებრივი ასპექტების, მენარმეობის თავისუფლებისა და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საკითხებზე და გამოსატყვის თავისუფლების შეზღუდვისა და ინფორმაციული თავისუფლების მნიშვნელობაზე ახალი კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიის პირობებში.

მიმდინარე გამოცემაში ასევე მოცემულია 2020 წელს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის მიერ მიღებული ორი პრეცედენტული მნიშვნელობის მქონე გადაწყვეტილების მიმოხილვა.

აღსანიშნავია, რომ „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალი“ გამოიცემა ქართულ და ინგლისურ ენებზე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსა და გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის თანამშრომლობის ფარგლებში და განკუთვნილია სამართლის სფეროში მოღვაწე მეცნიერების, ექსპერტებისა და სტუდენტების სამეცნიერო ნაშრომების გამოსაქვეყნებლად. გამოცემა უკვე ღიად ხელმისაწვდომი ჟურნალების საერთაშორისო ბაზაშია (Directory of Open Access Journals (DOAJ)) განთავსებული და ინდექსირებულია ევროპის ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური გამოცემების ბაზაში (ERIH PLUS), რაც ჟურნალის სტანდარტების, ლიაობის პოლიტიკის და ეთიკური კრიტერიუმების აღიარებას წარმოადგენს. „საკონსტიტუციო სამართლის ჟურნალის“ ხსენებულ ბაზაში განთავსება კიდევ უფრო გაზრდის მის ავტორიტეტს და უზრუნველყოფს ფართო ხელმისაწვდომობას ჟურნალში გამოქვეყნებულ ნაშრომებზე.

2.2. საერთაშორისო ურთიერთობები

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო აქტიურად საქმიანობდა საერთაშორისო ასპარეზზე და ახორციელებდა მთელ რიგ ღონისძიებებს. სამუხაროდ, კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების პრევენციის მიზნით დაწესებულმა შეზღუდვებმა შეცვალა სასამართლოს საერთაშორისო ურთიერთობების დღის წესრიგი 2020 წელს. კერძოდ, გაუქმდა ან გვიანი ვადით გადაიდო საერთაშორისო ფორმატის დაგეგმილი არაერთი აქტივობა.

შექმნილი მდგომარეობის მიუხედავად, 2020 წლის განმავლობაში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განახორციელა შემდეგი აქტივობები:

2.2.1. სასამართლოს თავმჯდომარის/წევრების მიერ 2020 წელს განხორციელებული მნიშვნელოვანი ვიზიტები

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო კონფერენციების/ორმხრივი შეხვედრების ფარგლებში მჭიდროდ ურთიერთობს უცხო ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოებთან და საერთაშორისო ინსტიტუტებთან.

- **2020 წლის 31 იანვარი** - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე ზაზა თავაძემ სტრასბურგში ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს მიწვევით სასამართლოს სამუშაო წლის გახსნასთან დაკავშირებულ ღონისძიებებში მიიღო მონაწილეობა. ზაზა თავაძე სამუშაო ვიზიტის ფარგლებში ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს თავმჯდომარე ლინოს-ალექსანდრე სიცილიანოსს შეხვდა. შეხვედრისას მხარეებმა საკონსტიტუციო სასამართლოსა და ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს შორის წარმატებულ თანამშრომლობაზე ისაუბრეს, რომელიც მრავალი წელია ვითარდება.

შეხვედრას ასევე ესწრებოდა ადამიანის უფლებათა ევროპის სასამართლოს მოსამართლე ლადო ჭანტურია, ევროსასამართლოს აპარატის წარმომადგენლები, საკონსტიტუციო სასამართლოს პროტოკოლისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტის უფროსი გიორგი ლომთაძე და ევროპის საბჭოში საქართველოს მუდმივი წარმომადგენელი, საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი ირაკლი გივიაშვილი.

შეხვედრაზე დადებითად აღინიშნა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს როლი საქართველოში კონსტიტუციის უზენაესობის დაცვისა და სამართლებრივი სახელმწიფოს განმტკიცების პროცესში.

- **2020 წლის 19-20 თებერვალი** - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე ზაზა თავაძე და სამართლებრივი უზრუნველყოფისა და კვლევების დეპარტამენტის მთავარი მრჩეველი გიორგი სულხანიშვილი სამუშაო ვიზიტით მოლდოვას რესპუბლიკაში იმყოფებოდნენ, სადაც მონაწილეობა მიიღეს მოლდოვას რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლოს 25 წლის იუბილესთან დაკავშირებულ ღონისძიებებში.

ვიზიტის ფარგლებში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დელეგაცია დაესწრო საერთაშორისო კონფერენციას - „კონსტიტუციური მართლმსაჯულება და საზოგადოების რეაქცია: როდესაც საზოგადოების უმრავლესობა არ ეთანხმება საკონსტიტუციო სასამართლოების გადაწყვეტებს.“ ღონისძიებაში ასევე მონაწილეობდნენ ევროპის საბჭოს ვენეციის კომისიის თავმჯდომარე, საკონსტიტუციო სასამართლოების მოსამართლეები ევროპიდან და აკადემიური წრეების წარმომადგენლები.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ზაზა თავაძემ ბალტიისა და შავი ზღვის რეგიონების ქვეყნების კონსტიტუციური მართლმსაჯულების ასოციაციის (BBCJ) ფორმატში შეხვედრა გამართა მოლდოვას რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე ვლადიმირ ტურჩანთან. შეხვედრას ასევე ესწრებოდა ლიეტუვას რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე დანიუს ჟალიმასი. მხარეებმა წევრ საკონსტიტუციო სასამართლოებს შორის არსებული მჭიდრო თანამშრომლობა განიხილეს და მისი განვითარების შესაძლებლობაზე ისაუბრეს.

ზაზა თავაძემ ასევე პირისპირ შეხვედრა გამართა ევროპის საბჭოს ვენეციის კომისიის თავმჯდომარე ჯანი ბუკიკოსთან. მხარეებმა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსა და ვენეციის კომისიას შორის არსებული თანამშრომლობა განიხილეს.

- **2020 წლის 9 მარტი** - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე ზაზა თავაძე სამუშაო ვიზიტით ასტანაში იმყოფებოდა, სადაც ყაზახეთის რესპუბლიკის საკონსტიტუციო საბჭოს თავმჯდომარე კაირატ მამის შეხვდა.

შეხვედრა გაცნობით ხასიათს ატარებდა, რომლის ფარგლებშიც მხარეებმა ორ ინსტიტუციას შორის თანამშრომლობის მიმართულებები განიხილეს. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსა და ყაზახეთის რესპუბლიკის საკონსტიტუციო საბჭოს ევროპისა და მსოფლიო მასშტაბის ფარგლებში მრავალმხრივი ურთიერთობის ფორმატში თანამშრომლობის ისტორია აქვთ. შეხვედრაზე გამოითქვა სურვილი ინსტიტუციებს შორის განვითარდეს ორმხრივი თანამშრომლობა.

- **2020 წლის 28 აგვისტო** - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე მერაბ ტურავამ მონაწილეობა მიიღო ყაზახეთის რესპუბლიკის საკონსტიტუციო საბჭოს მიერ ორგანიზებულ საერთაშორისო კონფერენციაში: “XXI საუკუნის კონსტიტუცია - კანონის უზენაესობა, ადამიანის ღირსება და სახელმწიფოს ეფექტურობა”, რომელიც ონლაინ რეჟიმში გაიმართა. ღონისძიება ყაზახეთის რესპუბლიკის კონსტიტუციის 25 წლის იუბილეს მიეძღვნა და აზიის საკონსტიტუციო სასამართლოებისა და რელევანტური ინსტიტუტების ასოციაციის IV კონგრესის ფარგლებში ჩატარდა.

კონფერენციის მონაწილეებს მისასალმებელი სიტყვით მიმართეს ყაზახეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტმა კასიმ-ჯომარტ ტოკაევმა და ევროპის საბჭოს ვენეციის კომისიის პრეზიდენტმა ჯანი ბუკიკიომ.

ლონისძიებაში მონაწილეობდნენ მოსამართლეები ევროპისა და აზიის უმაღლესი ეროვნული სასამართლოებიდან, ასევე, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და აკადემიური სფეროს წარმომადგენლები.

2.2.2. საქართველოში აკრედიტებულ დიპლომატიურ კორპუსთან, საერთაშორისო და დონორ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა

საკონსტიტუციო სასამართლო აგრეთვე აქტიურად თანამშრომლობს საქართველოში აკრედიტებულ დიპლომატიურ კორპუსთან, საერთაშორისო და დონორ ორგანიზაციებთან.

- **2020 წლის 14 ივლისი** - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ამერიკის შეერთებული შტატების საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი საქართველოში კელი დეგნანი ეწვია, რომელსაც საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე მერაბ ტურავამ უმასპინძლა.

სამართლის სფეროში მისი კვალიფიკაციისა და გამოცდილების გათვალისწინებით, ელჩი დეგნანი დაინტერესდა საკონსტიტუციო კონტროლის სისტემით საქართველოში, საკონსტიტუციო სასამართლოს კომპეტენციითა და სამართალწარმოების პრაქტიკული ასპექტებით. მერაბ ტურავამ ელჩთან ისაუბრა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობის, საკონსტიტუციო სამართალწარმოების პროცედურისა და სასამართლოს გადაწყვეტილებების ეფექტების შესახებ.

შეხვედრა გაცნობით ხასიათს ატარებდა. მხარეებმა გამოთქვეს სურვილი საქართველოში ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოსა და საკონსტიტუციო სასამართლოს შორის თანამშრომლობის გაღრმავების მიმართულებით.

- **2020 წლის 20 ივლისი** - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ევროპის საბჭოს ოფისის ხელმძღვანელი საქართველოში კრისტიან ურსე ესტუმრა, რომელსაც საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე მერაბ ტურავამ უმასპინძლა.

შეხვედრაზე საუბარი შეეხო საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობას, მის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებების მნიშვნელობას საქართველოს სამართლებრივი სისტემის განვითარებაში. მხარეებმა, ასევე, დადებითად აღნიშნეს საკონსტიტუციო სასამართლოსა და ევროპის საბჭოს ოფისს შორის არსებული მჭიდრო თანამშრომლობა ევროპის საბჭოსა და ევროკავშირის ერთობლივი პროექტის - „სასამართლო სისტემის ანგარიშვალდებულებისა და ეფექტიანობის გაუმჯობესება და ადვოკატთა პროფესიონალიზმის ამაღლება საქართველოში“ - ფარგლებში, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოს ინსტიტუციურ გაძლიერების კომპონენტს ითვალისწინებს.

კრისტიან ურსემ, რომელიც საქმიანობას საქართველოში ასრულებდა, პატივისცემა გამოხატა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიმართ და დადებითად აღნიშნა საკონსტიტუციო სასამართლოს როლი საქართველოში სამართლის უზენაესობის განმტკიცების პროცესში.

მერაბ ტურავამ მადლობა გადაუხადა კრისტიან ურსეს მხარდაჭერისთვის და საკონსტიტუციო სასამართლოსა და ევროპის საბჭოს შორის თანამშრომლობის გაძლიერების პროცესში შეტანილი ღირებული წვლილისთვის. საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარემ, ასევე, მადლიერება გამოხატა კრისტიან ურსეს მიერ საქართველოში განეული საქმიანობის მიმართ და წარმატებები უსურვა მას მომავალ პროფესიულ საქმიანობაში.

- **2020 წლის 1-2 აგვისტო** - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე მერაბ ტურავამ მონაწილეობა მიიღო ევროკავშირის სასამართლოს მხარდაჭერის პროექტის (EU4Justice) მიერ ორგანიზებულ სამუშაო შეხვედრაში, რომელიც სასამართლო აქტების გამოქვეყნებისა და პერსონალური მონაცემების დაცვის საკანონმდებლო რეგულირების საკითხებზე ბათუმში, სასტუმრო „ჰილტონში“ გაიმართა.

საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარემ დამსწრე საზოგადოებას სიტყვით მიმართა და, შეხვედრის თემიდან გამომდინარე, ყურადღება გაამახვილა საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 7 ივნისის გადაწყვეტილებაზე, რომლის შედეგადაც არაკონსტიტუციურად გამოცხადდა ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსისა და „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის სადავო დებულებების ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც გამორიცხავს ღია სასამართლო სხდომის შედეგად მიღებული სასამართლო აქტების სრული ტექსტის საჯარო ინფორმაციის სახით გაცემას.

მონვეულ სტუმრებს ასევე, სიტყვით მიმართეს: საქართველოს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე ანრი ოხანაშვილმა, ევროკავშირის სასამართლოს მხარდაჭერის პროექტის ხელმძღვანელმა რენატე ვინთერმა, საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანმა გიორგი მიქაუტაძემ და სახელმწიფო ინსპექტორმა ლონდა თოლორაიამ.

სამუშაო შეხვედრაზე გაიმართა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ადმინისტრაციული სამართლის მიმართულების პროფესორის, ევროკავშირის პროექტის „სასამართლო რეფორმების მხარდაჭერა საქართველოში“ უფროსი ექსპერტის, საკონსტიტუციო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლის მათა კოპალეიშვილის კვლევის პრეზენტაცია თემაზე: „კონსტიტუციით დადგენილი ბალანსი სასამართლო აქტებზე საჯარო ხელმისაწვდომობის უფლებასა და პერსონალური მონაცემების ხელმისაწვდომობისგან დაცვის უფლებას შორის“. შეხვედრაზე, ასევე, მიმოიხილეს საქართველოს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის მიერ მომზადებული საკანონმდებლო ცვლილებების სამუშაო ვერსია.

ლონისძიებას ესწრებოდნენ, როგორც საკონსტიტუციო სასამართლოს, ასევე, საქართველოს პარლამენტის, სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის, უზენაესი სასამართლოსა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები.

2.2.3. ევროკავშირისა და ევროპის საბჭოს მიერ თანადაფინანსებული პროექტის „სასამართლო რეფორმის მხარდაჭერა საქართველოში“

2020 წლის იანვრიდან ევროკავშირისა და ევროპის საბჭოს მიერ თანადაფინანსებული პროექტი „სასამართლო რეფორმის მხარდაჭერა საქართველოში“ დაიწყო, რომლის ერთ-ერთი კომპონენტს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ინსტიტუციური გაძლიერება წარმოადგენს. პროექტის მიზანია საკონსტიტუციო სასამართლოს ეფექტიანობის უზრუნველყოფის მიზნით, საკანონმდებლო ბაზის დახვეწა, სასამართლოს აპარატის უწყვეტი პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა, საკონსტიტუციო კონტროლის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, საკონსტიტუციო სასამართლოს პოზიტიური პოზიციონირება და მისი როლისა და ფუნქციების შესახებ ცნობადობის ამაღლება. პროექტი 2020 - 2021 წლებში განხორციელდება, რომლის ფარგლებშიც სხვადასხვა ტიპის აქტივობა იგეგმება.

სამართლის ელექტრონული ბიბლიოთეკების კონსორციუმი (CELL).

საქართველოს სამართლის ინსტიტუტის უშუალო ძალისხმევითა და ევროკავშირი/ევროსაბჭოს ერთობლივი „სასამართლოს რეფორმის მხარდაჭერის“ პროექტისა და US-

AID-ის დაფინანსებული პროგრამის „კანონის უზენაესობის მხარდაჭერა საქართველოში“ (PROLoG) ფინანსური ხელშეწყობით სამართლის ელექტრონული ბიბლიოთეკების კონსორციუმი დაფუძნდა (CELL). კონსორციუმი საშუალებას აძლევს საკონსტიტუციო სამართლოს წევრებს/თანამშრომლებს ჰქონდეთ წვდომა ელექტრონულ სამართლებრივ რესურსებზე (Westlaw and HeinOnline), რაც თავის მხრივ გააუმჯობესებს კვლევისა და სამეცნიერო მუშაობის ხარისხს.

აღსანიშნავია, რომ აკადემიურ წყაროებზე წვდომა მოითხოვს სპეციალურ, ძვირადღირებულ სანეგრო გადასახადს, რომლის საშუალებით ხელმისაწვდომია ათასობით იურიდიული სახის ლიტერატურა, აკადემიური ჟურნალი და სხვა რელევანტური პერიოდული გამოცემები.

კონსორციუმში ჩართულ მხარეებს საშუალება ეძლევათ გაინანილონ ყოველწლიური სანეგრო გადასახადი და ჰქონდეთ აკადემიურ წყაროებთან შეუფერხებელი წვდომა. ამით ინსტიტუციების ელექტრონული აკადემიური ბიბლიოთეკა ხდება მეტად ხელმისაწვდომი და ხარჯ-ეფექტური, ვინაიდან სანეგროს გადასახადი დონორების მხარდაჭერაზე აღარ იქნება დამოკიდებული.

კონსორციუმის დამფუძნებელი წევრები არიან საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისია, სულხან-საბა ორბელიანის სასწავლო უნივერსიტეტი და საქართველოს უნივერსიტეტი. თუმცა, კონსორციუმი ღიაა ითანამშრომლოს სხვა დაინტერესებულ საჯარო, აკადემიურ თუ კერძო ორგანიზაციებთან, წევრების რაოდენობის გაზრდისა და, შესაბამისად, უფრო მეტი ელექტრონული რესურსისადმი ხელმისაწვდომობის მიზნით.

2.2.4. ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენცია

2017-2020 წლებში ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენციას თავმჯდომარეობდა ჩეხეთის რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლო. აღსანიშნავია, რომ კორონავირუსის (COVID-19) პანდემიის გამო, 2020 წლის 26 - 29 მაისს ქალაქ პრაღაში დაგეგმილი ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების XVIII კონგრესი გადაიდო და წევრი სასამართლოების გადანყვებილებით, 2021 წლის 24-25 თებერვალს დისტანციურ ფორმატში გაიმართა.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე მერაბ ტურავამ მონაწილეობა მიიღო ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენციის XVIII კონგრესში, რომელსაც ორგანიზება ჩეხეთის რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლომ გაუწია.

24 თებერვალს XVIII კონგრესის ფარგლებში, ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების თავმჯდომარეთა მიერ გადანყდა სხვადასხვა საორგანიზაციო საკითხი, მათ შორის, განისაზღვრა, რომ ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენციის XIV კონგრესის თავმჯდომარე იქნება მოლდოვის რესპუბლიკის საკონსტიტუციო სასამართლო.

25 თებერვალს გაიმართა კონფერენცია, რომლის ფარგლებშიც სპიკერებმა წარმოადგინეს მოხსენებები კონგრესის თემატურ საკითხზე. XVIII კონგრესის თემას წარმოადგენდა - „ადამიანის უფლებები და ფუნდამენტური თავისუფლებები: ურთიერთდამოკიდებულება საერთაშორისო, სუპრანაციონალურ და ეროვნულ კატალოგებს შორის 21-ე საუკუნეში“.

ღონისძიებაში მონაწილეობა მიიღეს ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების მოსამართლეებმა, ასევე, ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოსა და ევროპის კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს თავმჯდომარეებმა.

აღსანიშნავია, რომ 2014-2017 წლებში ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების

კონფერენციას საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო თავმჯდომარეობდა, რომლის ფარგლებშიც XVII კონგრესის ღონისძიებები 2017 წელს ბათუმში გაიმართა.

ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენცია 1971 წელს დაარსდა და მასში გაერთიანებულია ევროპის 41 საკონსტიტუციო სასამართლო და რელევანტური ინსტიტუტი. კონფერენციის მიზანია, საკონსტიტუციო სასამართლოების რეგულარული ურთიერთობის საფუძველზე, ხელი შეუწყოს წევრ სასამართლოებს შორის ინფორმაციის და გამოცდილების გაზიარებას კონსტიტუციური კონტროლის საკითხებზე. ასევე, მისი ამოცანაა გაზარდოს საკონსტიტუციო სასამართლოების დამოუკიდებლობა, როგორც დემოკრატიის და კანონის უზენაესობის მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს ადამიანის უფლებების დაცვა.

ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენციის სტრუქტურა და კომპეტენცია რეგულირდება მისი სტატუტით და რეგლამენტით. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო აღნიშნული კონფერენციის წევრია 2000 წლიდან.

3. კონსტიტუციური კანონიერების განმტკიცების მნიშვნელოვანი მიმართულებები

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსთვის 2020 წელი მნიშვნელოვანი და გამონევევებით აღსავსე იყო როგორც გადაწყვეტილებებით დადგენილი კონსტიტუციურსამართლებრივი სტანდარტების, ისე - პანდემიის პირობებში კონსტიტუციური კონტროლის ეფექტური განხორციელებისა და მის მიმდინარეობაზე საზოგადოების ინფორმირებულობის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით.

3.1. 2020 წელს დადგენილი კონსტიტუციურსამართლებრივი სტანდარტები

2020 წელს საკონსტიტუციო სასამართლომ მნიშვნელოვანი განმარტებები გააკეთა რწმენის თავისუფლების შინაარსთან და ფარგლებთან დაკავშირებით.³⁸ კერძოდ, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ მოსარჩელეთა რელიგიური წინააღმდეგობა, როგორცაა რელიგიური რწმენის მოტივით ელექტრონული პირადობის მოწმობის აღებაზე უარის თქმა, დაცული იყო კონსტიტუციის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტით, ვინაიდან, იგი არ ეწინააღმდეგებოდა დემოკრატიულ ღირებულებებს და გააჩნდა გარკვეული დასაყრდენი მართლმადიდებლურ სწავლებაში, იმავდროულად, აკმაყოფილებდა სერიოზულობისა და დამაჯერებლობის კონსტიტუციურ სტანდარტს. სასამართლომ დაადგინა, რომ დაუშვებელია, დაცული სფეროს ფარგლებში მოვიაზროთ პირის მხოლოდ ის რელიგიური მოსაზრებები, რომლებსაც შესაბამისი კონფესიის/რელიგიური ჯგუფის წევრთა უმრავლესობა იზიარებს. არამედ, ასეთ დროს გადამწყვეტი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს პირის გულწრფელობას, მისი წინააღმდეგობის კეთილსინდისიერებას. კონსტიტუციის მე-16 მუხლით დაცულია რწმენის მხოლოდ იმგვარი გაცხადება (მოქმედება/უმოქმედობა), რომელიც მჭიდრო და უშუალო კავშირშია აღნიშნულ რწმენასთან.

დასახელებულ საქმეში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა სადავო ნორმების ნეიტრალურ ბუნებაზე და განმარტა, რომ სახელმწიფოს ზოგადი რეგულაცია, რომელიც არ აწესებს კონკრეტულ შეზღუდვას რწმენის თავისუფლებასთან მიმართებით და, იმავდროულად, საერთოდ არ გააჩნია პირდაპირი შინაარსობრივი ბმა რწმენის/რელიგიის საკითხებთან, ვერ იქნება განხილული რწმენის/რელიგიის თავისუფლებაში სახელმწიფოს ჩარევად. საქართველოს კონსტიტუციით დაცული რწმენის/აღმსარებლობის თავისუფლებიდან არ წარმოდგება სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება, ოფიციალური დოკუმენტების შემუშავებისას, გაითვალისწინოს ყველა ის გულწრფელი წინააღმდეგობა, რომელიც შეიძლება რწმენის საფუძველზე წარმოეშვას მის მოქალაქეებს, რომლებიც სხვადასხვა რელიგიას მიეკუთვნებიან. განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც რელიგიური რწმენით შთაგონებული ესა თუ ის ქმედება არ წარმოადგენს შესაბამისი რელიგიის პრინციპულ/სავალდებულო მოთხოვნას.

2020 წლის პრაქტიკიდან აღსანიშნავია ასევე, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ იმსჯელა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობაზე ასარჩევად საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ საქართველოს პარლამენტისთვის წარსადგენი კანდიდატების შერჩევის არსებულ მოდელზე.³⁹ საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ ერთი მხრივ, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს დაკომპლექტების წესის და უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების საბოლოო განწესებაში საბჭოს როლის, ხოლო, მეორე მხრივ, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ

³⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 4 ივნისის №1/1/1404 გადაწყვეტილება საქმეზე „ნანა სეფაშვილი და ია რეხვიაშვილი საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის წინააღმდეგ“

³⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 30 ივლისის №3/1/1459,1491 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

გადაწყვეტილების მიღების წესის და კეთილსინდისიერი და კომპეტენტური კანდიდატების შერჩევის უზრუნველსაყოფად არსებული კომპლექსური პროცედურებისა და გარანტიების გათვალისწინებით, საბჭოს, როგორც კოლეგიური ორგანოს მიერ უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატების შერჩევისას გადაწყვეტილების მიღება ფარულად და ნერილობითი დასაბუთების გარეშე არ ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციის მოთხოვნებს და არსებული მოდელი უზრუნველყოფდა პარლამენტისათვის მოსამართლეთა სათანადო კანდიდატების წარდგენას.

აღნიშნულ საქმეში საკონსტიტუციო სასამართლომ აგრეთვე აღნიშნა სასამართლოს კეთილსინდისიერი და კომპეტენტური მოსამართლეებით დაკომპლექტების მნიშვნელობაზე და განმარტა, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლება სათანადო ღირსების, კვალიფიკაციის, კონსტიტუციურ ღირებულებათა და ადამიანის უფლებებისადმი ერთგული მოსამართლეების გარეშე, მართოდენ, ფიქციად იქცევა. საზოგადოებას ვერ ექნება სასამართლო ხელისუფლებისადმი ნდობა, თუ თავად მოსამართლეებს არ შესწევთ უნარი, სათანადოდ აღასრულონ და ემსახურონ მართლმსაჯულებას. ამდენად, სამართლიანი სასამართლოს უფლების რეალიზების ერთადერთი უპირობო საშუალება მისი სათანადო მოსამართლეებით დაკომპლექტებაა. აღნიშნული, თავისთავად, გულისხმობს სასამართლოს იმ კანდიდატებით დაკომპლექტებას, რომლებიც სრულად აკმაყოფილებენ მოსამართლისათვის წაყენებულ კომპეტენტურობისა და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმებს.

2020 წელს, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა პარტიულ სიებში სქესის ნიშნით სავალდებულო კვოტირების ინსტიტუტთან და ამ კუთხით საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე სახელმწიფოს მიერ ნაკისრ პოზიტიურ ვალდებულებებთან დაკავშირებით.⁴⁰ კერძოდ, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტებით, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტი წარმოადგენს სახელმწიფოსთვის ზოგად სახელმძღვანელო პრინციპს, რომელიც პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში სხვადასხვა გზებით მამაკაცებისა და ქალების უნარების თანაბრად რეალიზების ხელშეწყობის ვალდებულებას განერს. დასახელებული კონსტიტუციური დებულების მიზანია შექმნას ისეთი გარემო, რომელშიც ქალი და მამაკაცი თანაბარი შრომითა და უნარებით თანაბარ წარმატებას მიაღწევენ. ხსენებული კი შესაძლებელია მიღწეულ იქნეს სქესთან დაკავშირებული და მისგან მომდინარე წარმატებისთვის ხელისშემშლელი ხელოვნური ბარიერების დამაბალანსებელი მექანიზმების ჩამოყალიბებით.

აღნიშნულ საქმეში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ იმსჯელა საქართველოში არსებულ ფაქტობრივ რეალობაზე, რომელიც აშკარად მიუთითებდა, რომ საქართველოს პარლამენტში ქალთა დაბალი წარმომადგენლობა პირდაპირ კავშირში იყო მათი უნარების რეალიზებასთან დაკავშირებული ხელოვნური ბარიერების არსებობასთან, რის გამოც, საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტის მიზნებისათვის, გამართლებული იყო სახელმწიფოს მხრიდან ისეთი ზომების მიღება, რომელიც გაზრდიდა პარლამენტში ქალთა რაოდენობას და ამ გზით დააბალანსებდა ხელოვნური ბარიერების არსებობით განპირობებულ უთანასწორობას. სადავო ნორმის კონსტიტუციურობის დადგენისას საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მხედველობაში მიიღო ნორმიდან მომდინარე უფლების შეზღუდვის ნაკლები ინტენსივობა და მისი მოქმედების დროებითი ხასიათი და მიიჩნია, რომ სადავო ნორმის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც საარჩევნო სუბიექტებს ავალდებულებდა საქართველოს პარლამენტის 2024 წლის 26 ოქტომბრის არჩევნებამდე ჩასატარებელი საქართველოს პარლამენტის არჩევნებისათვის პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში წარედგინათ მინიმუმ ერთი ქალი კანდი-

⁴⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 სექტემბრის №3/3/1526 გადაწყვეტილება საქმეზე «ა(ა)პ მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „ახალი პოლიტიკური ცენტრი“, ჰერმან საბო, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე და ანა ჩიქოვანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ»

დატი შესაბამისობაში იყო საქართველოს კონსტიტუციის მოთხოვნებთან.

2020 წელს განხილულ საქმეთაგან აგრეთვე აღსანიშნავია პირველი ინსტანციის სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე საქართველოს პარლამენტის წევრისთვის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საკითხზე საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება.⁴¹

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ პარლამენტის წევრის კონსტიტუციური სტატუსის, მისი ფუნქციების მნიშვნელობისა და ლეგიტიმაციის წყაროს გათვალისწინებით, აუცილებელია, არსებობდეს პარლამენტის წევრის უფლებებისა და ინტერესების დაცვის მყარი კონსტიტუციური საფუძვლები და არ მოხდეს მისი უფლებამოსილების შეწყვეტა დემოკრატიის პრინციპთან შეუთავსებელი გზით. ამასთანავე, საკონსტიტუციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ დანაშაულის ხასიათზე, რომლის ჩადენაშიც იყო მოსარჩელე დამნაშავედ ცნობილი პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ და აღნიშნა, რომ საქართველოს კონსტიტუციის მოთხოვნაა, საკანონმდებლო საქმიანობა განახორციელონ მხოლოდ ისეთმა პირებმა, რომელთა ქცევაც შეუსაბამო არაა პარლამენტის წევრის სტატუსთან, რათა საქართველოს პარლამენტის საქმიანობას არ მიადგეს გამოუსწორებელი რეპუტაციული ზიანი და ეჭვქვეშ არ დადგეს მის მიერ განხორციელებული საკანონმდებლო, წარმომადგენლობითი და მაკონტროლებელი ფუნქციების სანდოობა. საკონსტიტუციო სასამართლოს პოზიციით, საზოგადოებაში უნდა არსებობდეს აღქმა, რომ პარლამენტის საქმიანობა და კანონშემოქმედებითი პროცესი თავისუფალია შიდა და გარე ჩარევების, ვინაშთ პირადი ინტერესებისა და უკანონო ზემოქმედებისაგან. ამ მიზნის მიღწევა კი შეუძლებელი იქნება მაშინ, თუკი პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ დამნაშავედ ცნობილი პირი კვლავ განაგრძობს საკანონმდებლო ორგანოში საქმიანობას.

2020 წელი მნიშვნელოვანი იყო აგრეთვე სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებულის უფლებების გაუმჯობესების თვალსაზრისით. საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 57-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ბლანკეტურად გამორიცხავდა დაზარალებულის შესაძლებლობას, სისხლის სამართლის საქმის მასალების ასლების მიღების გზით გაცნობოდა ინფორმაციას გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ, მათ შორის, იმ შემთხვევაშიც, როდესაც აღნიშნული ქმედება საფრთხეს არ უქმნიდა გამოძიების ინტერესებს.⁴²

გასული წლის განმავლობაში საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათაგან აღსანიშნავია მის მიერ განვითარებული მსჯელობა საავტორო და მომიჯნავე უფლებების მფლობელ პირთა ინტერესების დაცვის და ამ მიმართულებით, საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის განვითარების თვალსაზრისით.⁴³ კერძოდ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ კონსტიტუციასთან შესაბამისად ცნო ნორმები, რომლებიც ფიზიკური პირის მიერ აუდიოვიზუალური ნაწარმოების ან ფონოგრამაზე ჩანერილი ნაწარმოების პირადი მიზნით რეპროდუცირებისას (კოპირებისას), ჰონორარის გადახდის ვალდებულებას უდგენდა ამგვარი ნაწარმოების რეპროდუცირებისთვის განკუთვნილი მონეობილობების და მატერიალური მატარებლების მწარმოებლებსა და იმპორტიორებს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ ხაზი გაუსვა საავტორო და მომიჯნავე უფლებების მფლობელ პირთა ქონებრივი ინტერესების დაცვის მნიშვნელობას და

⁴¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 სექტემბრის №3/2/1473 გადაწყვეტილება საქმეზე «ნიკანორ მელია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ»

⁴² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 18 დეკემბრის №1/3/1312 გადაწყვეტილება საქმეზე „კონსტანტინე გამსახურდია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

⁴³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 დეკემბრის №2/1/877 გადაწყვეტილება საქმეზე „„შპს ალტა“, „შპს ოქეი“, „შპს ზუმერი ჯორჯია“, „შპს ჯორჯიან მობაილ იმპორტი“ და „შპს სმაილი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

აღნიშნა, რომ მეცნიერების, ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებების შემქმნელი პირების ავტორად აღიარება და მათი ეკონომიკური ინტერესების დაცვა უკავშირდება მნიშვნელოვან საჯარო ლეგიტიმურ მიზნებს. კერძოდ, საავტორო უფლებების სათანადოდ დაცვით, სახელმწიფო ხელს უწყობს ინოვაციურ და შემოქმედებით საქმიანობას, მეცნიერების, ლიტერატურის და ხელოვნების ნაწარმოებების შექმნას, შენარჩუნებას და განვითარებას, აგრეთვე საზოგადოების კულტურული იდენტობის ჩამოყალიბებას. ამასთან, ავტორების მიერ შექმნილი პროდუქტის საზოგადოებამდე მიტანაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ ნაწარმოებების შემსრულებლები, ინფორმაციის მატარებელზე შემნახველი და გამავრცელებელი პირები და მთელი ის კომერციული ინდუსტრია, რომელიც ამ პროცესშია ჩართული. აქედან გამომდინარე, მომიჯნავე უფლებების მფლობელი სუბიექტების ეკონომიკური ინტერესების დაცვაც პირდაპირ კავშირშია განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის განვითარებასთან, ხელს უწყობს მეცნიერების, ლიტერატურის და ხელოვნების ნაწარმოებების შექმნას, გავრცელებას და საზოგადოებისათვის მათ ხელმისაწვდომობას.

საკონსტიტუციო სასამართლომ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი განმარტებები გააკეთა სისხლის სამართლის პროცესში ჩხრეკის ჩატარების საფუძვლებსა და გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის მტკიცებულებით სტანდარტთან მიმართებით.⁴⁴ კერძოდ, სასამართლომ იმსჯელა ჩხრეკის ჩატარების კონსტიტუციურობაზე იმ შემთხვევაში, როდესაც მას მხოლოდ ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია ედება საფუძვლად. ამასთან, სასამართლომ პირადი ცხოვრების დარღვევად მიიჩნია ჩხრეკის შედეგის განხილვა ჩხრეკისთვის აუცილებელი დასაბუთებული ვარაუდის შექმნის ერთ-ერთ საფუძვლად.

სასამართლომ ხაზი გაუსვა ოპერატიული წყაროსა და ანონიმური პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას დანაშაულთან ბრძოლის კუთხით. ამასთან, ყურადღება გაამახვილა ინფორმაციის წყაროს კონფიდენციალურობის გარანტიის აუცილებლობაზე მნიშვნელოვანი სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ინტერესების უზრუნველსაყოფად. იმავდროულად, სასამართლომ განმარტა, რომ ჩვეულებრივი მოწმისგან განსხვავებით, ოპერატიული წყაროს და ანონიმური პირის შემთხვევაში არ ხდება/ვერ ხერხდება სასამართლოს მიერ ინფორმაციის პირველწყაროს სანდოობის გადამოწმება. შესაბამისად, ასეთი ინფორმაციის სათანადო გადამოწმების გარეშე ჩხრეკის საფუძვლად გამოყენება ადამიანის პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის უფლების არასაჭირო შეზღუდვის მაღალ რისკს ქმნის.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ იმისათვის, რათა ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია საფუძვლად დაედოს ადამიანის ჩხრეკას, თავად ინფორმაცია უნდა იყოს დეტალიზებული და შესაძლებელი იყოს მისი სანდოობის გარკვეული ხარისხით გადამოწმება. მაგალითისთვის, ინფორმაციის სანდოობა შეიძლება დადასტურდეს პოლიციელის ჩვენებით, რომელიც გაფრთხილებულია ცრუ ინფორმაციის მიწოდების შემთხვევაში სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის შესახებ და რომელიც მიუთითებს, რომ წყარო გამოცდილი და სანდოა, მის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია კი სანდოობის ხარისხით გამოირჩეოდა წარსულშიც.

სასამართლომ განმარტა, რომ კანონის სისტემური და გრამატიკული განმარტების საფუძველზე, გამორიცხული უნდა იყოს მხოლოდ ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით ჩხრეკის ჩატარება, ვინაიდან დასაბუთებული ვარაუდი მოითხოვს მინიმუმ კიდევ ერთ ინფორმაციას ან ფაქტს იმისათვის, რომ უფლებამოსილ პირს ჰქონდეს შესაბამისი ხარისხის ეჭვის საფუძველი. ამრიგად, ჩხრეკის კანონიერად ჩატარება მხოლოდ ოპერატიული წყაროს ან ანონიმური პირის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექს-

⁴⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 დეკემბრის №2/2/1276 გადაწყვეტილება საქმეზე „გიორგი ქებურია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

სის მიხედვით, არ უნდა იყოს შესაძლებელი.

საკონსტიტუციო სასამართლომ გაიზიარა მოსარჩელის მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ თუ ოპერატიული ინფორმაციის მიღების შესახებ პატაკის შემდგენი/მიმღები პირის გამოკითხვის ოქმი ყოველგვარი დამატებითი ინფორმაციის მითითების გარეშე იმეორებს მხოლოდ პატაკში აღწერილ ინფორმაციას, ანდა მხოლოდ იმ ინფორმაციას, რომელიც ოპერატიულმა წყარომ მიაწოდა, იგი უტოლდება ერთ ინფორმაციას, რაც ცხადია ვერ შეფასდება ინფორმაციის ან ფაქტების ერთობლიობად. მიუხედავად ამისა, საქმეში არ ყოფილა წარმოდგენილი ცხადი და რელევანტური პრაქტიკა, რომელიც დაადასტურებდა, რომ ჩხრეკის საფუძველი გახდა მხოლოდ ოპერატიული ინფორმაციის მიმღები პირის პატაკი და ამ პირის გამოკითხვის ოქმი, რომელიც იმეორებს პატაკში არსებულ ან/და ოპერატიული წყაროს ინფორმაციას, ყოველგვარი დამატებითი ინფორმაციის მითითების ანდა ინფორმაციის გადამონმების გარეშე. ამრიგად, სასამართლომ ამ კუთხით სადავო რეგულირება კონსტიტუციასთან შეუსაბამოდ არ მიიჩნია.

თუმცა, სასამართლომ მიუთითა, რომ საერთო სასამართლოს პრაქტიკაში ყოფილა შემთხვევები, როდესაც ჩხრეკის შედეგი საფუძველად დაედო ჩხრეკის კანონიერების დასაბუთებას. სასამართლოს განმარტებით, ჩხრეკის შედეგად მტკიცებულების მოპოვების ფაქტი არარელევანტური გარემოებაა იმის გადამონმებისას, თუ რამდენად სწორად აფასებდა სამართალდამცავი ჩხრეკის ჩატარებამდე დასაბუთებული ვარაუდის არსებობის ფაქტს. შესაბამისად, კონკრეტული ჩხრეკის ჩატარების საჭიროების/აუცილებლობის შეფასებაზე გავლენას არ ახდენს ამავე ჩხრეკის შედეგად სათანადო მტკიცებულების მოპოვების ფაქტი. შესაბამისად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად მიიჩნია სადავო რეგულირების ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც ჩხრეკის შედეგს განიხილავს ჩხრეკისთვის აუცილებელი დასაბუთებული ვარაუდის შექმნის ერთ-ერთ საფუძველად.

ამავე გადანყვეტილებით საკონსტიტუციო სასამართლომ გამამტყუნებელი განაჩენის უტყუარ მტკიცებულებებზე დაყრდნობის კონსტიტუციურ გარანტიასთან შეუსაბამოდ მიიჩნია გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის იმგვარი ჩვენების საფუძველზე, რომელიც ეფუძნება ოპერატიული წყაროს (კონფიდენტი/ინფორმანტი) და ანონიმური პირის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციას.

სასამართლომ დაადგინა, რომ საერთო სასამართლოს პრაქტიკაში ყოფილა შემთხვევები, როდესაც ოპერატიული ინფორმაციის მიმღები პოლიციელის ჩვენება, სადაც ეს უკანასკნელი სხვა რაიმე დამატებითი ინფორმაციის მითითების გარეშე, უბრალოდ გადმოცემდა ოპერატიული ინფორმაციის წყაროს მონათხრობს, გამოყენებული იყო გამამტყუნებელი განაჩენის ერთ-ერთ საფუძველად. საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ შინაარსობრივად პოლიციელის ჩვენება, რომელიც ემყარება ოპერატიული ინფორმაციის მომწოდებელ წყაროს - კონფიდენტის/ინფორმანტის ინფორმაციას, ირიბი ჩვენების ერთგვარი ფორმაა, რომელიც თანაბარ რისკებს უქმნის პირისთვის უტყუარი მტკიცებულებების საფუძველზე გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის სახელმწიფო ვალდებულებას. გარდა ამისა, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ პოლიციელის ამგვარი ჩვენების გამამტყუნებელი განაჩენისთვის გამოყენება აშკარად უთანასწორო მდგომარეობაში აყენებს დაცვის მხარეს. დაცვის მხარეს არ აქვს შესაძლებლობა უშუალოდ დაკითხოს ოპერატიული ინფორმაციის მიმწოდებელი პირი, ეჭვქვეშ დააყენოს იმ პირის სანდოობა და დამაჯერებლობა, რომლის ჩვენებასაც სასამართლო ეყრდნობა გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისას. დაცვის მხარისთვის ამგვარი შესაძლებლობის არქონა აშკარად ქმნის იმის საფრთხეს, რომ საქმეზე გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა მოხდეს უტყუარი მტკიცებულებების გარეშე.

საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე შეაფასა ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე ჩატარებული ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთიერი მტკიცებულების და მისგან მომდინარე მტკიცებულებების გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველად გამოყენების

კონსტიტუციურობა. განსახილველ საქმეში არსებული მასალების ანალიზის საფუძველზე საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ საერთო სასამართლოების პრაქტიკაში ყოფილა შემთხვევები, როდესაც პირის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანა მოხდა მტკიცებულებათა ისეთი ერთობლიობით, რომელიც შედგებოდა ოპერატიული წყაროს მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე ჩატარებული ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთის (ნარკოტიკული საშუალების ან ცეცხლსასროლი იარაღის), ამ ჩხრეკის თანამონაწილე/დამსწრე პოლიციის თანამშრომელთა თანმიმდევრული ჩვენებების, ჩხრეკისა და დაკავების ოქმების და ქიმიური ექსპერტიზის (რომელიც აღწერდა ამოღებული ნივთის სახეობას/რაობას და ოდენობას) საფუძველზე.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ დასახელებულ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, რომელიც ქმნის გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის საფუძველს, რიგ შემთხვევებში, შეიძლება ვერ პასუხობდეს საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-7 პუნქტით გათვალისწინებულ მტკიცებულებათა უტყუარობის კონსტიტუციურ მოთხოვნებს. სახელმწიფო ვალდებულია შექმნას ჩხრეკის შედეგად მტკიცებულების მოპოვების იმგვარი სისტემა, რომელიც, ერთი მხრივ, სამართალდამცავებს აღჭურავს ჩხრეკის სანდოობის უზრუნველყოფისათვის ნეიტრალური მტკიცებულებების მოპოვების შესაძლებლობით, მეორე მხრივ კი, შეამცირობს უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების რისკებს. როდესაც ჩხრეკის შედეგად ამოღებული ნივთის მტკიცებულებად გამოყენების საკითხი მხოლოდ და მხოლოდ პოლიციის თანამშრომელთა ჩვენებებზეა დამოკიდებული, მათი სანდოობისათვის არსებითი იქნება ის, თუ რამ გამოიწვია ასეთი მოცემულობის შექმნა. პოლიციის კეთილსინდისიერი მოქმედების პრეზუმირება ბევრად უფრო მარტივია იმ შემთხვევაში, როდესაც დასტურდება, რომ საქმეში არსებული ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე, შეუძლებელი (განუზომლად რთული) იყო ჩხრეკის სანდოობასთან დაკავშირებით დამატებითი მტკიცებულების მოპოვება. თუმცა როდესაც აშკარაა, რომ პოლიციელს შეეძლო მოეპოვებინა ჩხრეკის სანდოობის გამამყარებელი მტკიცებულება და მან ეს არ გააკეთა, მისი ქმედებებისადმი ნდობის ხარისხი მნიშვნელოვნად იკლებს.

სასამართლოს განმარტებით, საგამოძიებო მოქმედების კომპლექსურობის გათვალისწინებით, ყველა შემთხვევაში, ობიექტური გარემოებებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ვერ მოხდეს ჩხრეკის ფაქტის ნეიტრალური მტკიცებულებით გამყარება, თუმცა უნდა დადასტურდეს, რომ უფლებამოსილმა პირმა აღნიშნულისთვის მიიღო გონივრული ზომები. ამის აშკარა მაგალითია, როდესაც საქმის შესწავლის შედეგად ირკვევა, რომ პირის ან მისი მფლობელობის ჩხრეკის პროცესზე ნეიტრალური მონმის დასწრების შესაძლებლობა ობიექტურად არსებობდა და პოლიციელებმა ეს არ უზრუნველყვეს. უფრო მეტიც, თანამედროვე ტექნოლოგიური პროგრესი იძლევა შესაძლებლობას, რომ ბრალდების პოზიციის გამყარებისთვის განხორციელდეს ჩხრეკის პროცესის ვიდეოგადაღებაც.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, გამოძიებისთვის რეალურად ხელთ არსებული შესაძლებლობების გამოუყენებლობა, რაც დაადასტურებდა/გაამყარებდა პირის წინააღმდეგ არსებულ მტკიცებულებათა ერთობლიობას, მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში ქმნის შეცდომის, თვითნებობის და უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების მნიშვნელოვან რისკებს. აღნიშნულის მიუხედავად, მოქმედი კანონმდებლობა არ ადგენს სამართალდამცავის ვალდებულებას, მოიპოვოს ჩხრეკის სანდოობის უზრუნველყოფი ნეიტრალური მტკიცებულებები, მაშინაც კი, როდესაც ეს პოლიციელის უსაფრთხოების ან/და მტკიცებულების განადგურების/გადამალვის საფრთხის შექმნის გარეშე, გონივრულ ფარგლებში მოქმედების შედეგად შესაძლებელია.

ამრიგად, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ კანონმდებლობითა და სადავო ნორმით ვერ ხერხდება არასანდო მტკიცებულების გამოყენებით პირის მსჯავრდების რისკების დაზღვევა. შესაბამისად, სადავო ნორმის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც უშვებს ჩხრეკის შედეგად ამოღებული უკანონო ნივთის მტკიცებულებად გამო-

ყენების შესაძლებლობას, იმ პირობებში, როდესაც ამოღებული ნივთის ბრალდებულის მფლობელობაში ყოფნა დასტურდება მხოლოდ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომელთა ჩვენებებით და ამავე დროს სამართალდამცავებს შეეძლოთ, თუმცა არ მიიღეს სათანადო ზომები ჩხრეკის სანდოობის დამადასტურებელი ნეიტრალური მტკიცებულებების მოსაპოვებლად, ვერ აკმაყოფილებს უტყუარობის კონსტიტუციურ მოთხოვნებს და არაკონსტიტუციურია.

აღსანიშნავია საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება,⁴⁵ რომლის საფუძველზეც დისკრიმინაციად იქნა მიჩნეული ადმინისტრაციული წესით დაკავებულ პირთა დიფერენცირება დაკავების დროის მიხედვით. განსხვავებული მოპყრობა გამოიხატებოდა დაკავების მაქსიმალური ვადის განსაზღვრაში იმის მიხედვით, პირის დაკავება განხორციელდა თუ არა სამუშაო დროს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ იმ შემთხვევაში თუ პირის დაკავებისთვის განკუთვნილი 12 საათიანი ვადის გასვლა ემთხვეოდა სასამართლოს არასამუშაო დროს, პირის ადმინისტრაციული დაკავების მაქსიმალური ვადა შესაძლოა ყოფილიყო 48 საათი, ხოლო სხვა შემთხვევაში პირის დაკავება ვერ გაგრძელდებოდა 12 საათზე მეტ ხანს. სასამართლომ შესაძარბელი პირები არსებითად თანასწორებად მიიჩნია და მიუთითა, რომ სადავო ნორმით დადგენილი დიფერენცირება არ წარმოადგენდა მოპასუხე მხარის მიერ დასახელებული ლეგიტიმური მიზნის – მართლმსაჯულების განხორციელების მიღწევის საშუალებას. სასამართლომ განმარტა, რომ პირის თუნდაც 24 საათით დაკავების შემთხვევაშიც, აღნიშნული ვადა აუცილებლად მოიცავდა სასამართლოს სამუშაო დროს, განურჩევლად იმისა, თუ დროის რა მონაკვეთში განხორციელდა პირის დაკავება. შესაბამისად, ადმინისტრაციული დაკავების 48 საათამდე გახანგრძლივების შესაძლებლობა ვერ აიხსნებოდა სასამართლოს არასამუშაო დროით. ამრიგად, სადავო რეგულირება არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი.

საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე მნიშვნელოვანი სტანდარტები დაადგინა ეკონომიკური სიჯანსაღისა და მომხმარებელთა დაცვის მოტივით საკუთრების უფლების შეზღუდვასთან მიმართებით.⁴⁶ საქმეზე სადავოდ გამხდარი ნორმები ადგენდა ფიზიკურ პირზე (მათ შორის, ინდივიდუალურ მენარმეზე) გასაცემი/გაცემული სესხის/კრედიტის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალებად მის ან სხვა ფიზიკური პირის საკუთრებაში არსებულ უძრავ ნივთზე იპოთეკის და გარკვეული კატეგორიის ნივთებთან მიმართებით, გირავნობის გამოყენების აკრძალვას.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ საზოგადოებაში ჭარბვალიანობის თავიდან აცილება, ეკონომიკის სიჯანსაღე, საზოგადოების მსყიდველუნარიანობის შენარჩუნება წარმოადგენს ისეთ საჯარო ინტერესებს, რაც შესაძლოა საფუძვლად დაედოს საკუთრების უფლების შეზღუდვას. სასამართლოს მითითებით, ფიზიკური პირების სასესხო ვალდებულებების მასობრივ აკუმულირებას შეუძლია ნეგატიური ზეგავლენის მოხდენა დასახელებულ ინტერესებზე. ამავე დროს, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ ბაზარზე არსებული კრედიტორები, უმეტეს შემთხვევაში, სარგებლობენ მათი მდგომარეობისთვის დამახასიათებელი ასიმეტრიული ძალთა ბალანსით, რაც განპირობებულია არა მხოლოდ მათი შესაბამისი გამოცდილებით, არამედ სამართლებრივი ურთიერთობიდან მაღალი სარგებლის მიღების მომეტებული ინტერესითაც. შესაბამისად, სასამართლომ აღნიშნა, რომ აუცილებელია ისეთი მექანიზმების არსებობა, რომელიც დააბალანსებს ასეთი კრედიტორებისგან მომდინარე საფრთხეს.

საკონსტიტუციო სასამართლომ, მათი სპეციფიკურობის და არსებული რისკების

⁴⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 დეკემბრის №2/4/1412 გადაწყვეტილება საქმეზე „ირაკლი ჯუღელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

⁴⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 18 დეკემბრის №1/4/1380 გადაწყვეტილება საქმეზე «ფატმან კვარაცხელია და კახა ეხვია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ».

გათვალისწინებით, ერთმანეთისგან გამიჯნა უძრავ ნივთზე იპოთეკის და გარკვეული კატეგორიის მოძრავ ნივთებთან მიმართებით, გირავნობის გამოყენების შემთხვევები. სასამართლომ აღნიშნა, რომ უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი სესხი, როგორც წესი, დამახასიათებელია ისეთი საკრედიტო ურთიერთობებისთვის, რომლებიც უკავშირდება განსაკუთრებით დიდი ოდენობით საკრედიტო ვალდებულების მიღებას. შესაბამისად, ამგვარი სესხის კრედიტორისთვის დაბრუნება ისეთ მაღალ ტვირთს შეიძლება აკისრებდეს პირს, რომ მნიშვნელოვნად ამცირებდეს მის მსყიდველუნარიანობას და საგრძნობლად აუარესებდეს მის ხელთ არსებული რესურსებით სრულფასოვანი სარგებლობის შესაძლებლობას. საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტებით, ზემოხსენებული ნეგატიური შედეგების დიდი სიხშირის გამო, მხედველობაშია მისაღები ნორმის არა მხოლოდ ინდივიდუალური, არამედ საზოგადოებრივი ეფექტი, ვინაიდან რიგ საჯარო ინტერესებს ექმნება საფრთხე. ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ნორმით სამართლიანად არის დადგენილი ბალანსი კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის და უძრავი ქონებით უზრუნველყოფილი სესხის გამცემ პირთა წრის შეზღუდვა არ ეწინააღმდეგება საკუთრების უფლებას.

თუმცა, გარკვეული კატეგორიის მოძრავი ნივთების, მათ შორის, სატრანსპორტო საშუალებების გირავნობით უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენებასთან დაკავშირებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოპასუხე მხარემ ვერ დაასაბუთა დასახელებული ნივთების კრედიტორის ხელში გადასვლით მსესხებლის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ინტერესების დაზიანების გამოწვევის მაღალი ალბათობა. შესაბამისად, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, სადავო ნორმით განსაზღვრული მოძრავი ნივთებით უზრუნველყოფილი საკრედიტო ვალდებულებების მასობრივად შეუსრულებლობის შემთხვევაში, ზიანი ვერ იქნებოდა იმ ხარისხის, რომ ფინანსური სტაბილურობის ინტერესი სერიოზული საფრთხის ქვეშ აღმოჩენილიყო. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ნორმა არღვევს საკუთრების უფლებას.

გასულ წელს საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე მეტად მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიიღო საკუთრების უფლებით დაცული ლეგიტიმური მოლოდინის ფარგლებთან მიმართებით.⁴⁷ კერძოდ, სასამართლომ არ დააკმაყოფილა საქართველოს პარლამენტის ყოფილი წევრების სარჩელი, რომელთაც სადავო ნორმის საფუძველზე 190 ლარის ოდენობით შეუმცირდათ ყოველთვიური სახელმწიფო კომპენსაციის ოდენობა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მოსარჩელეთათვის დანიშნული კომპენსაცია საკუთრების კონსტიტუციური უფლებით დაცულ ინტერესად მიიჩნია, რადგან არსებობდა კანონის საფუძველზე არსებული ლეგიტიმური მოლოდინი მის მიღებასთან დაკავშირებით. სასამართლომ ერთმანეთისგან გამიჯნა პენსია, რომელიც სახელმწიფოს მიერ გამოვლენილი კეთილი ნების ფარგლებში დადგენილი დამატებითი სოციალური და ეკონომიკური გარანტიაა და პენსია, რომელიც სახელმწიფოს სასარგებლოდ განხორციელებული ქმედების წინასწარგანსაზღვრული კომპენსირების მექანიზმია.

სასამართლომ მიუთითა, რომ რიგ საჯარო თანამდებობებთან მიმართებით, როგორცაა ჯარისკაცი ან პოლიციელი, კომპენსაციის/პენსიის სტაბილურად მიღების გარანტია ამ მნიშვნელოვანი და სახიფათო თანამდებობის დაკავების წახალისებისთვის შესაძლოა მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყოს, თუმცა მსგავსი საჭიროებები არ იკვეთება დეპუტატის თანამდებობის დაკავებასთან დაკავშირებით. არაგონივრულია ვარაუდი, რომ პარლამენტის წევრის უფლებამოსილების განხორციელების არსებით წინაპირობად,

⁴⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 დეკემბრის №3/4/648, 1315, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1379, 1385, 1386, 1388, 1391, 1397, 1398, 1405, 1406, 1407, 1411, 1413, 1414, 1415 გადაწყვეტილება საქმეზე «ლევან მესხი, ნესტან კორთაძე, თამაზ ბოლქვაძე და სხვები (სულ 50 მოსარჩელე) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ»

პირი სამომავლოდ სოციალური დახმარების განსხვავებულ რეჟიმში მიღებას განიხილავდა და სხვა შემთხვევაში შეიძლება არც დათანხმებოდა პარლამენტის წევრობას. ამდენად, სადავო კანონით დანიშნული სახელმწიფო კომპენსაცია სახელმწიფოს მხრიდან სოციალური პოლიტიკის ფარგლებში, კეთილი ნების საფუძველზე შექმნილ სოციალურ გარანტიად იქნა მიჩნეული.

ამავდროულად, სასამართლომ ხაზი გაუსვა ეკონომიკური რესურსების განკარგვასა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებაში კანონმდებლის განსაკუთრებით ფართო მიხედულების ფარგლებს. ამასთან, სასამართლომ განმარტა, რომ სადავო ნორმებით არ მომხდარა მოსარჩელეთა კომპენსაციის იმგვარი შემცირება, რომელიც მნიშვნელოვნად დააზარალებდა მათ ეკონომიკურ ინტერესებს. ამრიგად, სადავო ნორმები არ იქნა მიჩნეული საკუთრების უფლების სანინააღმდეგოდ.

3.2. ახალი კორონავირუსის პანდემიით გამოწვეული რიგი შეზღუდვების პირობებში საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ეფექტური ფუნქციონირებისთვის გადაღებული ნაბიჯები

2020 წელს ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების გამო ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციამ პანდემია გამოაცხადა. ახალი კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის მიზნით საქართველოში არაერთი შეზღუდვა დაწესდა. ყოველივე მნიშვნელოვნად აისახა სამართალწარმოების კლასიკური ფორმით განხორციელებლობის შესაძლებლობაზე იმდენად, რამდენადაც სასამართლოს სხდომის დარბაზში მხარეთა ფიზიკური შეკრება და ამ ფორმით საქმის ზეპირი განხილვის სხდომების ჩატარება ვირუსის გავრცელების რისკებს შეიცავს.

იმისთვის, რომ საფრთხე არ შექმნოდა ქვეყანაში კონსტიტუციური კონტროლის ეფექტურ განხორციელებას და, ამავე დროს, მაქსიმალურად ყოფილიყო დაზღვეული ახალი კორონავირუსის გავრცელების რისკი, საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა 2020 წლის 7 დეკემბერს №127/1 დადგენილებით ცვლილება შეიტანა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს რეგლამენტში, რომელსაც დაემატა 20¹ – 20⁶ მუხლები. დასახელებული ნორმებით დამტკიცდა სასამართლოს სხდომის დისტანციურად ჩატარების წესი, მათ შორის, დისტანციურ სხდომათა ტექნიკური განხორციელების, მასში საქმის განხილვის მონაწილეთა ჩართულობის პროცედურა და სხვა რელევანტური საკითხები.

სასამართლო სხდომების დისტანციურად გამართვის უზრუნველყოფასთან ერთად, აღსანიშნავია, რომ დისტანციურად ჩატარებული სხდომები, პირდაპირ ეთერის საშუალებით გადაიცემა საჯაროდ, საკონსტიტუციო სასამართლოს იუთუბ (youtube.com) არხის მეშვეობით. დისტანციურად ჩატარებული სხდომები ხელმისაწვდომია, როგორც მათი მიმდინარეობისას, ისე სხდომების დასრულების შემდგომ ნებისმიერი პირისთვის. სასამართლოს სხდომების ხელმისაწვდომობა უაღრესად მნიშვნელოვანია საკონსტიტუციო მართლმსაჯულების გამჭვირვალობის თვალსაზრისით, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც ფიზიკურად სხდომის დარბაზში პირთა შეკრება გახდა შეუძლებელი და იმავდროულად სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის მნიშვნელოვანი საფრთხის შემცველი.

2020 წლის განმავლობაში გამოიკვეთა ელექტრონული საჯარო სერვისების განსაკუთრებული მნიშვნელობა. აღნიშნვია, რომ 2020 წელს საკონსტიტუციო სასამართლომ დაწერა საქმის წარმოების ელექტრონული სისტემა. პროექტი, ევროკავშირის ფინანსური მხარდაჭერით განხორციელდა. საკონსტიტუციო სამართალწარმოების ელექტრონულმა სისტემამ შესაძლებელი გახადა სასამართლოს თანამშრომელთა დისტანციურ რეჟიმში საქმიანობის შეუფერხებლად და ეფექტურად წარმართვა. საქმის წარმოების სისტემამ

ასევე უზრუნველყო სამართალწარმოების მონაწილეთა შორის საქმის მასალების ელექტრონულად მიმოცვლა, რამაც მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი როგორც საკონსტიტუციო სასამართლოს ეფექტურობას, ისე ახალი კორონავირუსის გავრცელების პრევენციას.

3.3. საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრთა განწესება და სასამართლოს თავმჯდომარის არჩევა

2020 წელს მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შემადგენლობაში. 2020 წლის 15 ივნისს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრ, ზაზა თავაძეს, რომელიც 2016 წლის ოქტომბრიდან იკავებდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარის თანამდებობას, ამოენურა უფლებამოსილების 10 წლიანი ვადა. სამოსამართლო საქმიანობის მანძილზე ზაზა თავაძე აქტიურად იყო ჩართული საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის განვითარებაში. მისი მონაწილეობით საკონსტიტუციო სასამართლოს მიღებული აქვს არაერთი გადაწყვეტილება, რომლითაც დამკვიდრდა ადამიანის უფლებების დაცვის მნიშვნელოვანი სტანდარტები, გაიზარდა თავად საკონსტიტუციო სასამართლოს ინსტიტუციური დამოუკიდებლობა და მისი ავტორიტეტი როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთ. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარეობის პარალელურად, 2018-2019 წლებში ზაზა თავაძე თავმჯდომარეობდა აგრეთვე შავი ზღვის და ბალტიისპირეთის რეგიონების ქვეყნების კონსტიტუციური მართლმსაჯულების ასოციაციას. გარდა უშუალოდ სამოსამართლო საქმიანობისა, ზაზა თავაძე აქტიურად მონაწილეობდა საკონსტიტუციო სასამართლოს საგანმანათლებლო და აკადემიურ პროექტებში, ეროვნულ და საერთაშორისო კონფერენციებში, საჯარო ლექციებსა და სხვა მნიშვნელოვან ღონისძიებებში, მათ შორის, 2016-2017 წლებში იგი არჩეული იყო ევროპის საკონსტიტუციო სასამართლოების კონფერენციის თავმჯდომარედ, ხოლო, 2018-2020 წლებში ხელმძღვანელობდა საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართლის ჟურნალის სარედაქციო საბჭოს.

2020 წლის 25 ივნისს „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-10 მუხლის საფუძველზე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის მიერ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარედ არჩეულ იქნა საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი მერაბ ტურავა.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის 2020 წლის 3 აპრილის №3/პლ დადგენილებით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრად, მაია კოპალეიშვილის ნაცვლად დაინიშნა ხვიჩა კიკილაშვილი, რომელიც მოსამართლის უფლებამოსილების განხორციელებას შეუდგა ფიცის დადების დღიდან, 2020 წლის 8 აპრილიდან.

ხვიჩა კიკილაშვილი 2006-2020 წლებში ახორციელებდა მოსამართლის უფლებამოსილებას საერთო სასამართლოებში, კერძოდ: სიღნაღის რაიონულ სასამართლოში (2006-2011 წწ.), ხელვაჩაურის რაიონულ სასამართლოში (2011-2013 წწ. და 2017-2019 წწ.), ბათუმის საქალაქო სასამართლოში (2013-2016 წწ.), 2019 წლიდან კი მუშაობდა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატაში. 1994-2006 წლებში იგი მუშაობდა პროკურატურაში სხვადასხვა პოზიციაზე. 1994 წელს მან ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი დაამთავრა.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს პლენუმის 2020 წლის 29 მაისის №28/პლ დადგენილებით კი, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრად, ზაზა თავაძის ნაცვლად დაინიშნა ვასილ როინიშვილი, რომლის ფიცის დადების ცერემონიაც გაიმართა 2020 წლის 17 ივნისს. 2020 წლის 25 ივნისს ვასილ როინიშვილი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის მიერ არჩეულ იქნა სასამართლოს თავმჯდომარის

მოადგილედ და პირველი კოლეგიის თავმჯდომარედ.

ვასილ როინიშვილი 2009 – 2020 წლებში იყო საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლე. მას აქვს სამართლის სფეროში მუშაობის მრავალწლიანი გამოცდილება. სხვადასხვა დროს იკავებდა წამყვან პოზიციებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროსა და გენერალურ პროკურატურაში.

აღსანიშნავია, რომ „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრის უფლებამოსილება იწყება მის მიერ ფიცის დადების დღიდან.

4. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება აღსრულება და გადაწყვეტილებით დადგენილი სტანდარტების იმპლემენტაცია

კონსტიტუციური კანონიერების განმტკიცებისათვის უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებების სრულყოფილად აღსრულებასა და გადაწყვეტილებით დადგენილი სტანდარტების ეფექტურ იმპლემენტაციას. შესაბამისად, დოკუმენტის ამ ნაწილში განხილული იქნება 2020 წელს გამოვლენილი საკითხები, რომლებიც საყურადღებოა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულების თვალსაზრისით.

4.1. სადავო ნორმის ძალადაკარგულად ცნობის გადაწყვეტა

საქართველოს კონსტიტუციის მე-60 მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საბოლოოა. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება შესასრულებლად სავალდებულოა ხელისუფლების ნებისმიერი შტოსათვის. არაკონსტიტუციურად ცნობილი აქტი ან მისი ნაწილი კარგავს ძალას საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ შესაბამისი გადაწყვეტილების გამოქვეყნების მომენტიდან. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება ნორმატიული აქტის არაკონსტიტუციურად ცნობის შესახებ თვითაღსრულებადია, ნორმა ძალას კარგავს გადაწყვეტილების გამოქვეყნების მომენტიდან და არ საჭიროებს სხვა სახელმწიფო ორგანოების მხრიდან, დამატებით, საიმპლემენტაციო ღონისძიებების გატარებას.

ამასთანავე, ცალკეულ შემთხვევებში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო მიუთითებს, რომ არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმატიული აქტის გადაწყვეტილების გამოქვეყნებისთანავე ძალადაკარგულად ცნობამ შესაძლებელია, გამოიწვიოს მნიშვნელოვანი კერძო და საჯარო ინტერესების დაზიანება. ასეთ შემთხვევებში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო სადავო ნორმატიულ აქტს ძალადაკარგულად ცნობს არა გადაწყვეტილების გამოქვეყნების მომენტიდან, არამედ გადაწყვეტილებით განსაზღვრული კონკრეტული, უფრო გვიანდელი თარიღიდან. სადავო ნორმის ძალადაკარგულად ცნობის გადავადების მექანიზმის მიზანია, რეგულირების გარეშე არ დარჩეს მნიშვნელოვანი საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომლებიც მუდმივად საჭიროებენ სამართლებრივ მონესრიგებას. ასეთ შემთხვევებში აუცილებელი ხდება არაკონსტიტუციურად ცნობილი აქტის მიმღები ორგანოს აქტიური მოქმედება, რათა სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში განხორციელდეს შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები და არაკონსტიტუციური ნორმების ძალადაკარგულად ცნობის შედეგად არ დაზიანდეს შესაბამისი კერძო და საჯარო ინტერესები.

2019 წელს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციური ნორმის ძალადაკარგულად ცნობა გადაავადა 2020 წლის სხვადასხვა პერიოდისათვის 2 გადაწყვეტილებასა და 2 განმნესრიგებელი სხდომის განჩინებაში, რომლითაც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმების იდენტური შინაარსის ნორმები („დამძლველი ნორმები“) ძალადაკარგულად იქნა ცნობილი მათი არსებითად განსახილველად მიღების გარეშე. ამასთან, 2020 წელს სასამართლოს მიერ გამოტანილ 2 გადაწყვეტილებაში იქნა გამოყენებული არაკონსტიტუციური ნორმის ძალადაკარგულად გამოცხადების თარიღის გადავადების მექანიზმი, რომლებზეც შესაბამისი ცვლილებების განხორციელებისთვის სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადა ჯერ არ არის ამოწურული.

4.1.1. საქმეები, რომლებზეც საკონსტიტუციო ცვლილებები არ მიღებულა

ა) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 18 აპრილის №1/1/655 გადაწყვეტილება საქმეზე „შპს სკს“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ⁴⁸

2019 წლის 18 აპრილს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველმა კოლეგიამ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე შპს „სკს“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ (კონსტიტუციური სარჩელი №655). სასამართლომ მენარმეობის თავისუფლებასთან შეუსაბამოდ მიიჩნია „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონის ნორმა, რომლის მიხედვითაც, შემსყიდველი ორგანიზაციის მიერ შპს „საქართველოს ფოსტისაგან“ საფოსტო და საკურიერო მომსახურების სახელმწიფო შესყიდვაზე არ ვრცელდებოდა „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონის მოქმედება.

სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო რეგულირება შპს „საქართველოს ფოსტას“ უპირატეს საბაზრო მდგომარეობაში აყენებდა სხვა ეკონომიკურ აგენტებთან შედარებით. სასამართლოს განმარტებით, საქართველოს კონსტიტუციის (ა) მკაფიოდ არ განსაზღვრავდა შპს „საქართველოს ფოსტისათვის“ ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე საფოსტო და საკურიერო მომსახურების ხელმისაწვდომ ფასად განევის ვალდებულებას, (ბ) არ ადგენდა ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე საფოსტო და საკურიერო მომსახურების ხელმისაწვდომ ფასად განევის ეკონომიკური ხარჯების გამოთვლის გამჭვირვალე და ობიექტურ პარამეტრებს და (გ) არ არსებობდა შპს „საქართველოს ფოსტისთვის“ შეღავათის მინიჭების იმგვარი წესი, რომელიც გამორიცხავდა მისთვის იმაზე მეტი სარგებლის მინიჭების შესაძლებლობას, ვიდრე შესაბამისი ეკონომიკური ხარჯების და გონივრული მოგების ასანაზღაურებლად იქნებოდა საჭირო. შედეგად, სადავო ნორმა არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი.

სადავო ნორმის ძალადაკარგულად ცნობა გადავადდა 2020 წლის პირველ მაისამდე, რათა საფრთხე არ შექმნოდა შპს „საქართველოს ფოსტის“ მიერ ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე საფოსტო და საკურიერო მომსახურების ხელმისაწვდომ ფასად უზრუნველყოფის პროცესს და მას უარყოფითი ზეგავლენა არ მოეხდინა საფოსტო და საკურიერო მომსახურების მიმღები სუბიექტების ინტერესებზე. საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადის გასვლის მიუხედავად, კონსტიტუციის სასამართლოში არ განხორციელებულა შესაბამისი ცვლილებები. საკითხის ახლებურად მოუწესრიგებლობა შესაძლოა ასევე აღქმული იქნეს იმგვარად, რომ საქართველოს პარლამენტმა მიზანშეწონილად მიიჩნია ხსენებულ სამართალურთიერთობაზე „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონის მოქმედების გავრცელება.

ბ) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 7 ივნისის №1/4/693,857 გადაწყვეტილება საქმეზე „ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

2019 წლის 7 ივნისს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელები №693 და №857) და არაკონსტიტუციურად ცნო საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსისა და „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის ნორმები⁴⁸, რომლებიც ზღუდავდა პერსონალური მონა-

⁴⁸ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის (2018 წლის 16 დეკემბრამდე მოქმედი რედაქცია) 28-ე მუხლის პირველი ნაწილის, 44-ე მუხლის პირველი ნაწილის, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლისა და მე-6 მუხლის პირველი და მე-3 პუნქტების ის ნორმატიული

ცემის შემცველი საჯარო ინფორმაციის გაცემას, ხოლო თუ ამგვარი მონაცემი მიეკუთვნებოდა განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალურ მონაცემს, სრულად იყო აკრძალული მისი გასაჯაროება ან/და მესამე პირისთვის გადაცემა მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, არსებული სისტემის ფარგლებში სასამართლოს გადანყვეტილების სრული ტექსტის მოპოვება ფაქტობრივად შეუძლებელი ხდებოდა, მათ შორის, იმ შემთხვევაშიც, როდესაც პერსონალური მონაცემების სუბიექტებს არ გააჩნიათ პირადი ინფორმაციის კონფიდენციალურობის დაცვის ინტერესი. გარდა ამისა, პერსონალური მონაცემების სუბიექტის თანხმობის არარსებობის შემთხვევაშიც, ერთმანეთს უპირისპირდებოდა კონსტიტუციით დაცული ორი უფლება, რომელთა შორის ბალანსს სადავო რეგულირება თითქმის უპირობოდ წყვეტდა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სასარგებლოდ. სასამართლოს განმარტებით, პერსონალური მონაცემების სასარგებლოდ დადგენილი პირველადი ბალანსი არ არის თავსებადი საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებულ ღირებულებათა წესრიგთან.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სადავო ნორმების დაუყოვნებლივ ძალადაკარგულად გამოცხადების შემთხვევაში აღარ იარსებებდა, პერსონალური მონაცემების დაცვის მიზნით, სასამართლოს აქტების საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმის საფუძველი, რის გამოც, შესაძლებელია დარღვეულიყო პირადი ცხოვრების უფლება. აქედან გამომდინარე, საკონსტიტუციო სასამართლომ 2020 წლის პირველ მაისამდე გადაავადა სადავო ნორმების ძალადაკარგულად გამოცხადება. აღსანიშნავია, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ საქართველოს პარლამენტისთვის განსაზღვრული ვადა ამოიწურა, თუმცა საქართველოს პარლამენტს ამ შემთხვევაშიც არ განუხორციელებია შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები.

გ) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 7 დეკემბრის №2/8/765 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე დავით ძონენიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

2018 წლის 7 დეკემბერს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე დავით ძონენიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №765) და არაკონსტიტუციურად ცნო საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 430-ე მუხლის მე-3 ნაწილის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც უშვებდა კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გადანყვეტილების საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტით⁴⁹ გათვალისწინებული საფუძველით გაუქმების შესაძლებლობას საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველ პუნქტთან (2018 წლის 16 დეკემბრამდე მოქმედი რედაქცია) მიმართებით.

საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სადავო ნორმით დადგენილი წესით, ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო შეტანილი განცხადების საფუძველიანობის შემთხვევაში, ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე, სრულად უქმდებოდა კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება. საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, ახლად აღმოჩენილი მტკიცებულებები და გარემოებები შეიძლება მიუთითებდეს არა გადაწყვეტილებით დამდგარი სამართლებრივი შედეგების სრული გაუქმების, არამედ მხოლოდ მისი

შინაარსი, რომელიც გამორიცხავს ღია სასამართლო სხდომის შედეგად მიღებული სასამართლო აქტების სრული ტექსტის საჯარო ინფორმაციის სახით გაცემას არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტთან მიმართებით.

⁴⁹ მხარისათვის ცნობილი გახდა ისეთი გარემოებები და მტკიცებულებები, რომლებიც, ადრე რომ ყოფილიყო წარდგენილი სასამართლოში საქმის განხილვის დროს, გამოიწვევდა მისთვის ხელსაყრელი გადაწყვეტილების გამოტანას.

ნაწილის რევიზიის აუცილებლობაზე. სასამართლომ დაადგინა, რომ უფლების ნაკლებად მზლუდავ საშუალებად ჩაითვლებოდა გადაწყვეტილების გადახედვის წესი, რომელიც მოსამართლეს მისცემდა შესაძლებლობას, ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში, მხარეთა ინტერესების დაბალანსების გზით, გადაენწყვიტა კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმების ფარგლები.

ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუთითა, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 430-ე მუხლის მე-3 ნაწილის სადავო ნორმატიული შინაარსის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოქვეყნებისთანავე ძალადაკარგულად ცნობის შემთხვევაში, საქართველოს პარლამენტის მიერ საკითხის მოწესრიგებამდე შესაძლოა, აღარ არსებულიყო საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 423-ე მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძვლით კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების გაუქმების და საქმის წარმოების განახლების სამართლებრივი წინაპირობა. ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტებით, ახლად აღმოჩენილი გარემოების არსებობისას, კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმება, რიგ შემთხვევებში, სამართლიანი სასამართლოს უფლების მოთხოვნა იყო. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სადავო ნორმის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოქვეყნებისთანავე გაუქმებას შესაძლოა გამოეწვივა ცალკეული პირების სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევა. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სადავო ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობა გადავადდა 2019 წლის 30 აპრილამდე.

საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ საქართველოს პარლამენტისათვის განსაზღვრული ვადის გასვლის მიუხედავად, საქართველოს პარლამენტს 2020 წელსაც არ განუხორციელებია შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები. საქართველოს პარლამენტის უმოქმედობა ისეთ შემთხვევაში, როდესაც საკონსტიტუციო სასამართლო საკუთარ გადაწყვეტილებაშივე ექსპლიციტურად მიუთითებს, რომ ამგვარმა უმოქმედობამ, შესაძლოა, სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევა გამოიწვიოს, განსაკუთრებით პრობლემურად უნდა ჩაითვალოს.

4.1.2. საქმეები, რომლებზეც საკანონმდებლო ცვლილებები მიღებულია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადის ამონურვის შემდეგ

ქვემოთ განხილულ შემთხვევაში შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები განხორციელდა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდგომ.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 19 ოქტომბრის №2/7/779 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე დავით მალანია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2018 წლის 19 ოქტომბერს მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე დავით მალანია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი №779) და არაკონსტიტუციურად ცნო საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ნორმები,⁵⁰ რომელთა შესაბამისადაც, ზოგიერთი ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე

⁵⁰ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 272-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის პირველი წინადადების სიტყვები „რომლის გადაწყვეტილება საბოლოოა“ და მე-2 წინადადების სიტყვები „რომლის გადაწყვეტილება საბოლოოა“; ამავე ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის სიტყვები „რომლის გადაწყვეტილება საბოლოოა“ და „დ“ ქვეპუნქტის სიტყვები „რომლის გადაწყვეტილება საბოლოოა“ არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველ პუნქტთან (2018 წლის 16 დეკემბრამდე მოქმედი რედაქცია) მიმართებით.

პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება იყო საბოლოო და არ საჩივრდებოდა.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სადავო ნორმების საფუძველზე, სააპელაციო სასამართლოში დავის შესაძლებლობა გამოირიცხებოდა იმ შემთხვევაში, როდესაც ხდებოდა პასუხისმგებლობის დაკისრება მძიმე სამართალდარღვევისათვის, მათ შორის, ისეთ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევებზე, რომლებზეც სახდელის სახით, სხვა სანქციებთან ერთად, გათვალისწინებული იყო ადმინისტრაციული პატიმრობა. სასამართლოს დადგენილი სტანდარტის მიხედვით, პირს, რომლის პასუხისმგებლობაც დგება მძიმე სამართალდარღვევის ჩადენისათვის, უნდა ჰქონდეს გადაწყვეტილების სააპელაციო სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობა, იმის მიუხედავად, იქნა თუ არა გამოყენებული მის მიმართ მძიმე სანქცია. საკონსტიტუციო სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოსადმი მიმართვის უფლების შეზღუდვა ასევე არაკონსტიტუციურად მიიჩნია ნებისმიერი ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმეზე, სადაც არაერთგვაროვანია სასამართლოების პრაქტიკა. სასამართლოს შეფასებით, გასაჩივრების დაუშვებლობა იმ პირობებში, როდესაც ერთი ინსტანციის სასამართლოები ნორმებს განსხვავებულად განმარტავენ, მნიშვნელოვან საფრთხეს უქმნის სამართლებრივ უსაფრთხოებას.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სადავო ნორმები ემსახურებოდა სასამართლოს გადატვირთვისგან დაცვის უმნიშვნელოვანეს ლეგიტიმურ მიზანს. სადავო ნორმების დაუყოვნებლივ ძალადაკარგულად გამოცხადებას შესაძლოა გამოენჯია სააპელაციო სასამართლოების გადატვირთვა. შესაბამისად, სადავო ნორმების ძალადაკარგულად ცნობა გადავადდა 2019 წლის 31 მარტამდე.

საქართველოს პარლამენტმა 2020 წლის 22 მაისს მიიღო საქართველოს კანონი №5927-სს „საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“. აღნიშნული ცვლილების საფუძველზე განისაზღვრა სააპელაციო სასამართლოში საჩივრის დასაშვებობის წინაპირობები. დასახელებული საკანონმდებლო ცვლილება ძალაში შევიდა 2020 წლის 28 მაისს. აღსანიშნავია, რომ ამ შემთხვევაში საკანონმდებლო ცვლილებები განხორციელდა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადის (2019 წლის 31 მარტი) ამონურვის შემდგომ.

4.1.3. საქმეები, რომლებზეც უფლებამოსილმა ორგანოებმა საკითხი მოაწესრიგეს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში და საქმეები, რომლებზეც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ვადა არ ამონურულა

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ სადავო ნორმების ძალადაკარგულად ცნობა 2019 წელს გადაავადა 2 განჩინებაში (საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 24 ოქტომბრის №2/12/1237 განჩინება საქმეზე „ვასილ საგანელიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“; საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 17 დეკემბრის №2/16/1346 განჩინება საქმეზე „გოჩა გაბოძე და ლევან ბერიანიძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“), სადაც უფლებამოსილმა ორგანოებმა განსაზღვრულ ვადაში მიიღეს შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები.

გარდა ამისა, საკონსტიტუციო სასამართლომ 2020 წელს მიღებული 2 გადაწყვეტილებით გადაავადა არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმების ძალადაკარგულად ცნობა. აღნიშნული აქტებით გათვალისწინებული ვადა ამ დროისთვის გასული არ არის. ეს აქტებია:

ა) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 დეკემბრის №2/2/1276 გადაწყვეტილება საქმეზე „გიორგი ქებურია საქართველოს პარლამენტის

წინააღმდეგ“ - სადავო ნორმის ძალადაკარგულად ცნობა გადავადებულია 2021 წლის პირველ ივლისამდე;

ბ) საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 29 დეკემბრის №2/4/1412 გადაწყვეტილება საქმეზე „ირაკლი ჯუღელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ - სადავო ნორმის ძალადაკარგულად ცნობა გადავადებულია 2021 წლის პირველ ივნისამდე.

ზოგადად მნიშვნელოვანია, რომ უფლებამოსილმა ორგანოებმა მაქსიმალური ძალისხმევა გასწიონ, რათა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში, ნორმების ძალადაკარგულად გამოცხადებამდე, მიღებულ იქნეს შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები და თავიდან იქნეს აცილებული მნიშვნელოვანი კერძო და საჯარო ინტერესების დაზიანება.

5. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის საქმიანობის სტატისტიკური მიმოხილვა

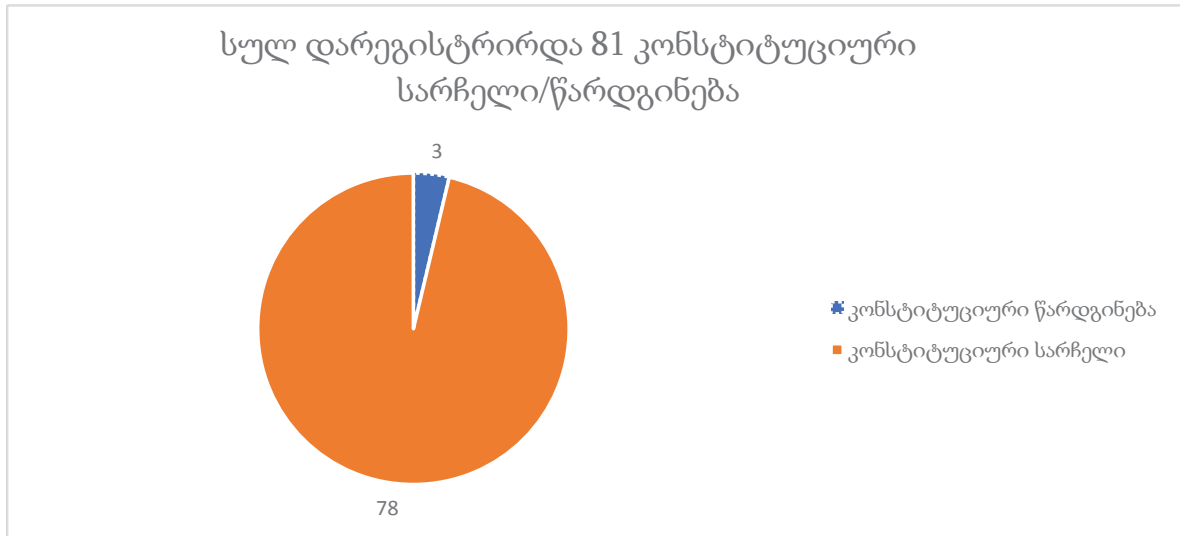
საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობის, საკონსტიტუციო სამართალწარმოების ძირითადი მახასიათებლებისა და ქვეყანაში კონსტიტუციური კანონიერების თაობაზე მნიშვნელოვან მონაცემებს იძლევა სტატისტიკური ინფორმაცია. ქვემოთ გრაფიკული ფორმით არის წარმოდგენილი საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის სტატისტიკის შემაჯამებელი მონაცემები, რომლებიც ასახავს სასამართლოს მიერ ამ წელს გაწეული საქმიანობის ძირითად მიმართულებებს.

„საქმე“, „სარჩელი“ და „აქტი“ - სტატისტიკის გარკვეული ნაწილი შეეხება დასრულებულ სარჩელებს და დასრულებულ საქმეებს. საკონსტიტუციო სამართალწარმოებისას სხვადასხვა კონსტიტუციური სარჩელი შეიძლება გაერთიანდეს ერთ საქმედ. სხვაგვარად, „საქმე“ შეიძლება შედგებოდეს რამდენიმე კონსტიტუციური სარჩელისგან. საკონსტიტუციო სასამართლო აქტი მიემართება სასამართლოს მიერ მიღებულ ყველა ტიპის აქტს - საოქმო ჩანაწერს, განჩინებასა და გადაწყვეტილებას, თუ სხვაგვარად არ არის მითითებული.

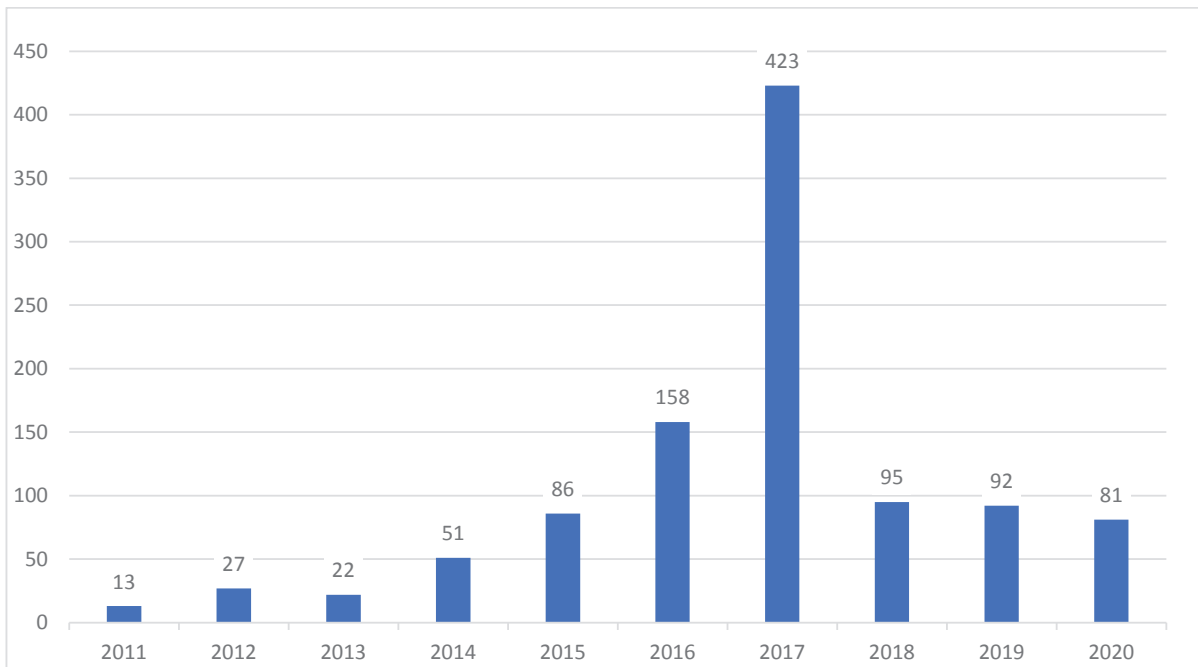
„დამძლევი განჩინება“ - გრაფიკული გამოსახულება, რომელშიც გამოყენებულია ტერმინი „დამძლევი“, გულისხმობს „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 25-ემუხლის 4¹ პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევას. კერძოდ, როდესაც საკონსტიტუციო სასამართლომ განმწესრიგებელ სხდომაზე დაადგინა, რომ სადავო ნორმატიული აქტი ან მისი ნაწილი შეიცავდა იმავე შინაარსის ნორმებს, რომლებიც საკონსტიტუციო სასამართლომ უკვე ცნო არაკონსტიტუციურად და გამოიტანა განჩინება საქმის არსებითად განსახილველად მიუღებლობისა და სადავო აქტის ან მისი ნაწილის ძალადაკარგულად ცნობის შესახებ.

კონსტიტუციური სარჩელის/წარდგინების არსებითად განსახილველად მიუღებლობის საფუძვლები - N7 გრაფის აღწერისას, გამოყენებული ეს ტერმინი მიუთითებს სარჩელის/წარდგინების არსებითად განსახილველად მიუღებლობის „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 31³ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებულ საფუძვლებზე. ხოლო ტერმინი „სარჩელის/წარდგინების დაუსაბუთებლობა“ მიუთითებს ამავე პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ საფუძველზე.

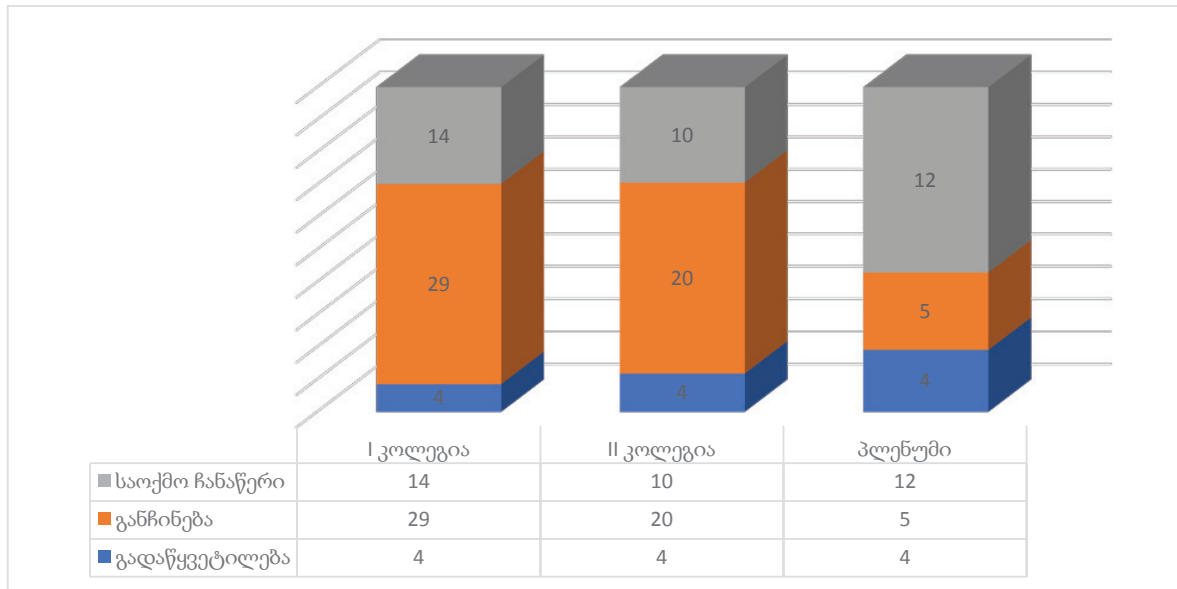
1. 2020 წელს საკონსტიტუციო სასამართლოში რეგისტრირებული კონსტიტუციური სარჩელებისა და წარდგინებების რაოდენობა

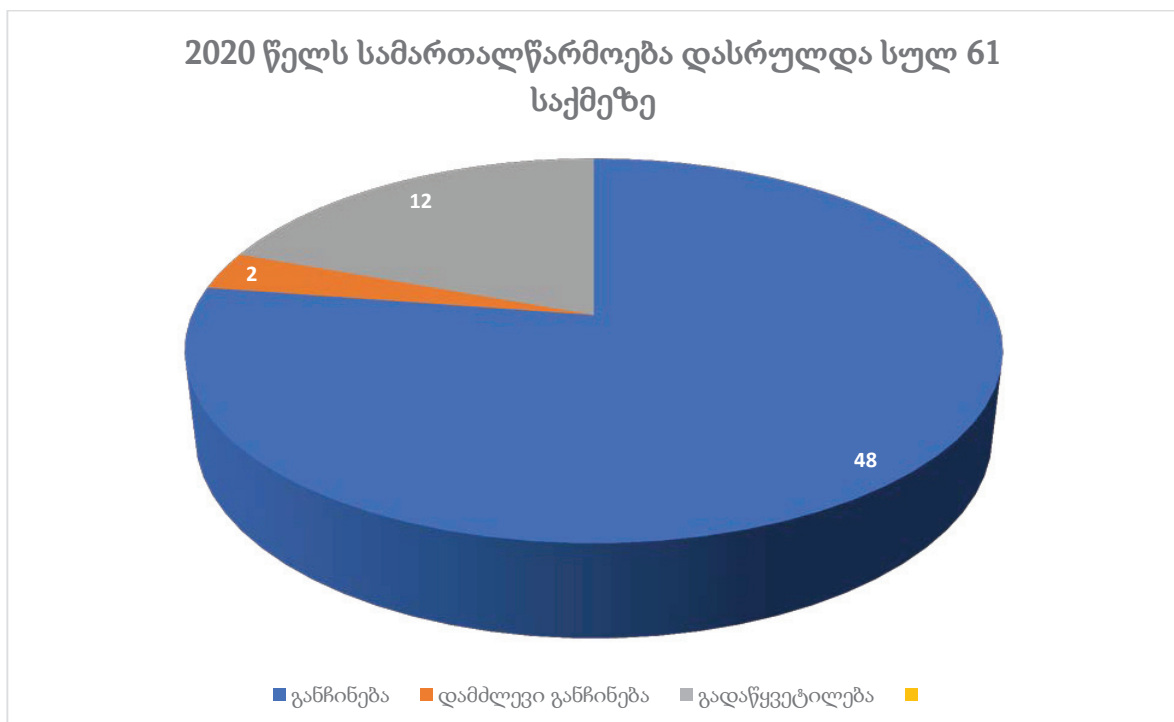
2. 2011-2020 წლებში რეგისტრირებული კონსტიტუციური სარჩელებისა და წარდგინებების რაოდენობა

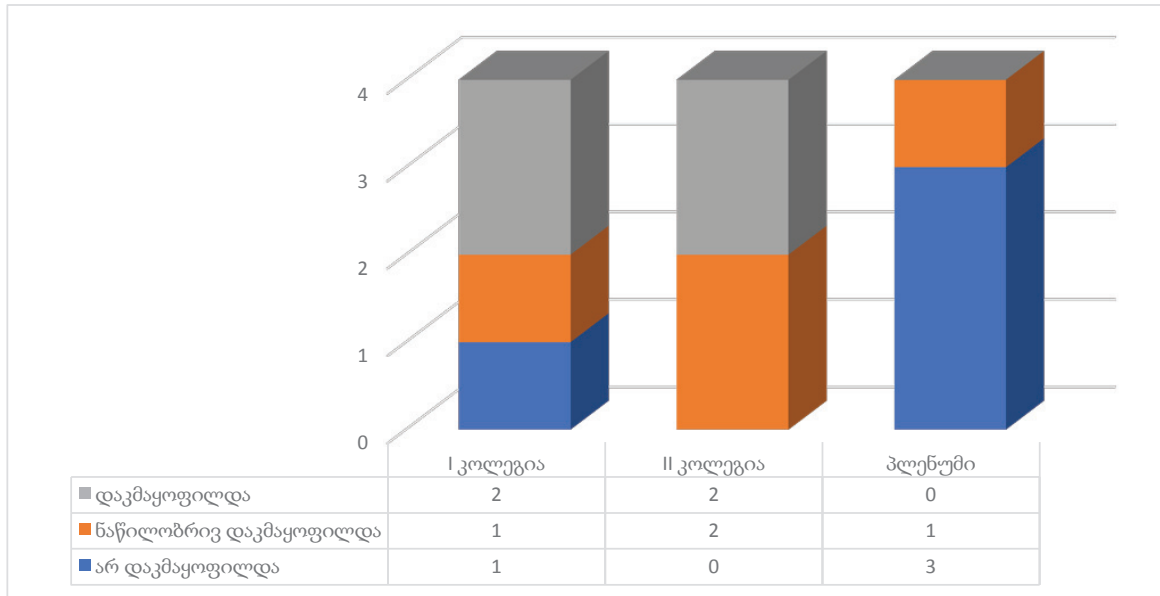
3. საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2020 წელს მიღებული აქტები პლენუმისა და კოლეგიების მიხედვით

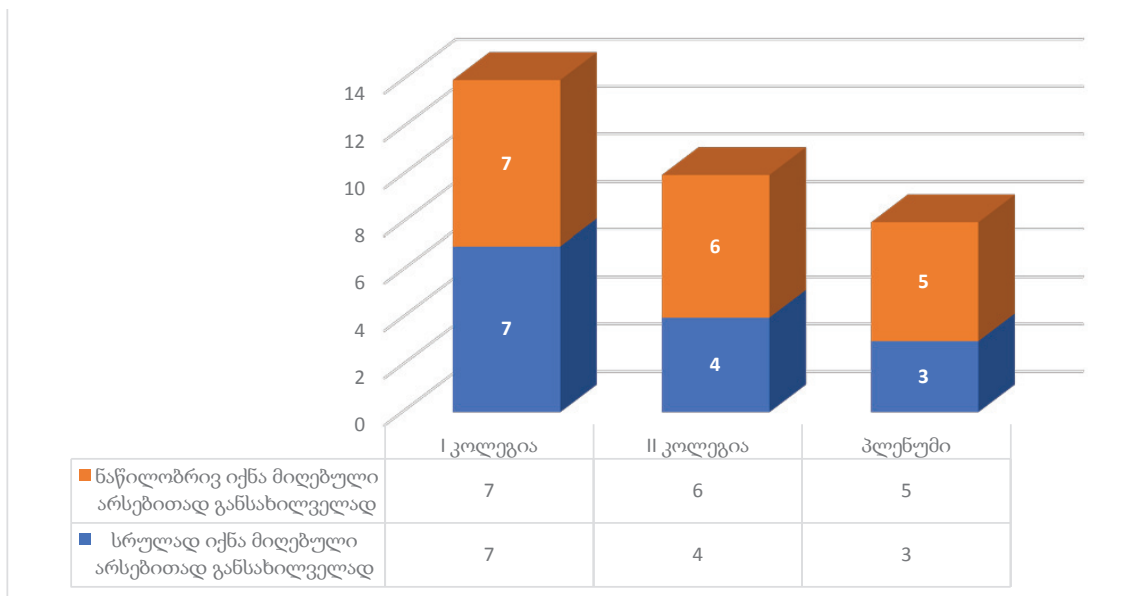
4. საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ დასრულებულ საქმეთა რაოდენობა და მათი შემაჯამებელი აქტები

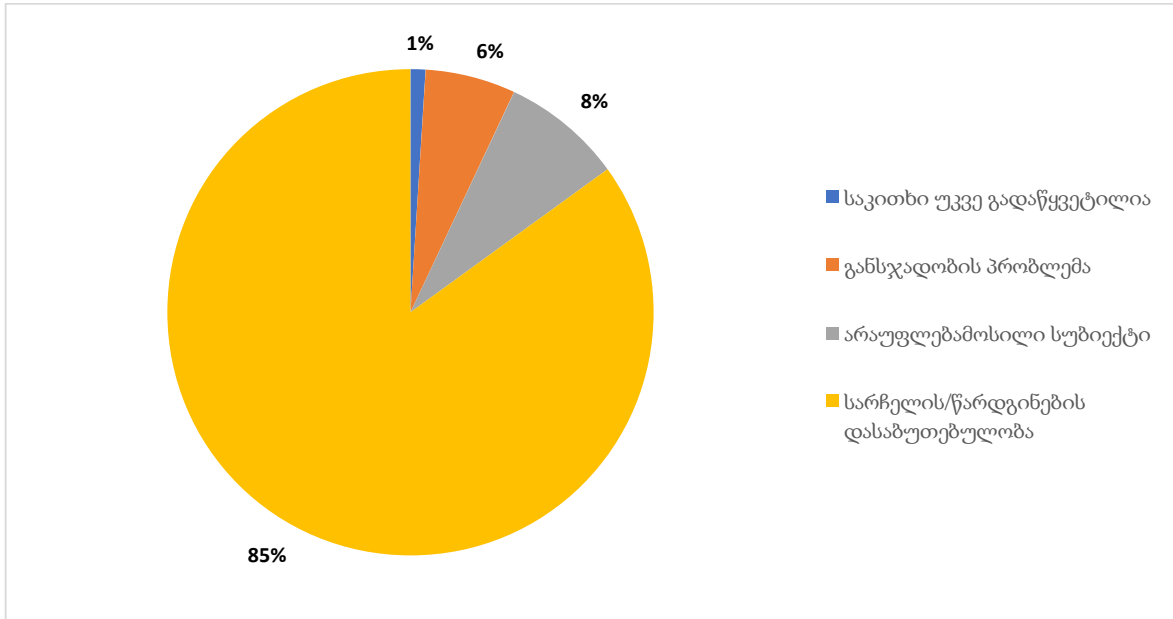
5. საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2020 წელს მიღებული გადაწყვეტილებების შედეგები კოლეგიების/პლენუმის მიხედვით

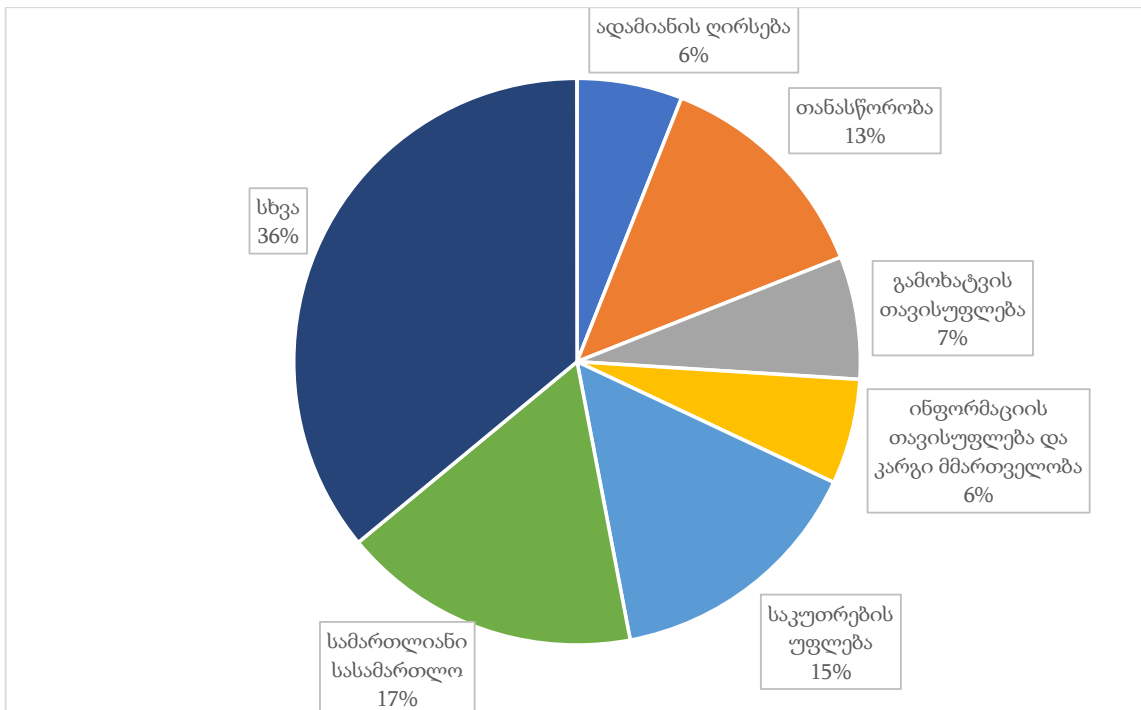
6. საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული საოქმო ჩანაწერების შედეგები კოლეგიების/პლენუმის მიხედვით

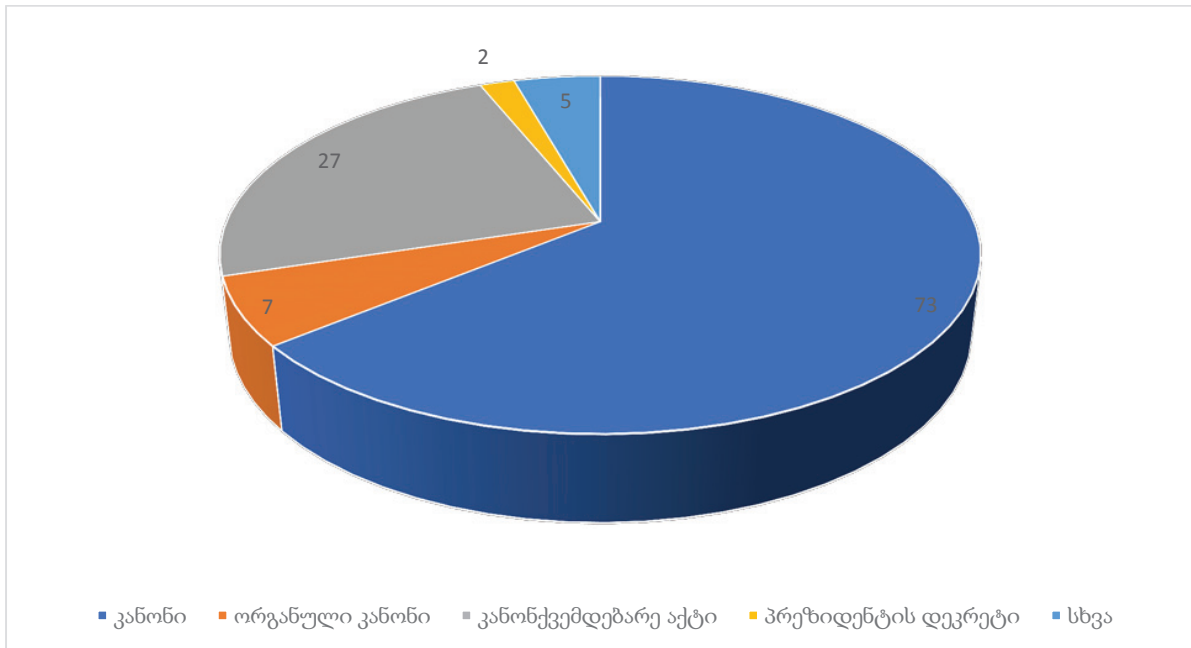
7. საქმის არსებითად განსახილველად მიუღებლობის საფუძვლები საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერებსა და განჩინებებში

8. მოსარჩელის მიერ მითითებული კონსტიტუციური დებულებები საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2020 წელს მიღებულ აქტებში

9. სადავო ნორმატიული აქტები საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2020 წელს მიღებულ აქტებში

10. საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრთა მიერ გამოთქმულ განსხვავებულ და თანმხვედრ აზრთა რაოდენობა

